

Rechtspraak Europa

Zevende jaargang, 2018,
nr. 2 (februari)

In één klik verbonden met Europa

Maandelijks overzicht van de rechtspraak van het Europese Hof voor de Rechten van de Mens (EHRM) en het Hof van Justitie van de Europese Unie (HvJEU). Kernredactie: Marc de Werd, Joanne Bik, Mariëlle Leenaers en Nadine Laatsch. Vaste medewerkers: Roel Andrea, Anouk Biersteker, Dorien Boessenkool, Nicolien Keereweer, Samir Ourahma, Suus Pesch, Judith van Riel, Annerieke Stronkhorst, en Mirjam Winkels.

Rechtspraak Europa wordt gemaakt door het Gerechtshof Amsterdam en het Landelijk Bureau Vakinhoud rechtspraak ([LBVr](#)), en wordt gepubliceerd op het weblog [European Courts](#), op de [website van de rechtspraak](#) (inclusief archief), en op [Intro Europees recht](#) (alleen intern).

Het archief is te raadplegen op [rechtspraak.nl](#).

Rechtspraak Europa rechtstreeks ontvangen? Stuur een mail naar joanne.bik@rechtspraak.nl om te worden toegevoegd aan de verzendlijst.

Copyright ©2018 Marc de Werd/Gerechtshof Amsterdam; © 2018 Joanne Bik/LBvR

Volg Rechtspraak Europa op Twitter: [@europeancourts](#) en [@joannebik1](#)

Inhoud

Inhoud	2
Leeswijzer	4
Deel 1 – Rechtspraak	5
Aanbesteding en overheidsopdrachten (B)	5
Advocaten	6
Arbeid, sociale zekerheid en vrij verkeer werknemers (B – C)	7
Asiel, migratie, burgerschap, Schengen	13
Belastingen	21
Belastingen, accijns	22
Belastingen, btw (Fi - S)	22
Belastingen, douane en tariefindeling	25
Belastingen, vennootschappen en vrij verkeer kapitaal	25
Beroepskwalificaties en beroepsgeheim	26
Bestuursrecht	27
Consumenten (C)	28
Detentie en politieonderzoek en behandeling (S)	30
Diensten, elektronische communicatiediensten	32
Digitale markt	34
Eigendomsrecht	34
Erfrecht	34
Europese subsidies	35
Euthanasie	36
Familielieven en familierecht (Fa – SZ)	36
Financiële diensten en markten (B – S)	37
Gehandicapten	38
Gezondheid, geneesmiddelen en etikettering (B)	38
Godsdienstvrijheid (B)	38
Grondrechten (Handvest) en EVRM, algemeen	38
Handel en anti-dumping	39
Insolventie	39
Institutioneel recht	40
Intellectuele eigendom	42
IPR – Internationaal privaatrecht	46
Landbouw en visserij (B)	47

LHBT-rechten	49
Luchtvaart (C).....	49
Mededinging	50
Milieu, natuur, duurzame energie (B)	51
Omgevingsrecht (B)	54
Onderwijs (B).....	54
Overlevering en uitlevering (S).....	55
Prejudiciële procedure HvJ	56
Privacy en persoonsgegevens	56
Procesrecht en recht op een eerlijk proces – bestuursrecht	60
Procesrecht en recht op eerlijk proces – civiel	61
Procesrecht en recht op eerlijk proces – strafrecht	61
Rechtsbeginselen	62
Rijbewijs.....	63
Sociale media.....	63
Staatssteun	63
Strafrecht	65
Verkiezingen	65
Vervoer	65
Verzekeringen	66
Witwassen (S).....	68
Deel II - Algemeen	69
Algemeen	69
Cursus en opleiding.....	69
Nieuwsbrieven.....	71
NL prejudiciële verwijzingen	72
NL zaken bij het EHRM	75

Leeswijzer

De redactie heeft ervoor gekozen om de rechtspraak van het Europees Hof voor de Rechten van de Mens (EHRM) en van het Hof van Justitie van de Europese Unie (HvJEU) en het Gerecht per rubriek gezamenlijk aan te bieden. De toenemende vervlechting van het EU recht en het EVRM sinds het Verdrag van Lissabon (2009) is met name zichtbaar op het terrein van de grondrechtenbescherming. Deze ontwikkeling naar een Europees ius commune maakt dat beide kenbronnen in een juridische casus gelijktijdig relevant kunnen zijn. De redactie wil aldus recht doen aan die Europese realiteit.

- Om sneller te scrollen: klik op tweede icoon van boven "bladwijzers", de index blijft dan in de linkerkolom staan.
- De nieuwsbrief is ingedeeld in alfabetisch gerangschikte onderwerpen.
- Prejudiciële verwijzingen bevatten een link naar de verwijzingsuitspraak op de website van het ECER. Voor de samenvattingen wordt gebruik gemaakt van de samenvattingen van ECER. Als de verwijzing nog niet beschikbaar is verwijst de link, voorzien van een * naar de algemene pagina van ECER.
- In de index is tussen haakjes aangegeven voor welke rechtsgebieden de informatie relevant is: Bestuursrecht (B), Civiel recht (C), Familierecht (Fa), Fiscaal recht (Fi), Strafrecht (S), Vreemdelingenrecht (V)

Deel 1 – Rechtspraak

Aanbesteding en overheidsopdrachten (B)

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Oostenrijk – 24 januari 2018 – [zaak C-699/17 – Allianz Vorsorgekasse](#)

Bedrijfsvoorzieningskas; ontslagvergoeding

Richtlijn 2014/24/EU. Artikelen 49 en 56 VWEU. In het geding staan verzoekster (Allianz Vorsorgekasse AG) en vijf aanbestedende diensten en opdrachtnemer fair-finance Vorsorgekasse AG tegenover elkaar. De aanbestedende diensten zijn verplicht om voor hun werknemers een bijdrage van 1,53% van hun maandloon aan een bedrijfsvoorzieningskas af te dragen met het oog op het beheer en de belegging van deze bijdragen. Bij beëindiging van het dienstverband heeft de werknemer recht op een vergoeding van de bedrijfsvoorzieningskas. Tot het jaar 2016 bestond een dergelijke aansluitingsovereenkomst met verzoekster. In februari 2016 werd een procedure voor de selectie van een bedrijfsvoorzieningskas bekendgemaakt. Het doel van deze procedure was het sluiten van een aansluitingsovereenkomst en, in geval van een omschakeling naar een andere bedrijfsvoorzieningskas, de overdracht van ontslagvergoedingsrechten. Zijn de bepalingen van richtlijn 2014/24/EU respectievelijk de artikelen 49 en 56 VWEU en de grondbeginselen van gelijke behandeling, non-discriminatie en transparantie die daaruit voortvloeien voor het plaatsen van overheidsopdrachten, van toepassing op de sluiting van contracten tussen aanbestedende diensten en bedrijfsvoorzieningskassen betreffende het beheer en de belegging van bijdragen voor de ontslagvergoeding wanneer voor de sluiting van het contract en de keuze van de bedrijfsvoorzieningskas de goedkeuring van de werknemers of van hun vertegenwoordiging vereist is en de aanbestedende dienst derhalve niet autonoom daartoe kan overgaan? Aangehaalde (recente) jurisprudentie: Commissie/Duitsland C-271/08; Borta C-298/15; Tecnoedi Construzioni C-318/15.

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Italië – 25 januari 2018 – [Zaak C-697/17 - Telecom Italia](#)

Gepreselecteerde ondernemers; fusie; mededinging

Richtlijn 2014/24/EU. Verordening (EG) nr. 139/2004. Verzoeker, Telecom Italia, heeft deelgenomen aan een niet-openbare procedure aangekondigd door verweerder, Infratel, voor rekening van het ministerie van Economische ontwikkeling. De procedure is onderverdeeld in vijf percelen. Naast verzoeker heeft de vennootschap Metroweb Sviluppo, Enel OpEn Fiber en een beperkt aantal andere ondernemers een inschrijving ingediend voor ieder van de vijf percelen. Uit deze ranglijst is gebleken dat voor alle vijf percelen Enel OpEn Fiber op de eerste plaats stond. Gebleken is dat op een moment tussen de fase van preselectie en de termijn voor de indiening van de inschrijvingen twee van de gepreselecteerde ondernemers, Metroweb Sviluppo s.r.l. en Enel OpEn Fiber verwickeld waren in een complexe bedrijfstransactie. Het voornemen tot fusie is voorgelegd aan de Commissie ingevolge verordening 139/2004. De Commissie heeft besloten zich niet tegen de fusie te verzetten. De verwijzende rechter wil weten of de complexe fusie door overneming een schending inhoudt van het beginsel dat de gepreselecteerde ondernemers rechtens en economisch identiek dienen te zijn aan de ondernemers die de inschrijving doen. Aangehaalde (recente) jurisprudentie: MT Højgaard en Züblin C-396/14.

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Italië – 26 januari 2018 – [Zaak C-710/17 CCC - Consorzio Cooperative Costruzioni](#)

Aanbesteding biomassacentrale; Eis van aangewezen ontwerper; inschakelen capaciteiten van derden?

Richtlijn 2004/18/EG. Het geding betreft een aanbesteding, uitgeschreven door de gemeente Tarvisio, voor de bouw van een biomassacentrale voor stadsverwarming voor het totaal bedrag van €3.060.200,85, toe te wijzen volgens het criterium van de economisch meest gunstige offerte. Aan

de procedure hebben zes inschrijvers deelgenomen, waaronder appellante (CCC) en het tijdelijk samenwerkingsverband Incos. De opdracht is definitief gegund aan Incos. CCC heeft deze definitieve gunning en de verslagen van de aanbestedingscommissie aangevochten voor zover Incos niet van de aanbesteding is uitgesloten. CCC voert aan dat Incos had moeten worden uitgesloten wegens het ontbreken bij de voor de opdracht aangewezen ontwerper en dat aan deze eisen niet kan worden voldaan door een beroep op de capaciteiten van derden. De kernvraag is of de aangewezen ontwerper een beroep kan doen op weer een andere ontwerper door ook op zijn beurt een beroep te doen op de capaciteiten van derden. Is een bepaling volgens welke een onderneming mag deelnemen met een ‚aangewezen‘ ontwerper die op zijn beurt geen beroep kan doen op de capaciteiten van derden omdat hij geen inschrijver is, verenigbaar met artikel 48 van richtlijn 2004/18/EG? Aangehaalde (recente) jurisprudentie: Swm Costruzioni 2 e Mannocchi Luigino C-94/12.

RECHTSPRAAK LIDSTATEN

Litouwen: Interesting Lithuanian case on contracting authorities' liability for false statements in tender documentation [Guest post* by Dr Deividas Soloveičik] ([how to crack a nut](#))

NOOT – bij Gerecht EU 14 december 2017, [zaak T-164/15](#) en [zaak T-136/15](#)

- Two recent cases on transparency & access to documents in EU Institutional procurement (II) (T-164/15) ([how to crack a nut](#))
- Two recent cases on transparency & access to documents in EU Institutional procurement (I) (T-136/15) ([how to crack a nut](#))

NOOT – bij Gerecht EU 28 september 2017, [zaak T-138/15](#)

Funding of in-house entities, CPBs and risks of state aid, some thoughts re Aanbestedingskalender (T-138/15) ([how to crack a nut](#))

NOOT – bij HvJ 20 december 2017, [zaak C-178/16 Mantovani](#)

ECJ confirms discretion to exclude tenderers for not updating self-certifications and points towards potential general obligation of sincere cooperation (C-178/16) ([how to crack a nut](#))

EUROPESE COMMISSIE

Commissie maant Nederland om aanbestedingsregels ([sconline](#))

LITERATUUR

Paper on Public Procurement & "Core" Human Rights ([how to crack a nut](#))

OVERIG

Post-Brexit Procurement: new European Commission (short) guidance, and some broader thoughts ([how to crack a nut](#))

Advocaten

[EHRM – ONTVANKELIJKHEIDSBESLISSING – 19 december 2017 – Szpiner t. Frankrijk – persbericht 25.1.2018 – beslissing \(niveau 3\) – ECLI:CE:ECHR:2017:1219DEC000231615](#)

Aan klager opgelegde tuchtrechtelijke maatregel voor het maken van beledigende opmerkingen jegens de openbaar aanklager was niet onevenredig

Artikel 10 EVRM. De onderhavige zaak vangt aan met de rechtszaak tegen een ‘groep van barbaren’, die in 2006 een 23-jarige man hebben ontvoerd, opgesloten en gemarteld, waarna hij overleed aan

zijn verwondingen. Klager, advocaat F. Spziner, staat de familie van het slachtoffer bij in de strafrechtelijke procedure.

In een tijdschriftartikel, gepubliceerd na voornoemde rechtszaak werden beledigingen geuit aan het adres van de openbaar (hoofd)aanklager. Spziner had namelijk in dit artikel gerefereerd aan het feit dat de vader van de openbaar aanklager een collaborateur van de nazi's is geweest en hij omschreef de openbaar aanklager als 'genetisch een verrader'. Hierop werd klager tuchtrechtelijk bestraft. Klager stapte naar het Hof, waarin hij met een beroep op de artikelen 6, 7 en 10 EVRM klaagt over de aan hem opgelegde sanctie.

Het Hof overweegt ten aanzien van artikel 10 EVRM dat de geconstateerde inbreuk wettelijk is en een legitiem doel dient, namelijk het beschermen van de reputatie van anderen. Het Hof overweegt dat het verleden van de vader van de openbaar aanklager, waarna Spziner had verwezen, niet een zodanige kwaadaardige en minachtende reactie rechtvaardigt. Bovendien heeft klager geweigerd, terwijl hem dat wel was verzocht door de deken van de Orde van advocaten, zijn excuses aan te bieden. Voorts oordeelt het Hof dat de uitlatingen door klager zijn gedaan buiten de rechtszaal en dat de openbaar aanklager niet de mogelijkheid had zich te verdedigen. Het Hof oordeelt ten slotte dat het opleggen van een dergelijke sanctie, die bovendien geen gevolgen heeft voor de beroepsactiviteiten van klager, niet als onevenredig kan worden aangemerkt. Het Hof verklaart de klacht niet-ontvankelijk.

Arbeid, sociale zekerheid en vrij verkeer werknemers (B – C)

EHRM – ARREST – 9 januari 2018 - López Ribalda e.a. t. Spanje – [persbericht](#) – [arrest](#) (niveau 2) – ECLI:CE:ECHR:2018:0109JUD000187413

Zie onder: [Privacy en persoonsgegevens](#)

HvJ – ARREST – 18 januari 2018 – zaak C-270/16 – Ruiz Conejero – Spanje – ECLI:EU:C:2018:17 – [arrest](#)

Ontslag na meerdere perioden van afwezigheid van werknemer met een handicap

Richtlijn 2000/78/EG. Het Hof is verzocht in te gaan op de toepassing van het in richtlijn 2000/78/EG neergelegde verbod van discriminatie door een werknemer te ontslaan na een periode of meerdere perioden waarin de werknemer afwezig was zonder verwijzing naar het feit dat de betrokken werknemer een handicap heeft.

Hof: Artikel 2, lid 2, onder b), i), van richtlijn 2000/78/EG verzet zich tegen een nationale wettelijke bepaling op grond waarvan een werkgever een werknemer kan ontslaan wegens periodieke – zelfs gerechtvaardigde – afwezigheden op zijn werk, wanneer die afwezigheden worden veroorzaakt door ziekten die toe te schrijven zijn aan de handicap van de werknemer, behalve indien die regeling het legitieme doel nastreeft om absentisme te bestrijden en niet verder gaat dan noodzakelijk is om dit doel te bereiken, hetgeen ter beoordeling van de verwijzende rechter staat.

HvJ – ARREST – 18 januari 2018 – zaak C-45/17 – Jahin – Frankrijk – ECLI:EU:C:2018:18 – [persbericht](#) – [arrest](#)

SZ; Sociale zekerheid en Franse werknemer in China

Verordening (EG) nr. 883/2004. Het betreft een geding over de betaling van diverse bijdragen en fiscale heffingen voor 2012 tot en met 2014 over in Frankrijk verkregen inkomsten uit vermogen. Jahin, een Frans staatsburger, woont en werkt sinds 2003 in China. Van 2012 tot 2014 zijn in Frankrijk diverse heffingen over onroerende inkomsten alsmede over een meerwaarde uit de verkoop van een onroerend goed vastgesteld. Het Hof heeft, op een prejudiciële verwijzing door de verwijzende rechter, de Franse Raad van State (hoogste bestuursrechter, Frankrijk), in een andere zaak betreffende identieke heffingen die heeft geleid tot het arrest van 26 februari 2015, de Ruyter

(C-623/13, EU:C:2015:123), in wezen geoordeeld dat dergelijke heffingen, voor zover zij een rechtstreekse en relevante samenhang vertonen met sommige van de in artikel 4 van verordening nr. 1408/71 opgesomde takken van sociale zekerheid, binnen de werkingssfeer van deze verordening vallen en onderworpen zijn aan het in artikel 13, lid 1, van deze verordening vastgelegde beginsel dat slechts één wetgeving van toepassing is, ook al worden zij berekend over de inkomsten uit vermogen van de heffingsplichtigen, los van de uitoefening van een beroepswerkzaamheid. Naar aanleiding van dat arrest heeft de verwijzende rechter bij beslissing van 27 juli 2015 geoordeeld dat elke natuurlijke persoon die is aangesloten bij een socialezekerheidsstelsel in een andere lidstaat, het recht heeft te verzoeken om ontheffing van de heffingen waaraan de inkomsten uit zijn vermogen in Frankrijk onderworpen zijn geweest.

*Hof: De artikelen 63 en 65 VWEU moeten aldus worden uitgelegd dat zij zich **niet** verzetten tegen de wetgeving van een lidstaat als die in het hoofdgeding, volgens welke een staatsburger van die lidstaat die woont in een derde land dat geen lidstaat van de Europese Economische Ruimte (EER) en niet de Zwitserse Bondsstaat is en aldaar is aangesloten bij een stelsel van sociale zekerheid, in die lidstaat wordt onderworpen aan heffingen over inkomsten uit kapitaal als bijdrage aan het door die lidstaat ingevoerde socialezekerheidsstelsel, terwijl een Unieburger die onder een socialezekerheidsstelsel van een andere lidstaat valt, daarvan wordt vrijgesteld wegens het beginsel dat slechts één wetgeving van toepassing is inzake sociale zekerheid, zoals vastgelegd in artikel 11 van verordening (EG) nr. 883/2004.*

HvJ – ARREST – 24 januari 2018 – Gevoegde zaken C-616/17 en C-617/16 – Pantuso e.a. en Castellano e.a. – Italië – ECLI:EU:C:2018:32 – [arrest](#)

Zie onder: [beroepskwalificaties](#)

HvJ – CONCLUSIE A-G KOKOTT – 25 januari 2018 – zaak C-96/17 – Vernaza Ayovi – Spanje – ECLI:EU:C:2018:43 – [conclusie](#)

Arbeid; Ontslag tijdelijk personeel; recht om opnieuw in dienst te treden indien ontslag onterecht is?

Richtlijn 1999/70/EG. De zaak gaat over een Spaanse verpleegster, Vernaza Ayovi, die om tuchtrechtelijke redenen ontslagen is en nu voor de nationale rechter wil afdwingen dat zij opnieuw in dienst wordt genomen door het ziekenhuis. Betwist wordt Vernaza Ayovi, net als een werknemer met een vast dienstverband bij de overheid, aanspraak kan maken op het recht om opnieuw in dienst te worden genomen, mocht haar ontslag onrechtmatig blijken. Bij de beoordeling van dit vraagstuk spelen met name ook de bijzondere aspecten van arbeidsverhoudingen in overheidsdienst een rol.

A-G: Clause 4, lid 1, van de raamovereenkomst inzake arbeidsovereenkomsten voor bepaalde tijd, die is opgenomen in de bijlage bij richtlijn 1999/70/EG moet aldus worden uitgelegd dat er sprake is van discriminatie van werknemers in tijdelijke overheidsdienst wanneer dergelijke werknemers bij onrechtmatige beëindiging van hun arbeidsverhouding door de werkgever in de regel geen recht hebben om opnieuw in dienst te worden genomen en overheidspersoneel in vaste dienst dat volgens de wet dat recht wel heeft.

HvJ – CONCLUSIE A-G SAUGMANDSGAARD ØE – 31 januari 2018 – zaak C-527/16 – Alpenrind e.a. – Oostenrijk – ECLI:EU:C:2018:52 – [conclusie](#)

SZ; Gedetacheerde werknemers; bindende kracht certificaten A1?

Verordening (EG) nr. 987/2009. Verordening (EG) nr. 883/2004. De in Oostenrijk gevestigde vennootschap Alpenrind is actief in de branche van vee- en vleesverkoop. Met in Hongarije gevestigde vennootschappen worden afspraken gemaakt over detacheren van werknemers voor het uitvoeren van bepaalde werkzaamheden. Voor de meer dan 250 werknemers die zijn tewerkgesteld, heeft het bevoegde Hongaarse orgaan draagbare documenten A1 verstrekt, waarin op grond van de artikelen 11 tot en met 16 van verordening nr. 883/2004 en artikel 19 van verordening nr. 987/2009 op die werknemers het Hongaarse socialezekerheidsstelsel van toepassing is verklaard. In elk draagbaar document is Alpenrind genoemd als werkgever. Het ziekenfonds van Salzburg heeft

vastgesteld dat bovengenoemde werknemers gedurende de in geding zijnde periode op grond van de Oostenrijkse socialezekerheidswetgeving verplicht verzekerd waren. De verwijzende rechter stelt vragen over de bindende kracht van de certificaten in het kader van gedetacheerde werknemers. Ter informatie, het Hof heeft op 6 februari uitspraak gedaan in de zaak *Altun* op een vraag van het Belgische Hof van Cassatie over de geldigheid van dergelijke certificaten bij fraude. Hof in zaak *Altun*: *In verband met Bulgaarse werknemers in België, in geval van fraude, kan een Belgische rechter het Bulgaarse socialezekerheidscertificaat buiten toepassing laten.*

A-G: Een draagbaar document A1, dat overeenkomstig artikel 19, lid 2, van verordening nr. 987/2009 door het bevoegde orgaan van een lidstaat is verstrekt en waarin wordt verklaard dat de werknemer op grond van een bepaling in titel II van verordening (EG) nr. 883/2004 is aangesloten bij het socialezekerheidsstelsel van die lidstaat, is voor een rechterlijke instantie in de zin van artikel 267 VWEU van een andere lidstaat bindend zolang het niet is ingetrokken of ongeldig is verklaard.

Een draagbaar document A1 is ook bindend in een situatie, waarin de Administratieve Commissie voor de coördinatie van de socialezekerheidsstelsels een besluit heeft genomen met betrekking tot de intrekking van dit document, maar het orgaan van afgifte niet is overgegaan tot intrekking ervan. Hetzelfde geldt indien dit document is afgegeven na de vaststelling dat de betrokken werknemer onderworpen is aan het socialezekerheidsstelsel van de lidstaat van ontvangst. In een dergelijke situatie kan dit document terugwerkende kracht hebben.

*De in artikel 12, lid 1, van verordening nr. 883/2004 neergelegde voorwaarde van niet-vervanging verzet zich er **niet** tegen dat een werkgever een werknemer naar een andere lidstaat detacheert om werkzaamheden te verrichten die voordien werden verricht door een werknemer die door een andere werkgever was gedetacheerd, en dit ongeacht de vraag of de betrokken werkgevers in dezelfde lidstaat zijn gevestigd. Ingeval de betrokken werkgevers op personeel en/of organisatorisch vlak met elkaar verweven zijn, dient evenwel te worden onderzocht of die werkgevers met de detacheringen beogen de voorwaarde van niet-vervanging van artikel 12, lid 1, van verordening nr. 883/2004 te omzeilen.*

- Oostenrijk volgens A-G HvJ EU gebonden aan door Hongarije afgegeven draagbaar documenten A1 ([taxlive](#))

HvJ – CONCLUSIE A-G MENGOZZI – 31 januari 2018 – zaak C-679/16 – A – Finland – ECLI:EU:C:2018:51 – [conclusie](#)

SZ; Weigering persoonlijke assistentie te verlenen aan persoon met zware handicap vanwege buitenlandse studie; begrip "prestaties bij ziekte"

Verordening (EG) nr. 883/2004. Artikelen 20 en 21 VWEU. Valt persoonlijke assistentie die wordt verleend aan een persoon met een zware handicap onder het begrip „prestaties bij ziekte” in de zin van artikel 3, lid 1, onder a), van verordening nr. 883/2004, of valt deze juist buiten de werkingssfeer van deze verordening? In het laatste geval wenst de verwijzende rechter anderzijds te vernemen of de artikelen 20 en 21 VWEU zich ertegen verzetten dat de Finse bevoegde autoriteit weigert deze assistentie aan een persoon met een zware handicap, woonachtig in Finland, te verlenen wanneer deze persoon zich voor het volgen van een studie naar een andere lidstaat, in casu Estland, begeeft.

A-G: Een prestatie als de persoonlijke assistentie die in het hoofdgeding aan de orde is valt niet onder het begrip „prestaties bij ziekte” in de zin van artikel 3, lid 1, onder a), van verordening (EG) nr. 883/2004. De artikelen 20 en 21 VWEU staan eraan in de weg dat een gemeente van een lidstaat de verlening van persoonlijke assistentie weigert op grond dat de aanvrager, een persoon met een zware handicap die woont op het grondgebied van die gemeente, in een andere lidstaat een studie volgt of wil volgen om er een diploma te behalen.

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Nederland – Hoge Raad – 2 februari 2018 – [ECLI:NL:HR:2018:126](#) – [ECLI:NL:HR:2018:127](#)

SZ; Mini-jobs in Duitsland

Verordening 1408/71. Artikelen 45 en 48 VWEU. Op een inwoner van Nederland die in Duitsland een dienstbetrekking heeft, is het Duitse sociale zekerheidsstelsel van toepassing, en niet het

Nederlandse. Maar als de Duitse dienstbetrekking een zogenoemde 'mini-job' is, dan voorziet dat Duitse stelsel alleen in een verzekering voor arbeidsongevallen. Zijn deze werknemers in Nederland niet verzekerd? In deze zaken gaat het om inwoners van de grensstreek in Nederland die in Duitsland een 'mini-job' hebben. Zij werken minder dan een bepaald aantal uur per week en verdienen een relatief laag bedrag per maand. In één zaak gaat het om belanghebbenden die als gevolg van deze werkzaamheden in het verleden minder AOW hebben opgebouwd. In een andere zaak gaat het om iemand die door deze werkzaamheden geen kinderbijslag ontvangt.

Welk sociaal zekerheidsstelsel van toepassing is, wordt binnen de EU bepaald in een verordening. Er kan maar één sociaal zekerheidsstelsel van toepassing zijn. Iemand die in Nederland woont en uitsluitend in Duitsland werkt, zoals in deze zaken, valt onder het Duitse sociale zekerheidsstelsel. De Duitse wetgeving biedt voor iemand met een mini-job echter maar een heel beperkte verzekering (alleen arbeidsongevallen). De Hoge Raad wil o.a. weten of de werknemer die in de werkstaat op grond van de EU-verordening is onderworpen aan die sociale zekerheidswetgeving maar vanwege de beperkte omvang van de werkzaamheden als gevolg van die wetgeving niet behoort tot de kring van verzekerden, met uitzondering van de verzekering tegen arbeidsongevallen, toch in de woonstaat verzekerd kan zijn.

■ Persbericht

- Verhindert buitenlandse mini-job recht op uitkering? ([taxence](#))
- Wederom prejudiciële vragen over gevolgen Duitse mini-jobs ([taxlive](#))

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Spanje – 2 januari 2018 – [Zaak C-619/17 - Diego Porras](#)

Arbeid; Vergoeding bij beëindiging tijdelijk contract; ad-interimovereenkomst

Raamovereenkomst inzake arbeidsovereenkomsten voor bepaalde tijd, opgenomen in de bijlage bij richtlijn 1999/70/EG. De zaak gaat over een verschil in behandeling voor wat betreft de vergoeding bij beëindiging van een arbeidscontract dat in het Spaanse werknemersstatuut wordt gemaakt tussen overeenkomsten voor bepaalde tijd onderling. Voor twee soorten overeenkomsten stelt het statuut een vergoeding vast van twaalf dagen salaris per gewerkt jaar en voor het derde type overeenkomst – de ad-interimovereenkomst – wordt geen vergoeding toegekend. Over deze kwestie heeft de Spaanse rechter al eerder prejudiciële vragen gesteld (de Diego Porras C-596/14). Aangehaalde (recente) jurisprudentie: Küçük C-586/10; Fiamingo e.a. C-362/13, C-363/13 en C-407/13; Rabal Cañas C-392/13; de Diego Porras C-596/14; Martínez Andrés en Castrejana López C-184/15 en C-197/15; Montero Mateos C-677/16; Grupo Norte Facility C-574/16; Rodríguez Otero C-212/17.

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Griekenland – 16 januari 2018 – [Zaak C-664/17 – Ellinika Nafpigeia AE](#)

Overgang van een onderneming; het begrip 'economische eenheid'

Richtlijn 98/50/EG. Richtlijn 2001/23/EG. Moet voor een overgang van een onderneming, als „economische eenheid” sprake zijn van een volledig zelfstandige productie-eenheid, die haar economisch doel kan behalen zonder voor de productiefactoren een beroep te moeten doen op derden? Of is daarentegen ook sprake van een „economische eenheid”, indien het doel van de activiteit duidelijk te onderscheiden is, het concreet mogelijk is dat dit doel door de economische onderneming wordt nagestreefd en kan worden bereikt dankzij een doeltreffende organisatie van de productiefactoren (grondstoffen, machines en andere voorzieningen, arbeidskrachten, ondersteunende diensten), zonder dat van belang is of de nieuwe ondernemer externe productiefactoren heeft aangeschaft of in het concrete geval het doel niet heeft bereikt? Is volgens artikel 1 van richtlijn 98/50/EG uitgesloten dat er sprake is van een overgang indien de vervreemder of de verkrijger of beiden niet alleen het succesvol voortzetten van de activiteit door de verkrijger beogen, maar ook de toekomstige beëindiging ervan met het oog op de liquidatie van de onderneming? Aangehaalde (recente) jurisprudentie: Ny Mølle Kro C-287/86; Allen e.a. C-234/98; Süzen C-13/95; Rygaard C-48/94.

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Oostenrijk – 25 januari 2018 – [zaak C-703/17 – Krah](#)

Vrij verkeer werknemers; arbeidsrecht; universitair docent; voorafgaande diensttijd; indirecte discriminatie?

Verordening (EU) nr. 492/2011. Artikel 20 en 21 EU Handvest. Artikel 45 VWEU. Verzoekster (Krah) is doctor in de geschiedenis en heeft gedurende vijf jaar bij de Universiteit van München gewerkt. De zaak gaat over de vraag of voorafgaande diensttijd in aanmerking moet worden genomen als zij overstapt naar de Universiteit van Wenen. Ingevolge de onderliggende cao wordt voorafgaande diensttijd, ongeacht of deze bij verweerster of bij een andere werkgever in een lidstaat van de Unie is vervuld, slechts voor een beperkte duur in aanmerking genomen. Van directe discriminatie is geen sprake. Is er sprake van indirecte discriminatie en zoja, is dat te rechtvaardigen? De verwijzende rechter stelt de volgende prejudiciële vragen: Verzet het Unierecht, in het bijzonder artikel 45 VWEU, artikel 7, lid 1, van verordening (EU) nr. 492/2011, alsmede de artikelen 20 en 21 EU Handvest zich tegen een regeling volgens welke de beroepsrelevante voorafgaande diensttijd van een lid van het docentencorps van de universiteit Wenen enkel in aanmerking kan worden genomen voor een totale duur van drie of vier jaar, ongeacht of het om tijdvakken van arbeid in dienst van de universiteit Wenen of van andere binnen- of buitenlandse universiteiten of vergelijkbare instellingen gaat? Is een beloningssysteem dat niet voorziet in de volledige inaanmerkingneming van de beroepsrelevante voorafgaande diensttijd maar tegelijkertijd een hogere beloning verbindt aan de duur van tewerkstelling bij dezelfde werkgever, in strijd met het vrije verkeer van werknemers van artikel 45, lid 2, VWEU en artikel 7, lid 1, van verordening (EU) nr. 492/2011? Aangehaalde (recente) jurisprudentie: Salzburger Landeskliniken C-514/12; De Clerq C-315/13; Hennigs en Mai C-297/10 en C-298/10; Hörnfeldt C-141/11; Köbler C-224/01; Marhold C-178/04.

RECHTSPRAAK NL – Hoge Raad - 19 januari 2018 – [ECLI:NL:HR:2018:50](#)

Conflictregels vo. 1408/71; NL werknemer in België

Einduitspraak na HvJ 13 september 2017, [Zaak C-570/15 X](#) en prejudiciële verwijzing [ECLI:NL:HR:2015:3176](#)

Verordening nr. 1408/71. X heeft de Nederlandse nationaliteit en woonde in het betrokken jaar, 2009, in België. Hij was in dat jaar als accountmanager en relatiemanager telecommunicatie in dienstbetrekking werkzaam bij een in Nederland gevestigde werkgever. De vragen gaan over de uitlegging van de conflictregels van de artikelen 13 en 14 die deel uitmaken van titel II van verordening (EEG) nr. 1408/71. In het bijzonder de vraag of een persoon die in de ene lidstaat werkzaamheden in loondienst verricht en in een andere lidstaat woont, en die daarnaast een deel van zijn werkzaamheden voor dezelfde werkgever (ongeveer 6,5 % van de arbeidstijd) verricht in de lidstaat waarin hij woont, met name door vanuit huis te werken, voor de vaststelling van de toepasselijke wetgeving moet worden beschouwd als iemand die op het grondgebied van twee lidstaten werkzaamheden in loondienst pleegt uit te oefenen.

Uit het arrest van het HvJ volgt dat belanghebbende niet moet worden beschouwd als een persoon die werkzaamheden in loondienst op het grondgebied van twee lidstaten pleegt uit te oefenen in de zin van artikel 14, lid 2, letter b, onderdeel i, van Verordening (EEG) nr. 1408/71. Hij moet daarom voor de toepassing van deze verordening worden aangemerkt als een persoon die werkzaamheden in loondienst verricht op het grondgebied van één lidstaat, Nederland. Op grond van artikel 13, lid 2, aanhef en letter a, van deze verordening is dan uitsluitend de Nederlandse socialezekerheidswetgeving toepasselijk. De klachten falen dus. De Hoge Raad verklaart het beroep in cassatie ongegrond.

RECHTSPRAAK NL – Hoge Raad – 19 januari 2018 - [ECLI:NL:HR:2018:49](#)

Conflictregels vo. 1408/71; NL skilerares in Oostenrijk

Einduitspraak na HvJ 13 september 2017, [Zaak C-569/15 X](#) en prejudiciële verwijzing [ECLI:NL:HR:2015:3177](#);

Verordening 1408/71. X heeft de Nederlandse nationaliteit en woont en werkt in loondienst in Nederland. Met de Nederlandse werkgever was zij overeengekomen dat zij gedurende de periode van 1 december 2008 tot en met 28 februari 2009 ingevolge een bijzondere afspraak onbetaald verlof zou krijgen. Overeengekomen was dat haar arbeidscontract gehandhaafd zou blijven en dat ze op 1 maart 2009 zou terugkeren in haar reguliere functie. In de periode van haar onbetaald verlof verbleef X in Oostenrijk en was zij bij een in Oostenrijk gevestigde werkgever in dienstbetrekking werkzaam als skilerares. In deze maanden heeft zij geen werkzaamheden in Nederland verricht. Het geschil tussen X en de Staatssecretaris van Financiën in het hoofdgeding betreft de beoordeling van de inkomstenbelasting en de premie volksverzekeringen voor het jaar 2009. Het geschil gaat met name over de vraag of X in januari en februari 2009 verplicht verzekerd was op grond van de Nederlandse socialezekerheidswetgeving en daardoor ook premieplichtig was.

2.2. De omvang en de duur van de werkzaamheden van de dienstbetrekking in Oostenrijk tijdens het onbetaald verlof, (...) laten geen ander oordeel toe dan dat belanghebbende die werkzaamheden aldaar gewoonlijk uitoefende en dat zij van betekenis zijn. Uit de hiervoor in onderdeel 1 weergegeven verklaring voor recht volgt dan dat belanghebbende voor de toepassing van Verordening 1408/71 tijdens die periode tevens moet worden beschouwd als een persoon die werkzaamheden in loondienst in Oostenrijk pleegt uit te oefenen.

2.3. Op grond van het bepaalde in artikel 13 en artikel 14, lid 2, aanhef en letter b, onder i, van Verordening 1408/71 is op belanghebbende dan de Nederlandse socialezekerheidswetgeving van toepassing. Voor dat geval is niet in geschil dat de aanslag juist is. De middelen falen daarom.

De Hoge Raad verklaart het beroep in cassatie ongegrond.

NOOT - bij HvJ 29 november 2017, [zaak C-214/16 Conley King](#)

mr. H.J. Funke, in: [JAR 2018/17](#), aflevering 1, 2018

NOOT - bij HvJ 20 december 2017, [zaak C-102/16 Vaditrans](#)

mr. dr. E.J.A. Franssen, in: [JAR 2018/18](#)

NOOT – bij HvJ 20 december 2017, [zaak C-442/16 Gusa](#)

A Right to Reside for the Unemployed Self-Employed: The Case Gusa (C-442/16) ([European law blog](#))

LITERATUUR

Prof. mr. F.J.L. Pennings, 'Een Europese pijler van sociale rechten', [NtER 2017-9-10](#), p. 233-240

OVERIG

Does EU law protect gig economy workers? Tensions in the CJEU's case law ([EU law analysis](#))

Asiel, migratie, burgerschap, Schengen

EHRM – ARREST – 9 januari 2018 – X. t. Zweden – [persbericht](#) – [arrest](#) (niveau 2) – ECLI:CE:ECHR:2018:0109JUD003641716

Uitzetting naar Marokko

Artikel 3 EVRM. Klager heeft in 2005 een permanente verblijfsvergunning gekregen voor Zweden maar in 2016 heeft de Zweedse veiligheidsdienst het voornemen opgevat om klager uit te laten zetten naar Marokko in verband met het feit dat hij als terrorist is aangemerkt. Klager stelt dat hij bij uitzetting het gevaar loopt langdurig te worden gemarteld in Marokko. Het hof neemt een schending aan van artikel 3 EVRM en verbiedt op grond van Rule 39 of the Rules of the Court uitzetting.

EHRM – ARREST – 25 januari 2018 – J.R. e.a. t. Griekenland – [persbericht](#) – [arrest](#) (fr - niveau 2) – ECLI:CE:ECHR:2018:0125JUD002269616

Recht op vrijheid en verbod op onmenselijke behandeling; Vreemdelingendetentie in overbevolkt asielzoekerscentrum op Grieks eiland; omstandigheden niet zodanig excessief dat artikel 3 EVRM is geschonden

Artikel 3 EVRM. De klagers zijn van Afghaanse nationaliteit en arriveren op 21 maart 2016 op het Griekse eiland Chios, waar ze worden gearresteerd en in het asielzoekerscentrum 'Vial' geplaatst. Zij blijven tot september respectievelijk november 2016 in het centrum en dienen in die periode een asielaanvraag in. In het centrum verblijven 2000 personen, meer dan twee keer de capaciteit. De overbevolking leidt tot slechte leefomstandigheden, zoals ook blijkt uit rapporten van verschillende mensenrechtenorganisaties. Er is onvoldoende voedsel, een gebrek aan hygiëne, de watertoevoer is vaak afgesloten en medische zorg en juridische hulp zijn schaars.

EHRM: Vanaf 21 april 2016 is het Vial-centrum een semi-open opvangcentrum en de klagers konden het centrum gedurende de dag verlaten. Tussen 21 maart en 21 april 2016 was sprake van vrijheidsbeneming en vanaf 21 april 2016 was sprake van beperking van de bewegingsvrijheid. De klagers werden gedetineerd met het oog op deportatie, om te voorkomen dat ze onrechtmatig in Griekenland zouden verblijven en om hen te identificeren en registreren ter implementatie van de EU-Turkije declaratie. De detentieperiode van een maand was niet excessief voor het doeleinde de noodzakelijke administratieve handelingen te verrichten. De klagers werden in vrijheid gesteld een maand en tien dagen nadat zij hun wens tot het aanvragen van asiel kenbaar hadden gemaakt. Geen schending artikel 5, eerste lid, EVRM.

Hoewel klagers hadden kunnen weten dat ze Griekenland onrechtmatig binnenkwamen, wisten ze wellicht niet dat hun situatie onder de EU-Turkije declaratie viel. Ook indien zij de informatiebrochure hadden ontvangen, was de inhoud daarvan niet zodanig dat zij voldoende details over de reden voor hun arrestatie en de mogelijke rechtsmiddelen hadden gekregen. Schending van artikel 5, tweede lid, EVRM. Verschillende NGO's hebben het centrum bezocht en sommige aantijgingen van de klagers bevestigd. De CPT (European Committee for the Prevention of Torture) is niet bijzonder kritisch over de omstandigheden van het centrum die relevant zijn voor de situatie van de klagers. De kritiek van het CPT ziet meer op (het gebrek aan dan wel de kwaliteit van) medische zorg, rechtsbijstand en het eten en drinken. Uit het CPT rapport blijkt dat die omstandigheden de klagers niet dusdanig excessief raakten dat sprake was van een situatie als bedoeld in artikel 3 EVRM. Geen schending van artikel 3 EVRM.

EHRM – ONTVANKELIJKHEIDSBESLISSING – 11 januari 2018 – Bencheref t. Zweden – persbericht – beslissing (niveau 3) - ECLI:CE:ECHR:2017:1205DEC000960215

Verzoekschrift wordt niet-ontvankelijk verklaard nu klager bewust onjuiste informatie heeft verstrekt die de kern van de zaak raakt

Artikel 5 EVRM. Artikel 35 EVRM. De klager, Kader Bencheref, woont in Zweden, totdat hij in 2011 wordt uitgezet naar Algerije. In 2006 vraagt klager asiel aan in Zweden en vraagt hij om een verblijfsvergunning. In deze aanvraag zegt hij de Marokkaanse nationaliteit te bezitten en klaagt hij over de omstandigheden in dat land. In datzelfde jaar is hij in verband met verschillende misdrijven gearresteerd en, na hoger beroep, veroordeeld tot een gevangenisstraf voor de duur van drie jaar. Er is een uitzettingsbevel en een terugkeerverbod voor de duur van tien jaar uitgevaardigd. Na zijn veroordeling in 2008 is hij in afwachting van zijn uitzetting in detentie gezet. In oktober 2016 heeft hij de Zweedse autoriteiten er van op de hoogte gebracht dat zijn nationaliteit niet de Marokkaanse, maar de Algerijnse betreft, waarna hij in februari 2017 is uitgezet naar Algerije. De klacht betreft de duur van zijn detentie in afwachting van zijn uitzetting, deze zou niet proportioneel zijn.

Het Europese Hof herhaalt dat een verzoekschrift op de voet van artikel 35, derde lid, EVRM niet-ontvankelijk kan worden verklaard als er sprake is van misbruik van het recht tot het indienen van een verzoekschrift. Onvolledige en daarom misleidende informatie vormt een misbruik van het recht om een klacht in te dienen, vooral als de informatie betrekking heeft op de kern van de zaak en er geen afdoende verklaring wordt gegeven voor het achterhouden van die informatie. Dit geldt met name in de immigratiecontext. In zijn asielaanvraag heeft de klager aangegeven dat hij de Marokkaanse nationaliteit bezit. Zweden heeft toen getracht hem uit te zetten naar dit land, maar vanwege de summiere informatie is deze uitzetting niet gelukt. De klager kon pas uitgezet worden nadat hij had medegedeeld dat zijn nationaliteit eigenlijk de Algerijnse betreft. Voor het Hof is het gedrag van de klager slechts te verklaren indien hij van plan was om de rechter te misleiden met betrekking tot een kernelement in de zaak. De kwestie van zijn nationaliteit is van reële invloed op de duur van zijn detentie. Hieruit volgt dat het onderhavige verzoekschrift niet-ontvankelijk moet worden verklaard nu er sprake is van misbruik van het recht tot het indienen van een verzoekschrift.

EHRM – ONTVANKELIJKHEIDSBESLISSING – 19 december 2017 - I.K. t. Zwitserland – persbericht 18.1.2018 – beslissing (fr -niveau 3) - ECLI:CE:ECHR:2017:1219DEC002141717

De stelling dat klager gevaar loopt in Sierra Leone mishandeld te worden wegens homoseksualiteit is onvoldoende onderbouwd.

Artikel 3 EVRM. Artikel 35 EVRM. De uit Sierra Leone afkomstige klager vraagt in 2011 asiel aan in Zwitserland. In 2014 wordt zijn aanvraag afgewezen en moet klager het land verlaten. Klager beweert dat hij door zijn homoseksualiteit in Sierra Leone het gevaar loopt mishandeld te worden. De Zwitserse nationale bevoegde instanties achten de stellingen van klager omtrent zijn homoseksualiteit echter niet overtuigend. Klager stapt vervolgens met een beroep op de artikelen 3 en 14 EVRM naar het Europese Hof. Mede gelet op het gebrek aan geloofwaardigheid van zijn stellingen en het ontbreken van relevante documenten acht ook het Hof niet voldoende substantiële gronden aanwezig om te geloven dat de klager in het land van herkomst blootgesteld zou worden aan een reëel risico op behandeling zoals genoemd in artikel 3 EVRM. Het Hof verklaart daarom de klacht niet-ontvankelijk.

EHRM – VERWIJZING GROTE KAMER – 30 januari 2018 – N.D. en N.T. t. Spanje – persbericht verwijzing – persbericht arrest 3.10.2017– arrest (niveau 2) – ECLI:CE:ECHR:2017:1003JUD000867515

Collectieve uitzetting van vreemdelingen in strijd met de Conventie

Artikel 13 EVRM. Artikel 4 Vierde Protocol EVRM. N.D. en N.T. hebben getracht Spaans grondgebied illegaal te betreden door over de grensafzettingen te klimmen bij de Spaanse enclave Melilla in Noord-Afrika. Zij zijn door de Spaanse autoriteiten gearresteerd en direct tegen hun wil uitgezet naar

Marokko. Deze maatregel is genomen zonder voorafgaande bestuurlijke of rechtelijke beslissing. De Spaanse autoriteiten hebben N.D. en N.T. niet onderworpen aan een identificatieprocedure, noch aan enige andere procedure. Het Hof oordeelt dat het uitzetten van N.D. en N.T. van collectieve aard is en in strijd met artikel 4 van het Vierde Protocol bij het EVRM. Het Hof stelt een duidelijk verband vast tussen de collectieve uitzetting waaraan N.D. en N.T. zijn onderworpen en het feit dat hun de toegang is belet tot enig rechtsmiddel dat voldoet aan de eisen van artikel 13 EVRM. Artikel 13 EVRM in samenhang met artikel 4 van het Vierde Protocol bij het EVRM is geschonden.

- 📌 Is N.D. and N.T. v. Spain the new Hirsi? ([EJILTalk](#))
- 📌 Spain: Court backs migrants over 'collective expulsion' human rights complaint ([Human rights Europe](#))
- 📌 La Cour européenne et les expulsions collectives ([libertés chéries](#))
- 📌 Judgement ND and NT v Spain: on the legality of police "push-backs" at the borders and, again, on the prohibition of collective expulsions. ([Strasbourg observers](#))
- 📌 Die EU und die Mittelmeerroute: Umgehung des Refoulement-Verbots oder Kampf gegen 'illegale Migration'? ([Verfassungsblog](#))
- 📌 Die Identifikation Einzelner – Gedanken zum EGMR-Urteil im Fall N.D. und N.T. ([Verfassungsblog](#))

HvJ – CONCLUSIE A-G WATHELET – 11 januari 2018 – zaak C-673/16 – Coman e.a. – Grote Kamer – ECLI:EU:C:2018:2 – [persbericht](#) – [conclusie](#)

Begrip echtgenoot in de context van een tussen twee mannen gesloten huwelijk

Richtlijn 2004/38/EG. EU Handvest. Het Hof wordt gevraagd zich uit te spreken over het begrip echtgenoot in de zin van richtlijn 2004/38 (vrij verkeer en verblijf voor EU-burgers en hun familieleden) in de context van een tussen twee mannen gesloten huwelijk.

A-G: Het begrip „echtgenoot”, omvat vanuit het oogpunt van het recht van verblijf van Unieburgers en hun familieleden, ook echtgenoten van hetzelfde geslacht. Hoewel de lidstaten de vrijheid hebben om het huwelijk tussen personen van hetzelfde geslacht al dan niet toe te staan, mogen zij geen inbreuk maken op het recht van vrij verblijf van een Unieburger door te weigeren een permanent verblijfsrecht op hun grondgebied toe te kennen aan diens echtgenoot van hetzelfde geslacht die onderdaan is van een land dat geen deel uitmaakt van de Europese Unie.

- 📌 Advies AG: 'EU-verblijfsrecht ook voor echtgenoten van gelijk geslacht in EU-lidstaat waar zo'n huwelijk niet kan worden gesloten' ([ECER](#))
- 📌 EU recognition of same-sex marriage? *Coman* ([Law&religion](#))
- 📌 Advies AG: EU-verblijfsrecht ook voor echtgenoten van gelijk geslacht in EU-lidstaat waar zo'n huwelijk niet kan worden gesloten ([NJB](#))

HvJ – ARREST – 16 januari 2018 – zaak C-240/17 – E – Finland – ECLI:EU:C:2018:8 – [arrest](#)

Schengen

Schengenuitvoeringsovereenkomst (SUO). Welke gevolgen zijn verbonden aan de overlegprocedure van artikel 25 lid 2 van de Schengenuitvoeringsovereenkomst (SUO)? Het is voor de verwijzende rechter onduidelijk in hoeverre die procedure dient te worden doorlopen door de lidstaat die een terugkeerbesluit en inreisverbod heeft opgelegd en wat de autoriteiten dienen te doen indien de autoriteiten aan wie het verzoek om overleg is gericht niet reageren.

Hof: Artikel 25 lid 2 SUO moet aldus worden uitgelegd dat:

- *de overeenkomstsluitende staat die jegens een derdelander met een door een andere overeenkomstsluitende staat afgegeven geldige verblijfstitel over wil gaan tot vaststelling van een terugkeerbesluit dat gepaard gaat met een weigering van toegang tot en verblijf in het Schengengebied, weliswaar de mogelijkheid heeft om de in die bepaling neergelegde overlegprocedure reeds te starten voordat het terugkeerbesluit wordt vastgesteld, maar dat de overlegprocedure in elk geval moet worden gestart zodra dat besluit wordt vastgesteld.*
- *het er niet aan in de weg staat dat een terugkeerbesluit dat gepaard gaat met een inreisverbod en door een overeenkomstsluitende staat is vastgesteld jegens een derdelander met een door een andere overeenkomstsluitende staat afgegeven geldige verblijfstitel, ten*

uitvoer wordt gelegd, ook al is de in die bepaling neergelegde overlegprocedure nog gaande, wanneer de derdelander door de signalerende overeenkomstsluitende staat als een gevaar voor de openbare orde of nationale veiligheid wordt beschouwd, onverminderd de mogelijkheid die de derdelander heeft om zich vervolgens naar het grondgebied van de andere overeenkomstsluitende staat te begeven en zich te beroepen op de rechten die voortvloeien uit die verblijfstitel. Is een redelijke termijn verstreken sinds de start van de overlegprocedure en heeft de geraadpleegde overeenkomstsluitende staat niet gereageerd, dan dient de signalerende overeenkomstsluitende staat evenwel de signalering ter fine van weigering van toegang in te trekken en indien nodig de derdelander op zijn nationale signaleringslijst op te nemen.

- *een derdelander met een door een overeenkomstsluitende staat afgegeven geldige verblijfstitel jegens wie in een andere overeenkomstsluitende staat een terugkeerbesluit dat gepaard gaat met een inreisverbod wordt vastgesteld, zich voor de nationale rechter kan beroepen op de rechtsgevolgen die voortvloeien uit de door de signalerende overeenkomstsluitende staat te starten overlegprocedure en op de daaruit resulterende verplichtingen.*

- The EU Court of Justice rules on the Schengen Conundrum: a non-EU citizen with expulsion order in one Member State and a valid residence permit in another Member State ([EU law analysis](#))

HvJ – ARREST – 25 januari 2018 – zaak C-473/16 – F – Hongarije – ECLI:EU:C:2018:36 – persbericht – arrest

Een psychologische test om de seksuele gerichtheid asielzoeker vast te stellen is een aantasting van het recht privéleven.

Richtlijn 2011/95/EU. Hoe moeten de nationale autoriteiten de verklaringen van een asielzoeker die aanvoert dat hij vreest in zijn land van herkomst wegens zijn seksuele gerichtheid te worden vervolgd, op geloofwaardigheid toetsen? Verzet het Unierecht zich ertegen dat die autoriteiten zich baseren op het deskundig advies van psychologen?

*Hof: Een asielzoeker mag niet aan een psychologische test worden onderworpen om zijn seksuele gerichtheid vast te stellen. De uitvoering van een dergelijke test vormt immers een onevenredig ernstige aantasting van het privéleven van de asielzoeker. Artikel 4 van richtlijn 2011/95/EU moet aldus worden uitgelegd dat het zich **niet** ertegen verzet dat de autoriteit belast met het onderzoek van verzoeken om internationale bescherming, of de rechterlijke instanties waarbij in voorkomend geval beroep is ingesteld tegen een besluit van deze autoriteit, in het kader van de beoordeling van de feiten en omstandigheden betreffende de aangevoerde seksuele gerichtheid van een asielzoeker een deskundigenonderzoek gelasten, voor zover een dergelijk onderzoek in overeenstemming met de door het EU Handvest gewaarborgde grondrechten wordt uitgevoerd, de genoemde autoriteit en deze rechterlijke instanties hun beslissing niet uitsluitend op de conclusies van het deskundigenverslag baseren en zij bij de beoordeling van de verklaringen van een verzoeker over diens seksuele gerichtheid niet aan deze conclusies zijn gebonden.*

Artikel 4 van richtlijn 2011/95, gelezen in het licht van artikel 7 van het Handvest van de grondrechten, moet aldus worden uitgelegd dat het zich verzet tegen de uitvoering en toepassing – met het oog op de beoordeling van de aangevoerde seksuele gerichtheid van een verzoeker om internationale bescherming – van een psychologisch deskundigenonderzoek zoals dat in het hoofdgeding, dat tot doel heeft om op basis van projectieve persoonlijkheidstests een indruk te krijgen van de seksuele gerichtheid van deze verzoeker.

- Geen psychologische test voor homoseksuele asielzoekers ([ECER](#))
- Psychologische tests voor vaststelling homoseksualiteit asielzoekers niet toegestaan ([Verblijfblog](#))
- EU-hof verbiedt omstreden 'homotest' bij asielzoekers ([Trouw](#))

HvJ – ARREST – 25 januari 2018 – zaak C-360/16 – Hasan – Duitsland – ECLI:EU:C:2018:35 – [arrest](#)

Dublin III; Asielzoeker is overdragen aan verantwoordelijke lidstaat, maar keert illegaal terug naar de lidstaat die verzoek op grond van Dublin heeft ingediend; aanhangig beroep tegen overdrachtsbesluit

Verordening (EU) nr. 604/2013. De verwijzende rechter wil ten eerste weten of de vaststelling van de lidstaat die verantwoordelijk is voor de behandeling van een verzoek om internationale bescherming, definitief is. Ten tweede stelt hij vragen over de omvang van de rechterlijke toetsing van overdrachtsbesluiten. Ten slotte vraagt hij welke werkwijzen, procedures en termijnen van toepassing zijn wanneer de verzoeker om internationale bescherming, die reeds is overgedragen aan de lidstaat die verantwoordelijk is voor de behandeling van zijn verzoek, illegaal is teruggekeerd naar het grondgebied van de oorspronkelijk verzoekende lidstaat, waar een beroep tegen het overdrachtsbesluit aanhang is.

*Hof: Artikel 27, lid 1, van verordening (EU) nr. 604/2013, gelezen in het licht van overweging 19 van deze verordening en artikel 47 EU Handvest, verzet zich **niet** tegen een nationale wettelijke regeling, die bepaalt dat de rechterlijke toetsing van het overdrachtsbesluit moet uitgaan van de feitelijke situatie die bestond op het tijdstip van de laatste terechtzitting voor de aangezochte rechter of, indien er geen terechtzitting plaatsvindt, het tijdstip waarop deze rechter over het beroep beslist. In een situatie waarin een onderdaan van een derde land, na in een eerste lidstaat om internationale bescherming te hebben verzocht, aan deze lidstaat is overgedragen na de afwijzing van een in een tweede lidstaat ingediend nieuw verzoek, en vervolgens zonder verblijfstitel naar het grondgebied van die tweede lidstaat is teruggekeerd, kan tegen die onderdaan een terugnameprocedure worden gevoerd, en hij kan niet opnieuw worden overgedragen aan de eerste lidstaat zonder dat een dergelijke procedure wordt gevolgd.*

In een situatie waarin een onderdaan van een derde land zonder verblijfstitel is teruggekeerd naar het grondgebied van een lidstaat die hem in het verleden aan een andere lidstaat heeft overgedragen, het terugnameverzoek moet worden verzonden binnen de in die bepaling gestelde termijnen en dat die termijnen niet kunnen ingaan alvorens de verzoekende lidstaat op de hoogte is van het feit dat de betrokkene naar zijn grondgebied is teruggekeerd.

Artikel 24, lid 3, van verordening nr. 604/2013 moet aldus worden uitgelegd dat wanneer het terugnameverzoek niet binnen de in artikel 24, lid 2, van die verordening gestelde termijnen is ingediend, de lidstaat op het grondgebied waarvan de betrokkene zich zonder verblijfstitel ophoudt verantwoordelijk is voor de behandeling van het nieuwe verzoek om internationale bescherming dat die persoon moet kunnen indienen.

Artikel 24, lid 3, van verordening nr. 604/2013 moet aldus worden uitgelegd dat de omstandigheid dat tegen een besluit tot afwijzing van een eerste verzoek om internationale bescherming dat in een lidstaat is ingediend, een beroepsprocedure nog aanhangig is, niet moet worden gelijkgesteld met het indienen van een nieuw verzoek om internationale bescherming in die lidstaat in de zin van die bepaling.

Artikel 24, lid 3, van verordening nr. 604/2013 moet aldus worden uitgelegd dat wanneer het terugnameverzoek niet is ingediend binnen de in artikel 24, lid 2, van die verordening gestelde

termijnen en de betrokkene geen gebruik heeft gemaakt van de gelegenheid die hem moet worden geboden om een nieuw verzoek om internationale bescherming in te dienen:

- de lidstaat op het grondgebied waarvan die persoon zich zonder verblijfstitel ophoudt nog om terugname van die persoon kan verzoeken, en*
- die bepaling niet toestaat dat die persoon zonder terugnameverzoek aan een andere lidstaat wordt overgedragen.*

HvJ – CONCLUSIE A-G BOT – 24 januari 2018 – Zaken C-175/17 en C-180/17 – Y. en X en Y – Nederland – Raad van State ([ECLI:NL:RVS:2017:869](#) en [ECLI:NL:RVS:2017:858](#)) – [ECLI:EU:C:2018:34](#) – [conclusie](#)

Asielverzoek; Recht op een daadwerkelijk rechtsmiddel; Beginsel van non-refoulement; automatisch schorsende werking?

Richtlijn 2005/85/EG. Richtlijn 2008/115/EG. Richtlijn 2013/32/EU. Artikelen 4 en 18, artikel 19, lid 2, en artikel 47 EU Handvest. Het gaat hier om de vraag of het recht van de Europese Unie, dat het recht op een daadwerkelijk rechtsmiddel waarborgt, aldus moet worden uitgelegd dat de nationale rechtsstelsels aan de daarin voorziene hoger beroepsprocedures tegen besluiten tot afwijzing van asielverzoeken en tot oplegging van een terugkeerverplichting, automatisch schorsende werking moeten toekennen, wanneer de betrokkene zich beroept op het gevaar voor schending van het beginsel van non-refoulement.

*A-G: De bepalingen van artikel 39 van richtlijn 2005/85/EG, artikel 13 van richtlijn 2008/115/EG, en artikel 46 van richtlijn 2013/32/EU alsook van de artikelen 4 en 18, artikel 19, lid 2, en artikel 47 EU Handvest moeten **niet** aldus worden uitgelegd dat het recht van de Unie voorschrijft dat een rechtsmiddel van hoger beroep, indien nationaal recht daarin voorziet in procedures tegen een besluit waarin een terugkeerbesluit is vervat, automatisch schorsende werking heeft, en dit zelfs wanneer de derdelander zich beroept op het feit dat de tenuitvoerlegging van het terugkeerbesluit leidt tot een ernstig risico van schending van het beginsel van non-refoulement. Het recht op een daadwerkelijk rechtsmiddel, zoals dat uit die bepalingen voortvloeit, verzet zich er evenwel tegen dat de rechtsgevolgen van een asielafwijzing en een terugkeerbesluit worden gehandhaafd ondanks de nietigverklaring van die maatregelen in eerste instantie, en vereist dat in een dergelijke situatie het hoger beroep automatisch schorsende werking heeft*

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Nederland – Raad van State – 31 januari 2018 – [persbericht](#) – [ECLI:NL:RVS:2018:347](#)

Opslag biometrische gegevens in vreemdelingenadministratie

Richtlijn 95/46/EG. Besluit nr. 1/80. Besluit nr. 2/76. De zaken gaan over twee Turkse onderdanen, die bij hun aanvraag om een voorlopige verblijfsvergunning verplicht zijn om mee te werken aan het verstrekken van persoonsgegevens in de vorm van een digitale gezichtsopname en tien vingerafdrukken. Deze zogenoemde biometrische gegevens worden vervolgens opgeslagen en bewaard in de vreemdelingenadministratie. De Afdeling bestuursrechtspraak ziet zich in deze zaken voor de vraag gesteld of de Nederlandse regeling die Turkse onderdanen verplicht om persoonsgegevens te verstrekken in overeenstemming is met Europese regels en met de Associatieovereenkomst tussen Europa en Turkije. In het bijzonder wil de Afdeling bestuursrechtspraak weten of het verwerken en opslaan van deze gegevens verder gaat dan nodig is om identiteits- en documentfraude te voorkomen en te bestrijden. In verband hiermee wil de Afdeling bestuursrechtspraak ook weten of de bewaartermijn nog van belang is. Verder kunnen deze persoonsgegevens ook aan derden beschikbaar worden gesteld voor strafrechtelijke doeleinden. De Afdeling bestuursrechtspraak wil op dit punt van het Hof van Justitie weten of dit een beperking is op de toegang tot de werkgelegenheid van Turkse onderdanen, of dat die mogelijkheid te onzeker en indirect is om een beperking te kunnen zijn. Als het een beperking is, wil de Afdeling bestuursrechtspraak vervolgens weten of het verstrekken van persoonsgegevens noodzakelijk is voor het voorkomen, opsporen en onderzoeken van misdrijven. Dit is immers een beperking van grondrechten van betrokkenen.

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Oostenrijk – 4 januari 2018 – zaak C-646/17 – Mohamad Hussein

Dublin III; gevolgen overschrijding termijnen door aangezochte lidstaat na heroverwegingsprocedure

Verordening (EU) nr. 604/2013; Verordening (EG) nr. 1560/2003. Verzoeker, Somalisch staatsburger, heeft op een verzoek om internationale bescherming ingediend in Oostenrijk. Na een Eurodac-treffer dienen de Oostenrijkse autoriteiten een overnameverzoek in bij de Italiaanse autoriteiten. Dit is geweigerd op grond dat verzoeker in „Revision“ zou hebben verklaard dat hij een niet-begeleide minderjarige is en in Italië geen verzoek om internationale bescherming heeft ingediend. Na leeftijdsonderzoek waaruit is gebleken dat verzoeker wel meerderjarig was, en een verzoek tot heroverweging heeft Italië ingestemd met het overnameverzoek. Het is de vraag of kan worden uitgegaan van een verantwoordelijkheid van Italië, als Italië het overnameverzoek in eerste instantie binnen de termijn van twee maanden afwijst en de instemming – na een procedure voor een verzoek tot heroverweging zoals bedoeld in artikel 5, lid 2 van de uitvoeringsverordening – wordt gegeven na afloop van de in artikel 22, lid 1 van de Dublin III-verordening bepaalde termijn van twee maanden. Aangehaalde (recente) jurisprudentie: Mengesteab tegen Duitsland C-670/16; Ghezelbash C-63/15; Karim C-155/15.

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Slovenië – 8 januari 2018 – zaak C-662/17 - E.G.

Procedurerichtlijn; subsidiaire bescherming

Richtlijn 2013/32/EU. Aan E.G. is subsidiaire bescherming toegekend tot 31.12.2019, de datum waarop hij meerderjarig wordt. Verweerster heeft vastgesteld dat E.G., indien hij naar Afghanistan zou terugkeren, juist omdat hij minderjarig is risico loopt op ernstige schade door onmenselijke of vernederende behandelingen. Om dezelfde redenen verzoekt E.G. om toekenning van de vluchtelingenstatus. Volgens verweerster voldoet E.G. niet aan de vereisten voor toekenning van de vluchtelingenstatus. De verwijzende rechter heeft akte genomen van het standpunt van het Hof in zaak C-277/11, volgens welke aan de vluchtelingenstatus en de aan subsidiaire beschermingsstatus ontleende rechten naar hun aard verschillend zijn. De verwijzende rechter vraagt zich af of – er mee rekening houdend dat aan beide vormen van internationale bescherming gelijke rechten worden ontleend – indien in één procedure wordt besloten of aan de vereisten voor de toekenning van internationale bescherming als bedoeld in artikel 10 van de procedurerichtlijn is voldaan, de verzoeker er belang bij heeft om het besluit tot toekenning van subsidiaire bescherming aan te vechten, omdat hij meent dat hem om dezelfde redenen de vluchtelingenstatus had moeten worden toegekend. Wat de toepassing van artikel 46, lid 2 van de procedurerichtlijn betreft, rijst tevens de vraag of het noodzakelijk is om, gelet op de specifieke situatie van E.G., te beoordelen of de toekenning van de vluchtelingenstatus hem meer rechten zou opleveren dan die welke hem met de toekenning van de subsidiaire beschermingsstatus zijn verleend, of dat er reeds sprake is van procesbelang indien er slechts één wettelijke regeling is die onderscheid maakt tussen afgeleide rechten die op de rechten van beide vormen van internationale bescherming zijn gebaseerd, ongeacht of deze afgeleide rechten ook toekomen aan de specifieke asielzoeker (bijvoorbeeld het stemrecht, dat aan meerderjarigen toekomt terwijl E.G. minderjarig is, of gezinshereniging, wat evenwel niet op E.G. van toepassing is). Aangehaalde (recente) jurisprudentie: M. C-277/11

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Ierland – 9 januari 2018 – zaak C-661/17 – MA e.a.

Dublin III; Brexit en gevolgen voor Dublin-systeem; discretionaire bevoegdheid lidstaat

Verordening (EU) nr. 604/2013. De tweede verzoekster is in 2010 het VK binnen gekomen met een studentervisum. Begin 2011 heeft de eerste verzoeker zich bij haar gevoegd met een visum van een persoon ten laste. De derde verzoeker is in februari 2014 in het VK geboren. De ouders hebben hun visa jaarlijks verlengd totdat de opleidingsinstelling van de tweede verzoekster werd gesloten en hun visa werden geannuleerd. Vervolgens zijn zij naar Ierland gegaan en hebben zij op 12 januari 2016 om asiel verzocht. Ierland verzoekt het VK om overname. Het VK heeft daarmee ingestemd. Verzoekers stellen beroep in tegen het overdrachtsbesluit. De Ierse rechter heeft geoordeeld dat zij niet bevoegd was om een discretionaire beslissing te nemen op grond van artikel 17. [In afwijking

van artikel 3, lid 1, kan elke lidstaat besluiten een bij hem ingediend verzoek om internationale bescherming van een onderdaan van een derde land of een staatloze te behandelen, ook al is hij daartoe op grond van de in deze verordening neergelegde criteria niet verplicht]. Zij heeft ook de argumenten afgewezen die betrekking hadden op de terugtrekking van het VK uit de Europese Unie, op grond dat zij van de huidige situatie moest uitgaan. De eerste vraag is of een nationaal besluitvormingsorgaan bij de beoordeling van kwesties die verband houden met de discretionaire bevoegdheid van artikel 17 de omstandigheden ten tijde van die beoordeling die voortvloeien uit de voorgenomen terugtrekking van het VK uit de EU, buiten beschouwing moet laten. De tweede vraag is of het begrip „lidstaat die met het bepalen van de verantwoordelijke lidstaat is belast“ in verordening nr. 604/2013 zich uitstrekt tot de rol van de lidstaat die de bevoegdheid uitoefent die bij artikel 17 van die verordening wordt toegekend of in deze bepaling wordt erkend. Aangehaalde (recente) jurisprudentie: C.K. e.a. C-578/16; N.S. e.a. C-411/10 en C-493/10;

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Oostenrijk – 29 januari 2019 - Zaak C-713/17 – Ayubi

Uitkering asielzoeker; onderscheid asielgerechtigden en eigen onderdanen; rechtstreekse werking richtlijn artikel 29 richtlijn 2011/95?

Richtlijn 2011/95/EU. Verzoeker (Ayubi) en zijn gezin komen uit Afghanistan. Zij hebben de status van asielgerechtigden en een verblijfsvergunning voor bepaalde tijd. Verzoeker ontvangt voor zichzelf en zijn gezin bijstand in de vorm van maandelijkse uitkeringen. Het bedrag dat verzoeker en zijn gezin wordt toegekend, is echter lager dan het bedrag dat wordt ontvangen door Oostenrijkse onderdanen en asielgerechtigden met een verblijfsvergunning voor onbepaalde tijd. Het bij de verwijzende rechter ingestelde beroep, waarmee met name wordt geklaagd dat de vermindering van de uitkeringen in strijd is met de verplichting van artikel 29, lid 1 van richtlijn 2011/95 om asielgerechtigden op gelijke voet met de eigen onderdanen te behandelen op het gebied van sociale bijstand en medische zorg, is hiertegen gericht. De verwijzende rechter wil o.a. weten of artikel 29 van richtlijn 2011/95 rechtstreekse werking heeft. Aangehaalde (recente) jurisprudentie: Alo en Osso C-443/14 en C-444/14.

PREJUDICIËLE VERWIJZING - Oostenrijk – 31 januari 2018 – Zaak C-720/17 – Bilali*

Vragen over voorwaarden intrekking van status van subsidiair beschermde

Richtlijn 2011/95/EU. Verzoeker (Bilali) die naar eigen zeggen staatloos is, heeft in Oostenrijk internationale bescherming aangevraagd. Na onduidelijkheid over zijn herkomstland wordt uiteindelijk vastgesteld dat hij uit Marokko komt. De hem toegekende juridische status, gebaseerd op land van herkomst Algerije, is ingetrokken. Volgens de rechter kan niet worden vastgesteld dat verzoeker in Marokko in die mate gevaar voor lijf en leden loopt dat verwijdering in het licht van artikel 3 EVRM ongeoorloofd zou zijn, zodat het beroep van verzoeker tegen de weigering van de status van subsidiair beschermde als Marokkaans onderdaan, ongegrond wordt verklaard. Tegen dit arrest heeft verzoeker beroep ingesteld. De richtlijn voorziet niet in intrekking van de status van subsidiair beschermde louter op basis van nieuwe resultaten van het onderzoek van de autoriteit. Daaruit zou men kunnen afleiden dat dit niet tot de intrekking van de status van subsidiair beschermde mag leiden wanneer de begunstigde onderdaan van een derde land of staatloze persoon zich niet schuldig heeft gemaakt aan gedragingen die worden vermeld in artikel 19, lid 3, onder b van de richtlijn. In overeenstemming met artikel 16, lid 1 van de richtlijn komt de persoon in kwestie niet meer in aanmerking voor subsidiaire bescherming wanneer de omstandigheden op grond waarvan de subsidiaire bescherming is verleend, niet langer bestaan. Verzetten de Unierechtelijke bepalingen, inzonderheid artikel 19, lid 3, van richtlijn 2011/95/EU zich tegen een nationale bepaling van een lidstaat betreffende de mogelijkheid van intrekking van de status van een subsidiair beschermde, krachtens welke die status kan worden ingetrokken zonder dat de voor toekenning van die status relevante feitelijke omstandigheden zelf zijn veranderd, maar enkel de kennis waarover de autoriteiten beschikken met betrekking tot die omstandigheden een verandering heeft ondergaan, en noch een verkeerde weergave, noch het achterhouden van feiten door de onderdaan van het derde land of de staatloze doorslaggevend was voor de toekenning van de subsidiaire beschermingsstatus?

EHRM FACTSHEET

- Deprivation of citizenship, januari 2018 ([EHRM](#))
- Accompanied migrant minors in detention, januari 2018 ([EHRM](#))
- Unaccompanied migrant minors in detention, januari 2018 ([EHRM](#))

LITERATUUR

Dr. mr. E.R. Brouwer, 'Rechtsgeldigheid van het relocatiebesluit en de betekenis van het solidariteitsbeginsel in het EU-asielbeleid', *NtER* 2017-9-10, p. 219-225

OVERIG

- EASO releases overview of 2017 EU+ asylum trends ([EASO](#))
- La modification en cours du « Code frontières Schengen », la libre circulation comme exception ? ([ELSJ](#))
- Le rapport du Parlement européen sur la réforme du système Dublin : une proposition audacieuse mais pragmatique ? ([ELSJ](#))
- Herziening Dublin-verordening: eerlijke verdeling van asielzoekers ([Europa decentraal](#))
- The right to respect for family life in deportation cases: Is the ECtHR taking a step backwards? ([Leiden law blog](#))
- EU citizens who obtain the nationality of another member state can still rely on EU law ([Leiden law blog](#)), o.a. over: [Zaak C-370/90 Singh](#), [zaak C-456/12 O & B](#), para. 56), [Zaak C-434/09 McCarthy](#) en [Zaak C-165/16 Toufik Lounes](#)

Belastingen

HvJ – ARREST – 18 januari 2018 – zaak C-249/15 – Wind 1014 en Daell – Denemarken – ECLI:EU:C:2018:13 – [arrest](#)

Registratiebelasting; Motorvoertuig dat door een ingezetene van een lidstaat wordt geleased bij een in een andere lidstaat gevestigde leasemaatschappij

Artikel 56 VWEU. Dit verzoek is ingediend in het kader van twee gedingen tussen Wind 1014 en Kurt Daell enerzijds en het Deense ministerie van Financiën anderzijds. Het eerste geding heeft betrekking op de weigering van de belastingautoriteiten om de ingebruikname in Denemarken van een motorvoertuig waarvoor Daell een leaseovereenkomst heeft gesloten met de in een andere lidstaat gevestigde vennootschap Wind, toe te staan vooraleer die autoriteiten hebben ingestemd met het verzoek van Wind en Daell om de registratiebelasting voor dat voertuig te berekenen naar rato van de duur van het gebruik ervan op het Deense grondgebied. Het tweede geding betreft de afwijzing van dit verzoek door dezelfde autoriteiten.

Hof: Artikel 56 VWEU verzet zich tegen een regeling en een administratieve praktijk van een lidstaat, volgens welke de ingebruikname van een voertuig dat door een ingezetene van deze lidstaat bij een in een andere lidstaat gevestigde leasemaatschappij wordt geleased om tijdelijk te worden gebruikt in eerstgenoemde lidstaat, met als voorwaarde dat registratiebelasting wordt betaald die wordt berekend naar rato van de duur van dit gebruik, afhankelijk wordt gesteld van een voorafgaande goedkeuring van deze betaling door de belastingautoriteiten van eerstgenoemde lidstaat, zonder welke goedkeuring dat voertuig in beginsel niet in gebruik kan worden genomen op het grondgebied van deze lidstaat, en de mogelijkheid om een dergelijk voertuig in eerstgenoemde lidstaat onmiddellijk in gebruik te nemen hangende de behandeling van het verzoek van de belastingplichtige om toe te staan dat voor dat voertuig registratiebelasting wordt betaald die wordt berekend naar rato van de duur van het gebruik ervan in eerstgenoemde lidstaat, afhankelijk wordt gesteld van de vooruitbetaling van het volledige bedrag van de registratiebelasting, onder voorbehoud van de terugbetaling van de door de belastingplichtige te veel betaalde belasting, vermeerderd met rente,

indien – en op het tijdstip waarop – de genoemde belastingautoriteiten hem daadwerkelijk toestaan proportionele registratiebelasting te betalen.

HvJ – CONCLUSIE A-G MENGOZZI – 31 januari 2018 – zaak C-39/17 – Lubrizol France – Frankrijk – ECLI:EU:C:2018:49 – [conclusie](#)

Jaaromzet vennootschap; grondslag voor berekening van solidariteitsbijdrage en de aanvullende bijdrage bij overdracht van de ene lidstaat naar de andere; waarde van voorraden

Artikelen 28 en 30 VWEU. Het Hof wordt om uitleg gevraagd over twee in de Franse wetgeving voorziene sociale bijdragen, te weten de in de jaren zeventig ingevoerde sociale solidariteitsbijdrage en de aanvullende bijdrage, die de nationale wetgever in 2004 in het leven heeft geroepen. De grondslag voor deze bijdragen wordt gevormd door de totale jaaromzet van de vennootschappen en ondernemingen die aan deze bijdragen onderworpen zijn. In de onderhavige zaak zal het Hof moeten beoordelen of een recente uitspraak van de verwijzende rechter, volgens welke de representatieve waarde van de voorraden die een onderneming vanuit Frankrijk naar een andere lidstaat van de Europese Unie heeft overgebracht deel uitmaakt van de grondslag voor de berekening van de C3S en de aanvullende bijdrage, ook indien een dergelijke overbrenging op zich geen omzet genereert, verenigbaar is met het verbod van heffingen van gelijke werking als douanerechten.

A-G: De artikelen 28 en 30 VWEU staan eraan in de weg dat de waarde van de goederen die door of voor rekening van een onderneming die de aan vennootschappen opgelegde sociale solidariteitsbijdrage en de aanvullende bijdrage verschuldigd is, voor bedrijfsdoeleinden vanuit Frankrijk naar een andere lidstaat van de Europese Unie worden overgebracht, in aanmerking wordt genomen, zoals de in het hoofdgeding aan de orde zijnde nationale regeling daarin voorziet, ter bepaling van de totale omzet die de grondslag voor de berekening van die bijdragen vormt.

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Finland – 29 januari 2018 – [Zaak C-695/17 - Metirato](#)

Zie onder: [Insolventie](#)

Belastingen, accijns

EUROPESE COMMISSIE

E-cigarettes not the same as cigarettes - Commission decides against harmonisation of duties for e-cigarettes ([ECLB](#))

Belastingen, btw (Fi - S)

HvJ – ARREST – 18 januari 2018 – Zaak C-463/16 - Stadion Amsterdam – Nederland – Hoge Raad - ECLI:EU:C:2018:22 – [arrest](#)

Rondleidingen in voetbalstadion en museum van de voetbalclub, welk btw-tarief van toepassing?

Richtlijn 77/388/EEG. Belanghebbende exploiteert een gebouwencomplex bestaande uit een stadion met daarbij behorende voorzieningen. In het gebouwencomplex is ook het museum van de voetbalclub gevestigd. Belanghebbende biedt tegen vergoeding de "World of Ajax-tour" aan bestaande uit een rondleiding door het stadion en een bezoek aan het museum. Stadion Amsterdam is van mening dat de rondleiding moet worden beschouwd als een prestatie op het gebied van cultuur, dan wel als recreatie en vermaak, en heeft op de omzet voor deze prestatie dan ook het verlaagde btw-tarief toegepast. Is het mogelijk om bij één ondeelbare dienst twee verschillende btw-tarieven toe te passen? Volgens de belastingdienst was het normale tarief van toepassing. De volgende vraag wordt gesteld: Moet artikel 12, lid 3, letter a, van de Zesde richtlijn zo worden uitgelegd dat een dienst, die voor de heffing van btw een enkele prestatie is, is samengesteld uit twee of meer concrete en specifieke elementen waarvoor, indien deze als afzonderlijke diensten zouden worden verricht,

verschillende btw-tarieven gelden, de heffing van btw ter zake van deze samengestelde dienst plaats vindt naar de onderscheiden tarieven die voor die elementen gelden wanneer de vergoeding voor de dienst naar een juiste verhouding van de elementen kan worden gesplitst?

Hof: Eén enkele prestatie als die in het hoofdgeding, die bestaat uit twee onderscheiden elementen, waarvan het ene het hoofdelement en het andere het bijkomende element vormt, waarvoor indien zij afzonderlijk werden verricht, verschillende tarieven van de btw zouden gelden, moet worden belast tegen het enkele tarief van de btw dat voor die enkele prestatie geldt en dat wordt bepaald aan de hand van het hoofdelement, ook al is het mogelijk te bepalen hoeveel de vergoeding voor elk element bedraagt binnen de door de consument voor deze prestatie betaalde totale vergoeding.

HvJ – CONCLUSIE A-G WAHL – 30 januari 2018 – Gevoegde zaken C-660/16 en C-661/16 – Kollroß en Wirtl – Duitsland – ECLI:EU:C:2018:45 – [conclusie](#)

Recht op vooraf trek; toekomstige levering; begrip “voldoende zekerheid”; geen levering door fraude

Richtlijn 2006/112/EG. In de onderhavige procedures wenst de verwijzende rechter van het Hof te vernemen onder welke omstandigheden een toekomstige levering van goederen of diensten voor de regels inzake de btw geacht moet worden met voldoende *zekerheid* te worden verricht, teneinde aftrek van de voorbelasting op een door de afnemer gedane vooruitbetaling toe te staan, zelfs indien de levering uiteindelijk niet plaatsvindt vanwege fraude door de leverancier. De verwijzende rechter verzoekt het Hof ook om de rechtsgevolgen ten aanzien van de herziening van de aftrek en teruggaaf door de belastingdienst te verduidelijken.

*A-G: Artikel 65 van richtlijn 2006/112/EG moet aldus worden uitgelegd dat aan een belastingplichtige die een vooruitbetaling heeft gedaan voor goederen of diensten die uiteindelijk niet worden geleverd, het recht op aftrek niet geweigerd mag worden indien hij niet wist en ook niet kon weten dat de leverancier niet de bedoeling had om de leveringsovereenkomst na te leven. Het enkele feit dat de leveringsdatum niet in de overeenkomst was opgenomen heeft niet tot gevolg dat voor de toepassing van die bepaling de uitvoering van de overeenkomst als onzeker moet worden aangemerkt. De artikelen 184 tot en met 186 van richtlijn 2006/112 verzetten zich **niet** tegen een nationale wettelijke regeling die een herziening van de aftrek vereist en deze afhankelijk stelt van de terugbetaling van de vooruitbetaling.*

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Portugal – 8 januari 2018 – [Zaak C-672/17 - Tratave](#)

Reeds betaalde btw op oninbare vorderingen wegens insolventie; regularisatie

Richtlijn 2006/112/EG. Verzoekster is een bedrijf dat actief is in de ontwikkeling en het beheer van openbare gemeentelijke diensten voor afwatering, zuivering en verwijdering van afvalwater in het kader van het geïntegreerd afvalwerkingssysteem. Verzoekster heeft vastgesteld dat haar nog een bedrag van €1.192.902,69 – inclusief btw – verschuldigd was door insolvente particuliere instanties. Het geding betreft de ambtshalve vastgestelde aanslag in de btw, meer moratoire rente, die TRATAVE naar zij stelt ten onrechte heeft betaald omdat de btw betrekking heeft op schuldvorderingen die wegens insolventie oninbaar zijn geworden, en dienovereenkomstig terugbetaling van de btw, meer vergoedende rente. Bovendien betreft het geding de verwerping van het administratief beroep dat TRATAVE heeft ingesteld nadat haar bezwaar was afgewezen. Verzetten het neutraliteitsbeginsel en artikel 90 van richtlijn 2006/112/EG zich tegen een nationale wettelijke regeling wanneer deze regeling aldus wordt uitgelegd dat regularisatie van de belasting in geval van niet-betaling niet mogelijk is voordat de annulering van de belasting aan de btw-plichtige afnemer van het goed of de btw-plichtige dienstontvanger is meegedeeld met het oog op herziening van de oorspronkelijk toegepaste aftrek? Indien op deze vraag bevestigend wordt geantwoord, verzetten het neutraliteitsbeginsel en artikel 90 van richtlijn 2006/112 zich dan tegen een nationale wettelijke regeling wanneer deze regeling aldus wordt uitgelegd dat regularisatie van de belasting in geval van niet betaling niet mogelijk is wanneer annulering van de belasting niet binnen de gestelde termijn voor de btw-aftrek (neergelegd in de Portugese wet) is meegedeeld aan de btw-plichtige afnemer van het goed of de btw-plichtige dienstontvanger?

PREJUCICIËLE VERWIJZING – Hongarije – 24 januari 2018 – zaak C-691/17 – PORR Építési Kft.

Btw; fiscale neutraliteit; mogelijkheid tot rectificatie van de aangifte

Richtlijn 2006/112/EG. De belastingdienst heeft achteraf een controle uitgevoerd naar de ingediende aangiften van belasting en staatssteun door verzoekster in de jaren 2010 en 2011. Als gevolg van dat onderzoek heeft de belastingdienst verzoekster verplicht tot betaling van 88.644.000 HUF ontstaan uit verschil in btw, vermeerderd met een fiscale boete, verzuimboete en verzuimrente. De verwijzende rechter stelt dat de handelswijze van de belastingdienst mogelijk in strijd is met het gemeenschapsrecht en met de beginselen van fiscale neutraliteit, doeltreffendheid en evenredigheid. Na het instellen van de belastingcontrole was het voor verzoekster immers niet meer mogelijk om een aanvullende, gecorrigeerde aangifte in te dienen. De verwijzende rechter stelt o.a. de volgende vraag: Verzet richtlijn 2006/112/EG zich tegen de praktijk van een nationale belastingautoriteit die, terwijl geen sprake is van belastingfraude, de uitoefening van het recht op belastingaftrek op basis van een factuur die is opgemaakt volgens de gewone btw-regeling, weigert omdat over de transactie een factuur op grond van de verleggingsregeling opgemaakt had moeten worden, maar vóór de weigering van het recht op aftrek niet onderzoekt of de opsteller van de factuur in staat is de bij vergissing betaalde btw aan de ontvanger van de factuur terug te betalen, en niet onderzoekt of de opsteller van de factuur rechtmatig (binnen het nationale wetgevingskader) de factuur kan rectificeren of op eigen initiatief een aanvullende, gecorrigeerde aangifte kan indienen en op basis daarvan de door hem bij vergissing betaalde belasting van de belastingdienst terug kan vragen? Aangehaalde (recente) jurisprudentie: C-392/09; C-368/09; C-424/12; C-332/15; C-564/15.

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Duitsland - 24 januari 2018 – Zaak C-700/17 – Peters

Btw vrijstelling; arts; medische verzorging; vertrouwensrelatie

Richtlijn 2006/112/EG. Zesde richtlijn 77/388/EEG. Verzoeker (Peters) is een in klinische chemie en laboratoriumdiagnostiek gespecialiseerde arts. Verzoeker verrichtte handelingen ten behoeve van LADR, een commercieel laboratorium. LADR verleende laboratoriumdiensten aan vrijgevestigde artsen, revalidatieklinieken, geneeskundige diensten en ziekenhuizen. Verzoeker ging ervan uit dat deze handelingen ten behoeve van LADR als medische verzorging vrijgesteld waren van btw. De belastingdienst merkte de betreffende handelingen echter aan als met btw belaste handelingen en legde over de litigieuze jaren op basis van de netto honoraria forfaitaire naheffingsaanslagen voor de omzetbelasting op. Volgens de belastingdienst zijn diensten van klinisch chemici en laboratoriumartsen niet gebaseerd op een persoonlijke vertrouwensrelatie met de patiënten, welk criterium echter een voorwaarde is voor de toepassing van de btw-vrijstelling op grond van de Duitse wet. Moet de btw-vrijstelling voor medische verzorging door een in klinische chemie en laboratoriumdiagnostiek gespecialiseerde arts in omstandigheden worden beoordeeld op basis van artikel 132, lid 1, onder c), van richtlijn 2006/112/EG of op basis van artikel 132, lid 1, onder b), van diezelfde richtlijn? Kan artikel 132, lid 1, onder c), van richtlijn 2006/112/EG – in het geval dat deze bepaling van toepassing is – slechts worden toegepast indien er sprake is van een vertrouwensrelatie tussen de arts en de behandelde persoon? Aangehaalde (recente) jurisprudentie: L.u.P. C-106/05; Verigen Transplantation Service International C-156/09; Future Health Technologies C-86/09; D'Ambrumenil en Dispute Resolution Services C-307/01; CopyGene C-262/08; Klinikum Dortmund C-366/12; Commissie/Verenigd Koninkrijk C-353/85; Dornier C-45/01; Kügler C-141/00; PFC Clinic C-91/12; De Fruytier C-334/14.

REGELGEVING EU

- BNC Fiche: Verordening betreffende de administratieve samenwerking op het gebied van de btw ([Kamerstuk 22112 nr. 2458](#))
- Laatste stap gezet bij hervorming Europese btw-stelsel ([sconline](#))

Belastingen, douane en tariefindeling

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Duitsland - Zaak C-686/17 - Zentrale zur Bekämpfung unlauteren Wettbewerbs Frankfurt am Main

Etikettering; land van oorsprong champignons; douanewetboek; misleiding?

Verordening (EG) nr. 1234/2007. Verordening (EU) nr. 1308/2013. Richtlijn 2000/13/EG. Verzoekster is de Duitse vereniging ter bestrijding van oneerlijke mededinging. Verweerster teelt en verhandelt gekweekte champignons met de vermelding 'Oorsprong: Duitsland'. Het productieproces van de champignons verloopt in verschillende stappen. Samengevat komt het erop neer dat de productiecycclus voorafgaand aan de oogst in België en/of Nederland plaatsvindt. De champignons bevinden zich slechts voor de oogst in Duitsland. Volgens verzoekster is de oorsprongsvermelding van de paddenstoelen 'Oorsprong: Duitsland' zonder aanvullende toelichting misleidend. In dit geschil rijst om te beginnen de vraag of verweerster ingevolge artikel 113 bis(1) van verordening 1234/2007 en artikel 76(1) van verordening 1308/2013 juncto artikel 23 en artikel 60(1) van het douanewetboek van de Unie verplicht is om de door haar in de handel gebrachte paddenstoelen te voorzien van de vermelding 'Oorsprong: Duitsland'. Dit hangt af van het antwoord op de vraag of bij de toepassing van de bepalingen uit de verordening moet worden uitgegaan van de douanerechtelijke definities en van het antwoord op de vraag of in de omstandigheden van het onderhavige geval het land van oogst als land van oorsprong in de zin van het douanewetboek van de Unie geldt. Voorts moet worden nagegaan of het in artikel 2, lid 1, onder a richtlijn 2000/13 en artikel 7, lid 1, onder a van verordening 1169/2011 geregelde misleidingsverbod toepassing moet vinden op de door artikel 113bis, lid 1 van verordening 1234/2007 en artikel 76, lid 1 van verordening 1308/2013 voorgeschreven vermelding van het land van oorsprong en of bij deze vermelding van het land van oorsprong informatieve toevoegingen mogen worden opgenomen om een schending van het misleidingsverbod tegen te gaan.

Belastingen, vennootschappen en vrij verkeer kapitaal

HvJ – CONCLUSIE A-G CAMPOS SÁNCHEZ-BORDONA – 17 januari 2018 – zaak C-650/16 – Bevola en Jens W. Trock – Grote Kamer – Denemarken - ECLI:EU:C:2018:15 – conclusie

Nationale regel op grond waarvan een Deense vennootschap de verliezen van een in een andere lidstaat gevestigde vaste inrichting (VI) niet in mindering kan brengen, tenzij zij opteert voor het stelsel van de „internationale gezamenlijke aanslag”; Marks en Spencer-uitzondering

Twaalf jaar na het arrest Marks & Spencer moet het Hof opnieuw een geschil beslechten dat is ontstaan in het kader van de vennootschapsbelasting. In deze zaak vraagt de verwijzende rechter of „in omstandigheden die vergelijkbaar zijn met die” van dat arrest, artikel 49 VWEU zich verzet tegen een nationale regel op grond waarvan een Deense vennootschap de verliezen van een in een andere lidstaat gevestigde vaste inrichting (VI) niet in mindering kan brengen, tenzij zij opteert voor het stelsel van de „internationale gezamenlijke aanslag”. Het prejudiciële verzoek werpt drie vragen op: a) of het Hof de zogenoemde “Marks & Spencer-uitzondering” handhaaft; b) zo ja, of het deze van toepassing acht op verliezen van VI's en niet enkel op die van dochtervennootschappen; en c) of de in de Deense regelgeving voorziene formule waardoor ingezeten vennootschappen de verliezen van hun niet-ingezeten VI's in mindering kunnen brengen (te weten, de internationale gezamenlijke aanslag) verenigbaar is met het Unierecht wanneer die verliezen definitief zijn.

*A-G: In omstandigheden die vergelijkbaar zijn met die welke in aanmerking werden genomen in het arrest van het Hof van Justitie van 13 december 2005, Marks & Spencer, is de wettelijke regeling van een lidstaat volgens welke een in die lidstaat gevestigde vennootschap de verliezen van een nationale vaste inrichting in mindering kan brengen op de belastbare grondslag voor de vennootschapsbelasting, maar niet die van een vaste inrichting die in een andere lidstaat is gelegen, waar die verliezen definitief niet kunnen worden verrekend, **niet** verenigbaar met artikel 49 VWEU. Ter verhelping van deze onverenigbaarheid volstaat het niet dat de moedervernootschap kan kiezen voor een ,internationale gezamenlijke aanslag', dat voor de toepassing van diezelfde belasting van*

de moederverenootschap verlangt dat zij al haar dochterondernemingen en al haar vaste inrichtingen buiten Denemarken gedurende een periode van tien jaar samenbrengt in een groep.

HvJ – CONCLUSIE A-G MENGOZZI – 31 januari 2018 – zaak C-39/17 – Lubrizol France – Frankrijk – ECLI:EU:C:2018:49 – [conclusie](#)

Zie onder: [belastingen](#)

PREJUDICIËLE VERWIJZING – België – 12 januari 2018 – [zaak C-679/17](#) – [Huijbrechts](#)

Zie onder: [Erfrecht](#)

Beroepskwalificaties en beroepsgeheim

HvJ – ARREST – 24 januari 2018 – Gevoegde zaken C-616/17 en C-617/16 – Pantuso e.a. en Castellano e.a. – Italië – ECLI:EU:C:2018:32 – [arrest](#)

Medisch specialist; passende bezoldiging; richtlijn 82/76 niet adequaat omgezet?

Richtlijnen 75/363/EEG en 82/76/EEG. De medici die de hoofdgedingen aanhangig hebben gemaakt, hebben in Italië tussen 1982 en 1990 een opleiding tot medisch specialist gevolgd. Zij hebben beroep ingesteld tegen hun werkgevers. De medici hebben primair gevorderd dat de werkgevers worden veroordeeld tot betaling van een passende bezoldiging in de zin van de bijlage bij richtlijn 76/363, voor de opleiding tot medisch specialist die zij hebben gevolgd. Subsidiar hebben zij vergoeding gevorderd van de schade die zij hebben geleden doordat richtlijn 82/76 niet adequaat en binnen de termijnen in nationaal recht is omgezet.

Hof: Voor elke fulltime- of parttime opleiding tot medisch specialist die is begonnen in de loop van het jaar 1982 en voortgezet tot het jaar 1990 moet een passende bezoldiging worden betaald, mits deze opleiding betrekking heeft op een medisch specialisme dat in alle of in twee of meer lidstaten bestaat en is genoemd in artikel 5 of 7 van richtlijn 75/362/EEG.

Het hangt niet af van de vaststelling door een lidstaat van omzettingsmaatregelen van richtlijn 82/76 of die lidstaat verplicht is een passende bezoldiging te betalen.

Wanneer de nationale rechter nationale bepalingen toepast, zowel van eerdere als van latere datum dan een richtlijn, moet hij deze bepalingen zo veel mogelijk uitleggen in het licht van de bewoordingen en het doel van die richtlijn. Indien het door richtlijn 82/76 voorgeschreven resultaat niet via uitlegging kan worden bereikt, is de betrokken lidstaat krachtens het Unierecht gehouden tot vergoeding van de schade die aan particulieren is veroorzaakt doordat deze richtlijn niet in nationaal recht is omgezet. Het staat aan de verwijzende rechterlijke instantie om na te gaan of alle daarvoor in de rechtspraak van het Hof gestelde voorwaarden zijn vervuld om die lidstaat op grond van het Unierecht aansprakelijk te stellen.

Een passende bezoldiging, voor een fulltime- en parttime opleiding tot medisch specialist die is begonnen in de loop van het jaar 1982 en voortgezet tot het jaar 1990, moet worden betaald voor het tijdvak van die opleiding vanaf 1 januari 1983 tot aan het einde van de opleiding.

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Italië – 11 januari 2018 – [Zaak C-675/17](#) – [Preindl](#)

Erkenning beroepskwalificaties tandarts en arts; meerdere opleidingen tegelijk; deeltijdopleiding

Richtlijn 2005/36/EG. Verzoeker, Hannes Preindl, heeft een verzoek tot erkenning van de Oostenrijkse titel 'Doktor der Zahnheilkunde' ingediend met het oogmerk in Italië het beroep van tandarts te kunnen uitoefenen. Deze titel wordt erkend. Om ook het beroep van arts in Italië uit te kunnen oefenen heeft verzoeker verzocht om erkenning van de Oostenrijkse titel 'Doktor der gesamten Heilkunde'. Dit verzoek is afgewezen omdat richtlijn 2005/36, volgens Italië, niet de mogelijkheid biedt om meerdere opleidingen tegelijk te volgen. In deze zaak moet worden verduidelijkt of het in artikel 21 bedoelde automatisme ook geldt wanneer er een redelijk vermoeden is dat, aangezien er gelijktijdig meerdere studies werden gevolgd, de universitaire opleiding een deeltijdopleiding is. In dit verband is artikel 22a), van de richtlijn relevant, waar is bepaald dat de

lidstaten toestemming kunnen geven voor een deeltijdopleiding, onder door de bevoegde autoriteiten vastgestelde voorwaarden; die autoriteiten zien erop toe dat die opleiding qua totale duur, niveau en kwaliteit niet onderdoet voor een doorlopende voltijdse opleiding. Deze bepaling verduidelijkt evenwel niet of, en eventueel op welke wijze, de bevoegde autoriteiten van de lidstaat met het oog op de erkenning kunnen controleren of is voldaan aan de voorwaarde dat de opleiding in de lidstaat van oorsprong niet onderdoet voor een doorlopende voltijdse opleiding. Bij gebrek aan controlemechanismen bestaat duidelijk het risico dat er substantiële discriminatie ontstaat tussen Oostenrijkse onderdanen en gemeenschapsonderdanen van andere landen, waaronder Italië, waar het uitdrukkelijk verboden is om gelijktijdig voor twee studies ingeschreven te staan. Aangehaalde (recente) jurisprudentie: C-365/13

EHRM FACTSHEET

Legal professional privilege, januari 2018 ([EHRM](#))

Bestuursrecht

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Italië – 3 januari 2018 – [zaak C-612/17 - JT FIG e.a.](#)

Beroep tegen opname in lijst van overheden die in de geconsolideerde winst- en verliesrekening is opgenomen

Verordening (EU) nr. 549/2013. EU Handvest. Het Italiaanse bureau voor de statistiek ISTAT is bevoegd om elk jaar de geconsolideerde winst-en-verliesrekening van overheden op te stellen in het kader van de in het Verdrag van Maastricht geregelde buitensporig tekort procedure. ISTAT stelt een lijst op van de overheden die in de geconsolideerde winst- en verliesrekening zijn opgenomen. FIG heeft de nietigverklaring gevorderd van deze lijst voor zover de FIG in deze lijst is opgenomen onder de 'producenten van diensten op het gebied van recreatie, cultuur en zorg', en van elke andere daarmee verbonden handeling. De FIG is in staat zichzelf volledig autonoom met eigen middelen te financieren, en bovendien is er volgens haar geen sprake van overheidstoezicht omdat er geen algemene indicator van zeggenschap is. Tot slot heeft de FIG aangevoerd dat zij ten onrechte op de ISTAT-lijst 2016 is geplaatst als gevolg van bevoegdheidsoverschrijding, omdat de resultaten van de zogeheten 'markt-/niet-markttoets' niet of verkeerd in aanmerking zijn genomen. Het is niet duidelijk wat wordt bedoeld met 'algemene door de overheid vastgestelde regels die van toepassing zijn op alle instellingen die dezelfde activiteit uitoefenen'. Volgens de verwijzende rechter is dit een voor ruime uitlegging vatbaar begrip dat in het geval van sportfederaties betrekking kan hebben op zowel het beleid van het IOC en het CONI als op de wettelijke bevoegdheid tot erkenning van sportfederaties. Bij zijn onderzoek heeft de verwijzende rechter geen eerdere rechtspraak over de uitlegging van de verordening gevonden.

De verwijzende rechter wil o.a. weten of het begrip „algemene door de overheid vastgestelde regels die van toepassing zijn op alle instellingen die dezelfde activiteit uitoefenen” als bedoeld in punt 20.15 van verordening (EU) nr. 549/2013 (zogeheten „ESR 2010”) ruim worden opgevat opdat ook beleidsbepalende bevoegdheden van sportieve aard („soft law”) en wettelijk vastgelegde erkenningsbevoegdheden voor de verkrijging van rechtspersoonlijkheid en om werkzaam te kunnen zijn in de sportsector daarbij moeten worden inbegrepen, welke beide bevoegdheden in het algemeen

betrekking hebben op alle nationale sportfederaties in Italië? Aangehaalde (recente) jurisprudentie: EUROSTAT C-448/07 P; T-148/05; T-177/06; C-240/15

Consumenten (C)

HvJ – ARREST – 25 januari 2018 – zaak C-498/16 – Schrems – ECLI:EU:C:2018:37 – persbericht – arrest

Zie onder: [Privacy en persoonsgegevens](#)

HvJ – CONCLUSIE A-G WAHL – 16 januari 2018 – zaak C-483/16 – Sziber – Hongarije - ECLI:EU:C:2018:9 – conclusie

Consumentenkredietovereenkomsten in vreemde valuta; Kásler-arrest

Richtlijn 93/13/EEG. De onderhavige zaak is opnieuw een zaak in de context van het grote aantal in vreemde valuta luidende consumentenkredietovereenkomsten die in het verleden in sommige lidstaten, waaronder Hongarije, werden gesloten. In wezen gaat het om een vervolg op het arrest van het Hof van 30 april 2014 in de zaak Kásler en Káslerné Rábai. De verwijzende rechter wenst met name van het Hof te vernemen of de door de Hongaarse autoriteiten na het Kásler-arrest vastgestelde nationale wetgeving verenigbaar is met richtlijn 93/13/EEG.

*A-G: Concluderend geef ik het Hof in overweging het prejudiciële verzoek niet-ontvankelijk te verklaren. Subsidiar geef ik het Hof in overweging de prejudiciële vragen te beantwoorden als volgt: Artikel 7, lid 1, van richtlijn 93/13/EEG verzet zich **niet** tegen een nationale regeling die procedurele vereisten als die van § 37 van wet nr. XL van 2014 invoert voor de instelling van vorderingen door consumenten die in een specifieke periode een kredietovereenkomst zijn aangegaan waarin oneerlijke contractuele bedingen zijn opgenomen. De bepalingen van richtlijn 93/13 zijn tevens van toepassing op situaties waarin het grensoverschrijdende element ontbreekt.*

- ▣ Procedural autonomy and effectiveness - a delicate balance; Opinion of AG Wahl in C-483/16 Sziber ([ECLB](#))

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Duitsland – 2 januari 2018 - [zaak C-649/17 - Amazon EU](#)

Contactgegevens webwinkel Amazon; consumentenrichtlijn;

Richtlijn 2011/83/EU. Uit artikel 6, lid 1, onder c) van richtlijn 2011/83/EU volgt dat de consument de mogelijkheid moet hebben snel contact op te nemen en efficiënt te kunnen communiceren met de webwinkel. Volgens de bewoordingen van de Duitse wet is de handelaar altijd verplicht om vóór de sluiting van de overeenkomst een telefoonnummer aan de consument mee te delen. Terwijl de handelaar informatie over een faxnummer en het adres en de identiteit van de handelaar enkel "gegebenenfalls" (in de Nederlandse versie: „indien beschikbaar") moet meedelen. Op de website van Amazon staan diverse mogelijkheden om contact op te nemen, via email, chat of een terugbelmogelijkheid. Om het rechtstreekse telefoonnummer te vinden moet de consument een aantal keren klikken. Een faxnummer wordt niet gegeven. Volgens de Duitse consumentenorganisatie zijn de handelswijze van Amazon en de Duitse wet niet in overeenstemming met de consumentenrichtlijn. De verwijzende rechter vraagt om uitleg van artikel 6 van de Consumentenrichtlijn. Aan welke vereisten moet de door de handelaar via de contactmogelijkheden te verstrekken informatie voldoen opdat de Unierechtelijke transparantieplichting van duidelijkheid en begrijpelijkheid wordt nagekomen bij een via het internet aangegane transactie op afstand in de zin van artikel 6, lid 1, onder c) van richtlijn 2011/83/EU. Is de opsomming in artikel 6, lid 1, onder c), van richtlijn 2011/83/EU van de communicatiemiddelen telefoon, fax en email exhaustief of kan een handelaar ook andere, niet in die bepaling genoemde communicatiemiddelen – zoals een chatbox of een telefonisch terugbelsysteem – gebruiken, voor zover die een snelle en

efficiënte communicatie waarborgen? Aangehaalde (recente) jurisprudentie: Verbraucherzentrale Bundesverband e.V./deutsche internet versicherung, C-298/07;

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Duitsland – 16 januari 2018 – Zaak C-681/17 - slewo

Consumentenrechten; retour sturen van een matras; beschermingsfolie

Richtlijn 2011/83/EU. Verweerster is een online handelaar die onder meer matrassen verkoopt. Verzoeker heeft via de website van verweerster een matras besteld voor een aankoop prijs van €1.094,52. De matras was bij levering aan verzoeker voorzien van een beschermfolie die verzoeker heeft verwijderd. Verzoeker heeft de matras teruggestuurd en verzocht om terugbetaling van de aankoop som en de transportkosten voor het retourneren. Omvatten de in artikel 16, onder e), van de richtlijn consumentenrechten bedoelde goederen die om redenen van gezondheidsbescherming of hygiëne niet geschikt zijn om te worden teruggezonden, ook goederen zoals matrassen? Aan welke voorwaarden moet een verpakking van een goed voldoen om te kunnen spreken van een verzegeling in de zin van artikel 16, onder e), van de richtlijn consumentenrechten?

Moet de handelaar krachtens artikel 6, lid 1, onder k), van de richtlijn consumentenrechten vóór de inwerkingtreding van de overeenkomst duidelijk te maken dat de consument bij verwijdering van de verzegeling het herroepingsrecht verliest? Aangehaalde (recente) jurisprudentie: C-185/10

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Duitsland - Zaak C-686/17 - Zentrale zur Bekämpfung unlauteren Wettbewerbs Frankfurt am Main

Zie onder: Belastingen, douane en tariefindeling

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Luxemburg - 19 januari 2018 – zaak C-694/17 – Pillar Securitisation

Kredietovereenkomst; Definitie begrip “consument”; bevoegde rechter

Richtlijn 87/102/EEG. Verdrag van Lugano. Verweerster (Hildur Arnadottir) woont in IJsland en heeft een lening afgesloten bij verzoekster (Pillar Securitisation). Het doel van de lening was de aankoop van aandelen in het bedrijf waarvan zij een van de leidinggevenden was, en waarvan zij op korte termijn bestuurder hoopte te worden. Verzoekster eist terugbetaling van de lening. Met de aankoop van deze aandelen heeft verweerster meer dan een miljoen euro in dit bedrijf geïnvesteerd. De vraag is of deze lening valt onder de richtlijn inzake consumentenkrediet. Kan verweerster worden aangemerkt als een consument? Welke rechter is bevoegd? Aangehaalde (recente) jurisprudentie: Benincasa C-269/95;

CONSULTATIE

Kabinetsreactie op Openbare raadpleging voor de gerichte herziening van de EU-richtlijnen inzake consumentenrecht (Bijlage bij Kamerstuk 22112 nr. 2475)

OVERIG

- EU Procedural Law Study: Consumer Protection General Report published by the European Commission (conflict of laws)
- The brave new world of open banking: a bit more on PSD2 (ECLB)
- More on PSD2 (ECLB)

Detentie en politieonderzoek en behandeling (S)

EHRM – ARREST – 9 januari 2018 – Kadusic t. Zwitserland – persbericht – arrest ((niveau 3) – ECLI:CE:ECHR:2018:0109JUD004397713

Recht op vrijheid; Herziening van oorspronkelijke veroordeling kort voor de verwachte invrijheidsstelling, waarbij alsnog TBS wordt opgelegd

Artikel 5, lid 1 EVRM. Artikel 7 EVRM. Artikel 4, Zevende Protocol EVRM. In mei 2005 wordt klager veroordeeld tot acht jaar gevangenisstraf en wordt de tenuitvoerlegging van 12 maanden (eerder voorwaardelijk opgelegde) gevangenisstraf bevolen. In 2008 en 2010 worden psychiatrische rapportages opgesteld waaruit blijkt dat het risico op recidive hoog is en dat de klager aan een paranoïde en narcistische persoonlijkheidsstoornis lijdt en niet in staat is tot empathie. Na een psychiatrisch onderzoek verzoekt de executie autoriteit in juli 2010 de nationale rechter om vast te stellen of aan de voorwaarden is voldaan voor preventieve detentie na afloop van de straf of voor terbeschikkingstelling met dwangverpleging ('institutional therapeutic measure'). In augustus 2012 besluit de rechter tot TBS en schorst het deel van de straf dat de klager nog niet heeft uitgezeten op. Het door de klager ingestelde beroep wordt ongegrond verklaard en de klager blijft gedetineerd in dezelfde gevangenis.

EHRM: Bij de oorspronkelijke veroordeling was geen sprake van TBS. Het opleggen van de TBS kan worden beschouwd als een correctie van het oorspronkelijke vonnis, naar aanleiding van nieuwe omstandigheden, in een herzieningsprocedure. De herziening vindt plaats zeven jaar na de oorspronkelijke veroordeling en kort voordat de klager in vrijheid gesteld zou worden. Het tijdsverloop tussen de psychiatrische rapportages en de beslissing is excessief. Ondanks dat de psychiater verschillende gevangenisstraffen met therapiecentra heeft aangeraden, blijft de klager in dezelfde gevangenis gedetineerd. De klager is niet behandeld in een omgeving die passend is voor zijn psychische stoornis. Zijn vrijheidsbeneming is om al die redenen onverenigbaar met de doelstellingen van zijn oorspronkelijke veroordeling. Schending van artikel 5 EVRM.

EHRM - ARREST - 18 januari 2018 - Koureas e.a. t. Griekenland – persbericht – arrest (niveau 3) – ECLI:CE:ECHR:2018:0118JUD003003015

Detentiesituatie in Griekse gevangenis; Verzoekschriften niet voldoende onderbouwd of niet specifiek genoeg; geen schendingen van het verdrag

De klagers zijn 28 personen van verschillende nationaliteiten die vanaf 2008 in de Grevena Prison in Griekenland werden of nog steeds worden vastgehouden. Ze klagen in het algemeen over hun detentiesituatie en met name over overbevolking in de cellen, een gebrek aan medische zorg en ontoereikende hygiëne. Ze brengen ook kwesties aan de orde met betrekking tot de kwaliteit van het voedsel en de communicatie met de buitenwereld, zowel met familieleden als met advocaten. Twee klagers, dienen ook meer specifieke klachten in over gezondheidsproblemen.

Op basis van de informatie in het verslag van de Griekse ombudsman van 16 december 2013 over de Grevena-gevangenis constateert het Hof dat alle klagers gedetineerd zijn of waren toen er sprake was van overbevolking. Het Hof merkt echter op dat klagers hun individuele situatie niet hebben beschreven, noch in het klaagschrift noch in hun opmerkingen. Het hof kan daarom niet vaststellen welke klagers door de overbevolking zijn getroffen. Voorts heeft de regering informatie verschaft waaruit blijkt dat de maaltijden gebalanceerd en gevarieerd waren, de gevangenen extra eten konden kopen tegen redelijke prijzen, dat er periodieke gezondheidsinspecties waren en dat er periodieke desinfectie en rattenbeheersingsoperaties plaats vonden. Wat de overige klachten betreft, zoals communicatie met de buitenwereld en gezondheidsproblemen, hebben klagers niet aangegeven of zij rechtstreeks zijn getroffen, en zo ja, in welke mate. Hierdoor is het Hof niet in staat om vast te stellen of de algehele detentiesituatie van klagers het onvermijdelijke niveau van leed (dat inherent is aan detentie) heeft overschreden en de detentie neerkwam op een vernederende behandeling. Er is daarom geen sprake van schending van artikel 3 van het verdrag.

EHRM - ARREST - 25 januari 2018 – Sidiropoulos en Papakostas t. Griekenland – persbericht – arrest – ECLI:CE:ECHR:2018:0125JUD003334910

Disproportioneel milde straf politieagent voor folteren

Artikel 3, 6 en 13 EVRM. Een politieagent is voor het folteren van de klagers veroordeeld tot een gevangenisstraf van vijf jaren, omgezet in een geldboete van vijf euro per dag detentie, te betalen in zesendertig termijnen gedurende drie jaren. Het Hof overweegt dat de strafrechtelijke sanctie onevenredig mild was. Het Griekse strafrechtelijk en disciplinair systeem is ernstig tekortgeschoten en niet in staat gebleken een afschrikwekkende werking te hebben ter preventie van illegale handelingen zoals foltering. Schending van artikel 3 EVRM. De duur van de strafrechtelijke procedure, acht jaren voor één instantie, is onredelijk lang. Schending van artikel 6, lid 1 EVRM.

De klagers hadden geen toegang tot een daadwerkelijk rechtsmiddel, door middel waarvan zij konden opkomen voor hun recht op behandeling van de zaak binnen een redelijke termijn. Schending van artikel 13 EVRM.

EHRM – ARREST – 30 januari 2018 – Etute t. Luxemburg – persbericht – arrest (niveau 2) – ECLI:CE:ECHR:2018:0130JUD001823316

Het niet bieden van een appelmogelijkheid tegen de herroeping van het besluit tot invrijheidstelling is in strijd met artikel 5, lid 4 EVRM.

Klager zit vanaf 2010 gedetineerd in een gevangenis in Luxemburg voor een opiumdelict. In 2013 ontvangt hij een brief dat hij met ingang van 4 maart 2013 zal worden vrijgelaten. Meer dan twee jaar later wordt door de onderzoeksrechter opnieuw de detentie van de klager bevolen in verband met een volgend opiumdelict. Een week later wordt het eerdere besluit tot vrijlating van klager herroepen onder de motivering dat klager niet aan de aan hem gestelde voorwaarden heeft voldaan. Klager stelt bij het Hof dat hij niet de mogelijkheid heeft gehad om appel in te stellen tegen het besluit tot het herroepen van zijn invrijheidstelling.

Het Hof oordeelt dat er inderdaad sprake is van een schending van artikel 5, lid 4 EVRM, het recht op een spoedige beoordeling van de rechtmatigheid van zijn detentie, maar kent de klager geen vergoeding toe omdat het vaststellen van de schending voldoende is.

Lezenswaardig is de opinie van rechter Kūris, die weliswaar voor een schending van artikel 5, lid 4 EVRM heeft gestemd, maar niettemin twee verzuimen in het rechterlijk oordeel aanwezig acht.

EHRM - ARREST - 30 januari 2018 – Barabanov t. Rusland – persbericht – arrest (niveau 2) – ECLI:CE:ECHR:2018:0130JUD000496613

Voortdurende voorarrest en de uiteindelijke veroordeling voor publieke ordeverstoring.

Barabanov, de klager, is een Russische burger die in Moskou woont. Op 6 mei 2012 is hij aanwezig bij een demonstratie op het Bolotnaya-plein. In verband hiermee is hij op 28 mei 2012 gearresteerd op verdenking van het in groepsverband verstoren van de openbare orde en het plegen van geweld tegen de politie. Hij heeft in voorarrest gezeten tot zijn veroordeling in februari 2014. Hij is veroordeeld tot drie jaar en zeven maanden gevangenisstraf. Dit wordt in hoger beroep bevestigd.

Barabanov heeft meerdere klachten ingediend bij het Europese Hof. Het Hof oordeelt als volgt.

Artikel 5, derde lid, EVRM. De klager heeft één jaar en negen maanden in voorarrest doorgebracht. Gelet op de aanzienlijke duur van de detentie, is het Hof van oordeel dat de Russische autoriteiten zeer zwaarwegende redenen moeten aandragen om die maatregel te onderbouwen. De belangrijkste reden voor detentie was de ernst van de beschuldigingen. De nationale rechter heeft echter niet verwezen naar concrete feiten die ten grondslag lagen aan de vrees dat klager de loop van de rechtsgang zou verstoren, en die risico's zijn op een abstracte en hypothetische manier beoordeeld. Voorts gaf de rechter geen geldige redenen op om het verzoek van klager om een andere maatregel, zoals huisarrest, af te wijzen. Het Hof merkt tenslotte op dat klagers detentie door dezelfde collectieve bevelen is verlengd als die van zijn medeverdachten, zonder enige individuele beoordeling van de situatie. Er is daarom sprake van een overtreding van artikel 5.

Artikel 5, vierde lid, EVRM. Klager heeft meermalen hoger beroep ingesteld tegen de continuering van het voorarrest. Deze beroepsprocedures duurden meermaals meer dan twintig dagen. Niets wijst erop dat klager de vertraging heeft veroorzaakt bij de behandeling van zijn beroep. Het hof is van mening dat de nationale rechter niet voortvarend heeft gehandeld in wat een dringende kwestie van het recht op vrijheid was, door zo lang te wachten met het plannen van een hoorzitting. Het Hof vindt dat die periodes niet verenigbaar zijn met artikel 5, vierde lid, EVRM en constateert een schending hiervan.

Artikel 11 EVRM. Het Hof oordeelde al eerder dat het protest op het Bolotnaya-plein op 6 mei 2012 onder de reikwijdte van artikel 11 valt. Het Hof stelt ook vast dat de vervolging en strafrechtelijke veroordeling van klager voor deelname aan een verstoring van de openbare orde een inbreuk vormt op de uitoefening van de vrijheid van vergadering. Het hof merkt op dat de nationale rechter de handelingen van klager die aan hem kunnen worden toegeschreven wat betreft de publieke ordeverstoring niet heeft gespecificeerd. Niets in het dossier wijst erop dat klager een van diegenen was die verantwoordelijk waren voor het ontstaan van de botsingen tussen demonstranten en de politie. Het Hof is van oordeel dat de door de regering aangevoerde redenen geen rechtvaardiging kunnen vormen voor een gevangenisstraf van drie jaar wegens deelname aan een publieke ordeverstoring op grond van artikel 212 van het wetboek van strafrecht. Er was geen *pressing social need* om klager een straf van die duur te geven naast een veroordeling voor het uitoefenen van geweld tegen een politieagent. Benadrukt moet worden dat deze veroordeling tot gevolg had dat het publiek ontmoedigd werd om demonstraties bij te wonen. Het hof constateert een schending van artikel 11 EVRM.

Diensten, elektronische communicatiediensten

HvJ – ARREST – 18 januari 2018 – zaak C-249/15 – Wind 1014 en Daell – Denemarken – ECLI:EU:C:2018:13 – [arrest](#)

Zie onder: [belastingen](#)

HvJ – ARREST – 30 januari 2018 – Grote Kamer - Gevoegde zaken C-360/15 en C-31/16 – Visser Vastgoed Beleggingen – Nederland – Hoge Raad (zaak C-360/15) en Raad van State (zaak C-31/16) - ECLI:EU:C:2018:44 - [arrest](#)

Dienstenrichtlijn; Begrip ‚dienst‘; detailhandel in producten; Leges voor aanleg telecomkabels; Richtlijn 2006/123/EG. Richtlijn 2002/20/EG

Zaak C-31/15 - Raad van State: Het gaat in deze zaak over het bestemmingsplan 'Stad Appingedam'. Het bestemmingsplan heeft betrekking op het Woonplein in Appingedam en staat daar alleen omvangrijke detailhandel toe, zoals meubelen, keukens en bouwmaterialen. Volgens een eigenaar van winkelpanden aan het Woonplein is het in strijd met de Europese Dienstenrichtlijn om daar alleen detailhandel in omvangrijke goederen toe te staan. De Afdeling bestuursrechtspraak stelde het Hof van Justitie in januari 2016 allereerst een aantal vragen om na te gaan of de Europese Dienstenrichtlijn van toepassing is op voorschriften in een bestemmingsplan die de leefbaarheid van het stadscentrum willen behouden en leegstand willen tegengaan. Afhankelijk van het antwoord van het Hof op die vragen wilde de Afdeling bestuursrechtspraak weten of deze voorschriften dan in strijd zijn met de Europese Dienstenrichtlijn. Mocht de Dienstenrichtlijn niet van toepassing zijn, dan wilde de Afdeling bestuursrechtspraak weten of de algemene verdragsbepalingen voor het vrij verkeer gelden en aan de voorschriften van het bestemmingsplan in de weg staan.

Zaak Hoge Raad (C-360/15): In deze zaak heeft belanghebbende een overeenkomst met de gemeente Amersfoort gesloten om in de grond een glasvezelkabelnetwerk aan te leggen. Op grond van de Telecommunicatiewet heeft hij bij de gemeente melding gemaakt van de benodigde graafwerkzaamheden. Voor het in behandeling nemen van zijn aanvraag om instemming van de gemeente over tijdstip, plaats en wijze van uitvoering van die graafwerkzaamheden heeft hij leges betaald. De belanghebbende in deze zaak heeft geklaagd dat het Gerechtshof Arnhem-Leeuwarden ten onrechte de Dienstenrichtlijn niet heeft toegepast in het onderhavige geschil. Voor de Hoge Raad

is die toepasselijkheid echter niet evident. Hij heeft daarom vijf prejudiciële vragen gesteld aan het EU-Hof over de reikwijdte van de Europese Dienstenrichtlijn.

Hof: Richtlijn 2006/123/EG is niet van toepassing op rechten die verschuldigd worden in verband met de rechten van de ondernemingen die elektronische-communicatienetwerken en -diensten mogen leveren, om kabels voor een openbaar elektronische-communicatienetwerk aan te leggen.

De activiteit bestaande in detailhandel in goederen, vormt voor de toepassing van die richtlijn een „dienst“.

De bepalingen van hoofdstuk III van richtlijn 2006/123, betreffende de vrijheid van vestiging van dienstverrichters, zijn mede van toepassing op een situatie waarvan alle relevante aspecten zich binnen één lidstaat afspelen.

*Artikel 15, lid 1, van richtlijn 2006/123 staat **niet** eraan in de weg dat voorschriften van een bestemmingsplan van een gemeente de activiteit bestaande in niet-volumineuze detailhandel in geografische gebieden buiten het stadscentrum van die gemeente verbieden, mits alle in artikel 15, lid 3, van die richtlijn genoemde voorwaarden vervuld zijn. Het is aan de verwijzende rechterlijke instantie om dat te verifiëren.*

- 📌 Uitspraak Hof van Justitie over toepassingsbereik Dienstenrichtlijn ([Pels Rijcken](#))
- 📌 Time to let go of the services/goods distinction? - CJEU in X (C-360/15 & C-31/16) ([ECLB](#))
- 📌 Belangrijke uitspraak EU-Hof over de Dienstenrichtlijn in twee Nederlandse zaken ([Europa decentraal](#))
- 📌 Detailhandel is een dienst; een beslissing met verrassende consequenties ([NJB](#))
- 📌 Hof van Justitie beantwoordt prejudiciële vragen over de Dienstrichtlijn en het bestemmingsplan "Stad Appingedam" ([Omgevingsweb](#))
- 📌 Uitspraak over toepassingsbereik Dienstenrichtlijn heeft mogelijk verstrekkende gevolgen ([recht.nl](#))
- 📌 Hof van Justitie: Dienstenrichtlijn van toepassing op detailhandel ([Nysingh](#))
- 📌 Belangrijke uitspraak voor het omgevingsrecht: Dienstenrichtlijn is van toepassing op detailhandel in goederen ([Stibbeblog](#))
- 📌 EU-dienstenrichtlijn niet van toepassing op leges voor aanleg telecomkabels ([ECER](#))
- 📌 EU-Dienstenrichtlijn van toepassing op detailhandel in goederen; ruimtelijke ordening niet zonder meer uitgesloten van de dienstenrichtlijn ([ECER](#))

RECHTSPRAAK NL – 17 januari 2018 – College van Beroep voor het bedrijfsleven - ECLI:NL:CBB:2015:210 (verwijzing CBb) - ECLI:NL:CBB:2015:271 (verwijzing CBb) - ECLI:EU:C:2017:214 (HvJ) - ECLI:NL:CBB:2018:1 (einduitspraak)

Persoonsgegevens van telefoonabonnees

Einduitspraak na arrest HvJ EU 15 maart 2017, zaak C-536/15 Tele2 e.a.;

Richtlijn 2002/22/EG. Het College van Beroep voor het bedrijfsleven (Nederland) verzoekt het Hof opnieuw de voorwaarden uiteen te zetten waaronder ondernemingen die telefoonnummers toekennen aan abonnees, de persoonsgegevens van hun abonnees beschikbaar moeten stellen aan dienstverleners die telefoongidsen en/of telefooninlichtingendiensten verstrekken. De verwijzende rechter wenst in het bijzonder van het Hof te vernemen of het discriminatieverbod in artikel 25, lid 2, van richtlijn 2002/22/EG zich ertegen verzet dat deze ondernemingen, wanneer zij toestemming van de abonnee verkrijgen om diens gegevens te gebruiken ter publicatie in een telefoongids of ter exploitatie door een telefooninlichtingendienst, differentiëren naar de lidstaat waarin de telefoongidsen en/of de telefooninlichtingendiensten worden aangeboden. Het Belgische bedrijf EDA biedt abonnee-informatiediensten aan en een elektronische telefoongids. Die diensten zijn uitsluitend toegankelijk vanuit Belgisch grondgebied. EDA heeft Tele 2, Ziggo en Vodafone, Nederlandse aanbieders van telefoonnummers, gevraagd om hun abonneegegevens. Dat is geweigerd. Vraag is of een en ander strookt met de universele dienstenrichtlijn. Moeten gegevens worden verstrekt aan in andere lidstaten gevestigde bedrijven, en zo ja, moeten abonnees daar dan van op de hoogte worden gebracht?

Hof: Onder het begrip „verzoeken” moet ook worden begrepen het verzoek van een onderneming die is gevestigd in een andere lidstaat dan die waarin de ondernemingen zijn gevestigd die

telefoonnummers aan abonnees toekennen, en die verzoekt om de relevante informatie waarover deze ondernemingen beschikken, ten behoeve van het verstrekken van openbare telefooninlichtingendiensten en telefoongidsen in deze lidstaat en/of in andere lidstaten.

Artikel 25, lid 2, van richtlijn 2002/22, verzet zich ertegen dat een onderneming die telefoonnummers aan abonnees toekent en krachtens de nationale regeling verplicht is toestemming te vragen van deze abonnees voor het gebruik van de hen betreffende gegevens ten behoeve van het verstrekken van telefooninlichtingendiensten en telefoongidsen, dit verzoek zodanig formuleert dat die abonnees in hun toestemming voor dat gebruik differentiëren naargelang van de lidstaat waarin de ondernemingen die de in deze bepaling bedoelde informatie zouden kunnen vragen, deze diensten aanbieden.”

3.3. Nu EDA de Nederlandse nummers uitsluitend gebruikt voor de standaarddiensten van de telefoongids en abonnee-informatiedienst hoeft geen nieuwe (aanvullende) toestemming te worden gevraagd en verkregen. De beroepsgrond slaagt. De bestreden besluiten kunnen op dit punt niet in stand blijven.

- Telecomaanbieders moeten abonneegegevens verstrekken binnen de EU ([rechtspraak.nl](#))
- Telecomaanbieders moeten abonneegegevens verstrekken binnen de EU ([recht.nl](#))

Digitale markt

EHRM FACTSHEET

Access to Internet and freedom to receive and impart information and ideas, januari 2018 ([EHRM](#))

OVERIG

Broadband Cost Reduction Directive: Commission refers Bulgaria and the Netherlands to the Court and closes two cases ([EC](#))

Eigendomsrecht

EHRM – ARREST – 11 januari 2018 – Sharxhi e.a. t. Albanië – [persbericht](#) – [arrest \(niveau 2\)](#) – [ECLI:CE:ECHR:2018:0111JUD001061316](#)

Onrechtmatig slopen van flats en bedrijfspanden

Artikel 6 EVRM. Artikel 8 EVRM. Artikel 1, Eerste Protocol EVRM. Klacht van 18 Albaniërs over het onrechtmatig slopen van flats en bedrijfspanden: de rechtbank had bevolen geen actie te ondernemen die het recht van eigendom van klagers zou kunnen aantasten. Het hof oordeelt dat er geen legale basis was voor het slopen van de panden en dat dit zelfs in strijd was met een oordeel van de rechtbank. Ondanks dat klagers alle nationale rechtsmiddelen hebben benut hebben zij nog geen enkele compensatie ontvangen. Hof oordeelt dat sprake is van schending van art 6, art 8 en artikel 1 van eerste protocol (bescherming eigendom) in combinatie met artikel 13 EVRM en legt de verplichting op een schadevergoeding uit te keren aan klagers.

Erfrecht

PREJUDICIËLE VERWIJZING – België – 12 januari 2018 – [zaak C-679/17](#) - [Huijbrechts](#)

Successierechten; vrij verkeer van kapitaal

Artikel 63 VWEU. Huijbrechts, verzoeker, heeft de eigendom van een Nederlands stuk bosgebied geërfd en heeft het Vlaams Gewest, verweerder, verzocht om vrijstelling van successierechten. Verweerder heeft het verzoek afgewezen omdat het niet mogelijk zou zijn om vrijstelling van successierechten te verlenen voor de bossen gelegen in een andere Europese lidstaat. Verzoeker betaalde het verschuldigde bedrag van €1.187.670,49 (hoofdsom) + €10.301,97

(nalatigheidsinteressen). Vervolgens dagvaardde verzoeker de Belgische Staat en het Vlaams Gewest, vorderde het betaalde bedrag terug, en voerde aan dat er sprake was van schending van het vrij verkeer van kapitaal, artikel 63 VWEU. Uit rechtspraak van het Hof (zaken C-256/06 en C-133/13) volgt dat wanneer de toekenning van belastingvoordelen inzake successierechten onderworpen is aan de voorwaarde dat de overgedragen zaak op het nationale grondgebied is gelegen, er sprake is van een verboden beperking van het vrije kapitaalverkeer. Anderzijds werd het behoud van nationaal natuurschoon en het behoud van cultuurhistorisch erfgoed een dwingende reden van algemeen belang geacht ter rechtvaardiging van de beperking van de vrijstelling tot onroerende goederen gelegen op het grondgebied van de lidstaat. De verwijzende rechter stelt vast dat België in gebreke werd gesteld door de Europese Commissie (2008/4733) wegens schending van de artikelen 56 EG en 40 EER omdat de vrijstelling van successierechten voor onbebouwde onroerende goederen "van ecologische waarde" in Vlaanderen en bossen in Vlaanderen, niet wordt verleend voor vergelijkbare onbebouwde onroerende goederen "van ecologische waarde" en gelijkwaardige bossen in andere lidstaten of derde landen. Vormt een situatie waarbij een erfgenaam een in het buitenland gelegen bosgebied erft, dat op duurzame wijze wordt beheerd, en dat niet van successierechten is vrijgesteld en dit terwijl een erfgenaam die een in het binnenland gelegen bosgebied erft, dat op duurzame wijze wordt beheerd en dat wel van successierechten wordt vrijgesteld, een inbreuk op het vrij verkeer van kapitaal zoals bepaald door artikel 63 van het Verdrag betreffende de Werking van de Europese Unie? Aangehaalde (recente) jurisprudentie: Jäger C-256/06; The Bean House C-133/13;

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Polen – 22 januari 2018 – Zaak C-658/17 - Musiał-Karg

Erfrecht; Afschrift notariële verklaring, authentieke akte

Verordening (EU) nr. 650/2012. Uitvoeringsverordening (EU) nr. 1329/2014. Verzoekster (Magdalena Małgorzata Musiał-Karg) was een van de betrokkenen bij de notariële procedure ter bekrachtiging van de erfstelling van haar vader. De erflater had zijn gewone verblijfplaats in Polen en op zijn erfopvolging was Pools recht van toepassing. Verzoekster heeft naar nationaal recht het recht om afschriften van de opgestelde notariële verklaring van erfrecht te ontvangen. Verzoekster heeft verzocht om de verstrekking van een afschrift van de opgestelde notariële verklaring van erfrecht, samen met een verklaring dat deze akte een beslissing in de zin van artikel 3, lid 1 onder g van verordening 650/2012 vormt, en wel overeenkomstig het model van deze verklaring in bijlage 1 bij verordening 1329/2014. Subsidiair verzocht zij om de verstrekking van een afschrift, samen met een verklaring dat deze akte een authentieke akte in de zin van artikel 3(1)i van verordening 650/2012 vormt, en wel overeenkomstig het model van deze verklaring in bijlage 2 bij verordening 1329/2014. Het notariskantoor weigerde de notariële handeling te verrichten, voor zover het erom ging een verklaring overeenkomstig bijlage 1, respectievelijk bijlage 2, bij verordening 1329/2014 te hechten. Verzoekster heeft beroep ingesteld tegen deze weigering. Voorwerp van de rechterlijke toetsing in de nationale procedure betreft met name de gegrondheid van de weigering van een afschrift te verstrekken, samen met een verklaring dat de Poolse notariële verklaring van erfrecht een 'beslissing' in de zin van verordening 650/2012 vormt, en subsidiair dat deze een 'authentieke akte' vormt. De verwijzende rechter wenst in de eerste plaats bevestigd te zien dat de afgifte van een verklaring, overeenkomstig bijlage 1 bij verordening 1329/2014, ook met betrekking tot procedurele instrumenten die niet uitvoerbaar zijn, is toegestaan. Voor zover de afwijzing van het primair verzoek gegrond is, moet de verwijzende rechter de definitie van het begrip 'beslissing' in de zin van verordening 650/2012 en dientengevolge ook de definitie van het begrip 'gerecht' in de zin van deze verordening, analyseren. Indien zou blijken dat de afgifte van de in het primair verzoek bedoelde verklaring juridisch niet zou zijn toegestaan, dan zou de verwijzende rechter de gegrondheid van het standpunt van de notaris met betrekking tot de afwijzing van het subsidiair verzoek moeten toetsen en de inhoud van het begrip 'authentieke akte' moeten analyseren.

Europese subsidies

HvJ – CONCLUSIE A-G KOKOTT – 23 januari 2018 – zaak C-635/16 P – Spliethoff's Bevrachtingskantoor / Commissie – ECLI:EU:C:2018:28 – conclusie

Zie onder: Institutioneel

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Italië – 10 januari 2018 – zaak C-667/17 - Cadeddu

Studiebeurs; Europees Sociaal Fonds; nationale heffingen?

Verordening (EG) nr. 1083/2006. Aan Francesca Cadeddu is een studiebeurs van €69.818,00 toegekend die is medegefinancierd door het Europees Sociaal Fonds 2007-2013. Cadeddu moet daarover inkomstenbelasting en andere regionale belastingen betalen. Volgens Cadeddu is dat in strijd met Unierecht. Op grond van artikel 80 van verordening nr. 1083/2006 moeten lidstaten ervoor zorgen dat de begunstigden het volledige bedrag van de overheidsbijdrage zo spoedig mogelijk en volledig ontvangen. Er mogen geen bedragen in mindering worden gebracht of worden ingehouden, noch specifieke extra heffingen of andere heffingen met gelijke werking worden toegepast die het totale bedrag voor de begunstigden. De verwijzende rechter wil in de eerste plaats weten of het rechtssubject (natuurlijke persoon) dat een uit Europese structuurfondsen gefinancierde studiebeurs ontvangt kan worden aangemerkt als een „begunstigde” in de zin van artikel 2, punt 4, van verordening nr. 1083/2006. Volgens deze bepaling omvat het begrip „begunstigde” elke actor „die belast is met het initiatief nemen tot of het initiatief nemen tot en de tenuitvoerlegging van concrete acties”, en dus, zo lijkt het, ook natuurlijke personen die bijdragen in de vorm van studiebeurzen ontvangen. In de tweede plaats is artikel 80 van verordening nr. 1083/2006 op de onderhavige zaak van toepassing indien deze rechtssubjecten inderdaad als begunstigden worden aangemerkt. In dat geval is het de vraag of deze bepaling, waar zij bepaalt dat „[e]r [...] geen bedragen in mindering [mogen] worden gebracht of worden ingehouden, noch specifieke extra heffingen of andere heffingen met gelijke werking worden toegepast die het totale bedrag voor de begunstigden verminderen”, ook verwijst naar inhoudingen als gevolg van de toepassing van nationale regels inzake inkomstenbelasting als die van artikel 50, lid 1, onder c), van presidentieel decreet nr. 917 van 1986.

Euthanasie

EHRM – ONTVANKELIJKHEIDSBESLISSING – 23 januari 2018 – Afiri en Biddarri t. Frankrijk – persbericht 25.1.2018 – beslissing (niveau 3) – ECLI:CE:ECHR:2018:0123DEC000182818

Artikel 2 EVRM. Klacht over de beslissing om een levensverlengende behandeling bij een 14 jaar meisje dat een vegetatieve staat had bereikt na hart en longfalen te stoppen. Hof oordeelt dat, ook al zijn klagers het niet eens met de uitkomst van de artsen, bij het komen tot dat oordeel aan de eisen van artikel 2 is voldaan. Klacht is niet ontvankelijk.

- 📌 Court backs France over withdrawal of treatment to teenager in vegetative state ([Human rights Europe](#))
- 📌 Inès : irrecevabilité de la requête devant la CEDH ([libertés chéries](#))

Familieleven en familierecht (Fa – SZ)

EHRM – ARREST – 14 januari 2018 – Nedescu t. Roemenië – persbericht – arrest (niveau 3) - ECLI:CE:ECHR:2018:0116JUD007003510

Weigering teruggave inbeslaggenomen embryo's na sluiting kliniek levert schending op van artikel 8 EVRM

Artikel 8 EVRM. Het getrouwde stel Nedescu heeft met behulp van IVF en na behandeling in een speciale kliniek een kind gekregen. De resterende embryo's zijn opgeslagen. Na onderzoek is de kliniek gesloten en is al het opgeslagen materiaal in beslag genomen. Het stel heeft verzocht om teruggave van de embryo's omdat ze graag nog een poging wilden doen een kind met behulp van IVF te krijgen. De toestemming wordt gegeven door de rechter, maar de verschillende betrokken autoriteiten hebben uiteindelijk geweigerd gevolg te geven aan de toestemming. Het Hof oordeelt dat er sprake is van schending van artikel 8 EVRM.

- 📌 Romania: Embryo seizure family rights battle set for Strasbourg court judgement ([Human rights Europe](#))

EHRM – ONTVANKELIJKHEIDSBESLISSING – 12 december 2017 – Hallier e.a. t. Frankrijk – persbericht 18.1.2018 – beslissing (fr-niveau 3) – ECLI:CE:ECHR:2017:1212DEC004638610

Discriminatie en recht op privéleven; Verzoek om vaderschapsverlof door vrouwelijke partner (meemoeder) afgewezen; klacht kennelijk ongegrond

Artikel 8 EVRM. Artikel 14 EVRM. Klaagster A kreeg een zoon. Haar partner, klaagster B, verzocht daarop om 11 dagen vaderschapsverlof. Het verzoek werd afgewezen omdat de wetgeving geen mogelijkheid bood om vaderschapsverlof aan een vrouw toe te kennen. Haar beroep en hoger beroep tegen deze beslissing werden afgewezen.

EHRM: De situatie van klaagster B was vergelijkbaar met die van de biologische vader in een heteroseksueel stel. Ze werd ongelijk behandeld nu ze geen vaderschapsverlof kreeg. Vaderschapsverlof is bedoeld om vaders in een vroeg stadium een grotere rol in het verzorgen en opvoeden van kinderen te geven en om een gelijkwaardige verdeling van huishoudelijke taken tussen mannen en vrouwen te bevorderen. De ongelijke behandeling was niet gestoeld op geslacht of seksuele oriëntatie, nu bij een heteroseksueel stel de partner van de moeder niet voor vaderschapsverlof in aanmerking zou komen indien hij niet de vader van het kind zou zijn. De voorziening van vaderschapsverlof was proportioneel ten opzichte van het nagestreefde doel. Het feit dat de toekenning van het verlof afhankelijk was van het vaderschap valt binnen de beoordelingsmarge van de Staat. Geen schijn van een schending van artikel 14 in samenhang met artikel 8 EVRM. Tenslotte wordt opgemerkt dat de regeling inmiddels is aangepast en dat het vaderschapsverlof inmiddels wordt toegekend aan de partner van de moeder, ongeacht of deze de biologische ouder is. De klacht is kennelijk ongegrond en daarom niet-ontvankelijk.

- 📌 France: Court set for judgement in PACS couple's lesbian parent paternity leave complaint ([Human rights Europe](#))

HvJ – CONCLUSIE A-G SPUNAR – 30 januari 2018 – zaak C-83/17 – KP – ECLI:EU:C:2018:46 – conclusie

Zie onder: [IPR](#)

NOOT – bij EHRM 30 november 2017, Strand Lobben t. Noorwegen

A Child-Centred Court of Human Rights? Strand Lobben v. Norway (30. Nov. 2017) ([Strasbourg observers](#))

LITERATUUR

B. Heiderhoff: The new EU Regulations on Matrimonial Property Regimes and on the Property Consequences of Registered Partnerships ([conflict of laws](#))

Financiële diensten en markten (B – S)

REGELGEVING EU

Toeslagen op creditcards in EU verboden ([sconline](#))

REGELGEVING NL

Wet implementatie richtlijn markten voor financiële instrumenten 2014

AANBEVELING ECB

Aanbeveling van de Europese Centrale Bank van 28 december 2017 mbt betreffende dividenduitkeringsbeleid (ECB/2017/44), *PB C 8 van 11.1.2018*

OVERIG

- The brave new world of open banking: a bit more on PSD2 ([ECLB](#))
- More on PSD2 ([ECLB](#))
- Charging consumers extra - how will PSD2 be enforced? ([ECLB](#))
- AP adviseert over wetgeving over invoering van richtlijn voor betaaldiensten (PSD2) ([IT&recht](#))

Gehandicapten

HvJ – ARREST – 18 januari 2018 – zaak C-270/16 – Ruiz Conejero – Spanje – ECLI:EU:C:2018:17 – [arrest](#)

Zie onder: [Arbeid en sociale zekerheid](#)

Gezondheid, geneesmiddelen en etikettering (B)

HvJ – ARREST – 23 januari 2018 – zaak C-179/16 – F. Hoffmann-La Roche e.a. – Grote Kamer – ECLI:EU:C:2018:25 – [persbericht](#) – [arrest](#)

Zie onder: [Mededinging](#)

Godsdienstvrijheid (B)

OVERIG

Sharia law in Greece: Blending European values with Islamic tradition ([conflict of laws](#))

Grondrechten (Handvest) en EVRM, algemeen

NOOT – bij EHRM 5 december 2017, [inbreukprocedure Mammadov](#)

Council of Europe's Committee of Ministers Starts Infringement Proceedings in Mammadov v. Azerbaijan: A Victory for the International Rule of Law? ([EJILtalk!](#))

Nieuwe inbreukprocedure voor het eerst toegepast. De inbreukprocedure is in 2010 ingevoerd en geeft "Committee of Ministers" de bevoegdheid een procedure te starten indien een verdragsluitende staat weigert om een arrest van het EHRM uit te voeren. Op 5 december jl. heeft de Committee of Ministers besloten om deze procedure te starten tegen Azerbeidzjan vanwege niet uitvoering van het arrest in de zaak Mammadov.

OVERIG

HELP online cursussen van de Raad van Europa ([COE](#))

Handel en anti-dumping

HvJ – CONCLUSIE A-G WATHELET – 10 januari 2018 – Zaak C-266/16 – Western Sahara Campaign – Verenigd Koninkrijk – Grote Kamer – ECLI:EU:C:2018:1 – [persbericht](#) – [conclusie](#)

Zie onder: [Institutioneel recht](#)

OVERIG

United in Mixity? The Future of the EU Common Commercial Policy in light of the CJEU's recent case law ([EJILtalk](#))

Insolventie

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Finland – 29 januari 2018 – [Zaak C-695/17 - Metirato](#)

Insolventie; belastingen

Richtlijn 2010/24/EU. De belastingdienst van Estland heeft bij de Finse belastingdienst een verzoek tot invordering van de van Metirato, verzoeker in te vorderen belasting en verschuldigde rente voor in totaal €28.754,50 ingediend. Naar aanleiding van dat verzoek zond de Finse belastingdienst de schuldvorderingen van Estland, samen met haar eigen schuldvorderingen, ter invordering naar de Finse invorderingsdienst. Verzoeker betaalde vrijwillig een bedrag van €17.500,- aan de invorderingsdienst, waarvan €15.837,67 werd afgedragen aan de belastingdienst, die op grond van het eerdergenoemde verzoek tot invordering €15.541,67 afdroeg aan de Estse Staat. Naast deze som betaalde verzoeker vrijwillig een bedrag van €17.803,- aan de belastingdienst. Verzoeker is op eigen verzoek door de verwijzende rechter failliet verklaard. De Belastingdienst van Estland zond een tweede verzoek om invordering naar de Finse belastingdienst betreffende resterende bedrag van €8.840,17. De faillissementscurator heeft bij de verwijzende rechter jegens de Finse belastingdienst in totaal €33.707,67 gevorderd om aan de failliete boedel terug te betalen. Volgens de faillissementscurator is de belastingdienst ten onrechte begunstigd boven de andere schuldeisers doordat de belastingen zijn voldaan in een situatie waarin verzoeker reeds insolvent was en de belastingdienst daarvan op de hoogte moest zijn geweest.

De verwijzende rechter stelt de volgende prejudiciële vragen: Dient artikel 13, lid 1, van de invorderingsrichtlijn, volgens hetwelk iedere op grond van een verzoek tot invordering in te vorderen schuldvordering in de aangezochte lidstaat wordt behandeld alsof het een schuldvordering van de aangezochte lidstaat zelf betreft, aldus te worden uitgelegd dat, a) de aangezochte lidstaat ook partij is in een geding dat betrekking heeft op de teruggave aan de failliete boedel van de op de invordering betaalde bedragen, dan wel b) de aangezochte staat slechts optreedt als inner van de schuldvordering en declarant van de schuldvordering in de faillissementsprocedure, maar dat in een zaak betreffende heropname van goederen in de failliete boedel de verzoekende lidstaat verweerder is? Beoogt de richtlijn uitsluitend benadeling van schuldvorderingen van een andere staat te verbieden? 3. Kan een geding in verband met de heropname van goederen in de failliete boedel worden gelijkgesteld met een geschil in verband met executiemaatregelen in de zin van artikel 14, lid 2, van de richtlijn en kan hieruit worden afgeleid dat volgens de richtlijn de aangezochte staat ook in dat geding optreedt als verweerder?

BLOGS

The Implementation of the New Insolvency Regulation. Improving Cooperation and Mutual Trust ([conflict of laws](#))

Institutioneel recht

HvJ – ARREST – 23 januari 2018 – zaak C-267/16 – Buhagiar e.a. – Grote Kamer – ECLI:EU:C:2018:26 – [arrest](#)

Europese vuurwapenpas; Richtlijn 91/477/EEG is niet van toepassing op Gibraltar

Richtlijn 91/477/EEG. Verzoekers zijn allen lid van de sportschuttersvereniging Gibraltar Target Shooting Association. De voorzitter van de vereniging, heeft verzocht om verstrekking van een vuurwapenpas. Dit wordt geweigerd omdat gelet op het standpunt van zowel de Europese Commissie als van de regering van het VK volgens hetwelk richtlijn 91/477 niet van toepassing is op Gibraltar, de regering van Gibraltar had beslist niet over te gaan tot de omzetting ervan. Bijgevolg kon de minister van Justitie verzoekers in het hoofdgeding niet de passen verstrekken waarom zij hadden verzocht. Is richtlijn 91/477/EEG van toepassing op het grondgebied van Gibraltar? Gelet op de bijzondere status van Gibraltar – dat uitgesloten is van het douanegebied van de Unie – wenst de verwijzende rechterlijke instantie meer in het bijzonder te vernemen of – ook al lijkt richtlijn 91/477 onder het Unierecht inzake het goederenverkeer te vallen en dus niet van toepassing te zijn op Gibraltar – sommige bepalingen van deze richtlijn met betrekking tot de Europese vuurwapenpas die aan jagers en sportschutters wordt verleend zodat zij met hun wapens tussen verschillende lidstaten kunnen reizen, niettemin op Gibraltar van toepassing kunnen zijn.

*Hof: Artikel 29 van de Akte betreffende de toetredingsvoorwaarden voor het Koninkrijk Denemarken, Ierland en het Verenigd Koninkrijk van Groot-Brittannië en Noord-Ierland en de aanpassing der Verdragen, gelezen in samenhang met bijlage I, deel I, punt 4, erbij, moet aldus worden uitgelegd dat artikel 12, lid 2, van richtlijn 91/477/EEG gelezen in samenhang met artikel 1, lid 4, en bijlage II erbij, **niet** van toepassing is op het grondgebied van Gibraltar. Bij het onderzoek van de prejudiciële vragen is niet gebleken van feiten of omstandigheden die de geldigheid van richtlijn 91/477, zoals gewijzigd bij richtlijn 2008/51, kunnen aantasten.*

HvJ – CONCLUSIE A-G WATHELET – 10 januari 2018 – Zaak C-266/16 – Western Sahara Campaign – Verenigd Koninkrijk – Grote Kamer – ECLI:EU:C:2018:1 – [persbericht](#) – [conclusie](#)

Geldigheid overeenkomsten tussen de EG en Marokko; Toetsing rechter aan Unierechtelijke en internationaalrechtelijk beginselen; Westelijke Sahara; Preferentiële tariefbehandeling; visserij

Verordening (EU) nr. 1270/2013. Western Sahara Campaign UK (hierna: WSC) is een in het VK gevestigde onafhankelijke vrijwilligersorganisatie die tot doel heeft de erkenning van het recht op zelfbeschikking van het volk van de Westelijke Sahara te bevorderen. WSC heeft een vordering ingesteld tegen de belasting- en douanediens van het VK en tegen de minister van Milieu, Voedselvoorziening en Plattelandszaken van het VK. De eerste vordering betreft de preferentiële tariefbehandeling die wordt toegekend aan producten van oorsprong uit de Westelijke Sahara, die als producten van oorsprong uit Marokko worden gecertificeerd. De tweede vordering betreft de door de aan de minister geboden mogelijkheid om vergunningen af te geven voor visserij in de wateren grenzend aan de Westelijke Sahara. Volgens WSC zijn de Euro-mediterrane associatieovereenkomst en de visserijovereenkomst ongeldig omdat zij in strijd zijn met algemene Unie- en Internationaalrechtelijke beginselen. De belasting- en douanediens en de minister van Milieu, Voedselvoorziening en Plattelandszaken werpen tegen dat WSC die regels van internationaal recht niet kan invoeren en dat op de vorderingen van WSC, die de politiek van het Koninkrijk Marokko ten aanzien van de Westelijke Sahara voor de Engelse rechter ter discussie wil stellen, niet door de rechter kan worden beslist. De rechter in Engeland oordeelt dat een rechterlijke instantie hieromtrent mag beslissen omdat niet altijd onverschillig gebleven kan worden over de vraag waar de soevereine grenzen van een derde staat ophouden, vooral wanneer sprake is van een onrechtmatige bezetting van het grondgebied. Deze bezetting zou namelijk in strijd kunnen zijn met Unie- en internationaalrechtelijk beginselen. Er zijn argumenten om te concluderen dat de instellingen van de Unie een kennelijke beoordelingsfout hebben gemaakt bij de toepassing van het internationaal recht, in die zin dat de betrokken overeenkomsten zijn gesloten zonder dat het Koninkrijk Marokko zijn hoedanigheid van besturende mogendheid erkent.

A-G: In het kader van de rechterlijke toetsing van door de EU gesloten internationale overeenkomsten en van handelingen van de Unie waarbij dergelijke overeenkomsten worden goedgekeurd of uitgevoerd, gelden voor de inroepbaarheid van regels van internationaal recht, ongeacht of die regels tot een of tot meerdere bronnen van internationaal recht kunnen worden gerekend, de volgende voorwaarden: de Unie moet aan de ingeroepen regel zijn gebonden, de regel moet inhoudelijk gezien onvoorwaardelijk en voldoende nauwkeurig zijn, en de aard en de opzet van de regel mogen zich niet tegen de rechterlijke toetsing van de bestreden handeling verzetten. b) Het beginsel dat het Internationaal Gerechtshof heeft geformuleerd in de zaak van het in 1943 uit Rome weggehaalde goud, erop neerkomend dat dit rechtscollege ten aanzien van een staat die geen partij is in de bij hem aanhangig gemaakte procedure, zijn rechtsmacht niet kan uitoefenen zonder dat die staat daarmee heeft ingestemd, is niet van toepassing op de rechterlijke toetsing van door de Unie gesloten internationale overeenkomsten en van handelingen van de Unie waarbij dergelijke overeenkomsten worden goedgekeurd of uitgevoerd.

2. a) De partnerschapsovereenkomst inzake visserij tussen de EG en Marokko en het protocol tussen de EU en Marokko tot vaststelling van de vangstmogelijkheden en de financiële tegenprestatie waarin bij die overeenkomst is voorzien, zijn onverenigbaar met artikel 3, lid 5, VEU, artikel 21, lid 1, eerste alinea, VEU, artikel 21, lid 2, onder b) en c), VEU, artikel 23 VEU en artikel 205 VWEU, voor zover zij van toepassing zijn op de Westelijke Sahara en de aangrenzende wateren.

b) Verordening (EG) nr. 764/2006 en verordening (EU) nr. 1270/2013 zijn ongeldig.

- Advies AG: 'Visserijovereenkomst EU- Marokko in strijd met de verplichting om de mensenrechten en internationaal recht in extern optreden Unie te respecteren' ([ECER](#))
- Western Sahara before the CJEU ([EJILT](#)talk)
- Landmark A-G opinion: EU must respect right of self-determination of Western Sahara ([UK human rights blog](#))

HvJ – CONCLUSIE A-G KOKOTT – 23 januari 2018 – zaak C-635/16 P – Spliethoff's Bevrachtingskantoor / Commissie – ECLI:EU:C:2018:28 – conclusie

Europese subsidie; besluit tot afwijzing; aanvechten besluit

Verordening (EG) nr. 58/2003. Verordening (EU) nr. 1316/2013. De onderhavige zaak laat duidelijk zien welke problemen er voor de partij die aanspraak maakt op rechtsbescherming, kunnen ontstaan doordat de Europese Commissie bij de uitvoering van haar taken optreedt via een agentschap, in casu het Uitvoerend Agentschap innovatie en netwerken. Rekwirante had een uitgebreide steunaanvraag ten bedrage van 20 miljoen EUR ingediend. Zowel de Commissie als INEA heeft nagelaten om rekwirante apart in kennis te stellen van het besluit waarmee deze aanvraag impliciet werd afgewezen. Het besluit van de Commissie, met daarin de lijst van *geselecteerde* voorstellen, werd genomen op 31 juli 2015, maar werd pas drie maanden later online geplaatst. In plaats daarvan had INEA op 17 juli 2015 – twee weken voor de datum van het besluit van de Commissie – rekwirante een e-mail gestuurd waarin deze op de hoogte werd gesteld van het feit dat haar voorstel niet was opgenomen in de voorlopige lijst van projecten waarvoor financiële steun wordt verleend, en wat daarvoor de redenen waren. Zoals de Commissie overigens expliciet betreurt, had INEA bij deze mededeling misleidende informatie gevoegd over de wijze waarop het besluit kon worden aangevochten, zodat de indruk werd gewekt dat de Commissie haar besluit al had vastgesteld en dat de termijn voor het instellen van beroep daartegen al was ingegaan.

A-G: De beschikking van het Gerecht van 11 oktober 2016, Spliethoff's Bevrachtingskantoor/Commissie (T-564/15, EU:T:2016:611), wordt vernietigd. De zaak wordt terugverwezen naar het Gerecht van de Europese Unie.

NOOT - bij HvJ 12 september 2017, zaak C-589/15 P, Alexios Anagnostakis

Prof. mr. L.A.J. Senden en Mr. dr. S. Nicolosi, 'Een eerste balans van het Europees burgerinitiatief, in het licht van de Anagnostakis-uitspraak en het EBI-herzieningsvoorstel', [NtER 2017-9-10, p. 241-249](#)

Intellectuele eigendom

HvJ – ARREST – 24 januari 2018 – zaak C-634/16 P – EUIPO / European Food – ECLI:EU:C:2018:30 – [arrest](#)

Woordmerk FITNESS

Verordening (EG) nr. 2868/95. Verordening (EG) nr. 40/94. Verordening (EG) nr. 1041/2005. Het EUIPO verzoekt om vernietiging van het arrest van het Gerecht van de Europese Unie (FITNESS) zaak T-476/15 waarbij het Gerecht heeft beslist tot vernietiging van de beslissing van de vierde kamer van beroep van het EUIPO van 19 juni 2015 (R 2542/2013-4) gewezen in het kader van een nietigheidsprocedure tussen European Food SA en Société des produits Nestlé SA.

Hof: De hogere voorziening wordt afgewezen.

- Voor het eerst voor kamer van beroep EUIPO overgelegd bewijs niet in alle omstandigheden te laat aangedragen. ([Boek9](#))

HvJ – CONCLUSIE A-G WATHELET – 11 januari 2018 – zaak C-488/16 P – Bundesverband Souvenir - Geschenke - Ehrenpreise / EUIPO – ECLI:EU:C:2018:3 – [conclusie](#)

Verordening (EG) nr. 207/2009. Op 22 juli 2011 heeft Freistaat Bayern bij het EUIPO een aanvraag ingediend tot inschrijving van het woordteken „NEUSCHWANSTEIN” als Uniemerkt. De benaming „NEUSCHWANSTEIN” verwijst naar het beroemde kasteel van Neuschwanstein, gelegen in de gemeente Schwangau (Duitsland), dat thans aan Freistaat Bayern toebehoort. BSGE heeft verzocht om nietigverklaring van het Uniemerkt, en betoogt o.a. dat het Gerecht, door in de punten 41 en 42 van het bestreden arrest te oordelen dat het litigieuze merk onderscheidend vermogen bezat, artikel 7, lid 1, onder b), van verordening nr. 207/2009 heeft geschonden aangezien het louter aanbrenge van het teken „NEUSCHWANSTEIN” op de souvenirartikelen niet kan volstaan om de door het litigieuze merk aangeduide waren en diensten te onderscheiden van de waren en diensten die worden verkocht respectievelijk verricht in de omgeving van het kasteel van Neuschwanstein.

A-G: onverminderd het onderzoek van de overige middelen in hogere voorziening, het tweede onderdeel van het eerste middel en het eerste onderdeel van het tweede middel in hogere voorziening af te wijzen.

- A-G HvJEU: Uniemerkt “NEUSCHWANSTEIN” heeft onderscheidend vermogen Merkenrecht. Conclusie bij hogere voorziening tegen een arrest van het Gerecht EU van 5 juli 2016. Freistaat Bayern heeft een aanvraag tot inschrijving van het woordteken “NEUSCHWANSTEIN” als Uniemerkt ingediend voor een groot aantal klassen. Het merk is later ingeschreven. ([Boek9](#))
- Conclusie AG: Neuschwanstein geen aanduiding van de plaats van herkomst. Uniemerkt. Nietigheidsprocedure. Woordmerk NEUSCHWANSTEIN. Afwijzing van de vordering tot nietigverklaring. Absolute weigeringsgronden. C-488/16 P ([IE-forum](#))

HvJ – CONCLUSIE A-G WATHELET – 25 januari 2018 – zaak C-564/16 P – EUIPO / Puma – ECLI:EU:C:2018:41 – [conclusie](#)

Begrip ‚bekendheid’; Bewijswaarde van eerdere beslissingen van het EUIPO waarbij de bekendheid van een ouder merk wordt erkend; Begrip ‚eerdere beslissingspraktijk’

Verordening (EG) nr. 207/2009. Verordening (EG) nr. 2868/95. De vraag die aan de orde is in deze hogere voorziening kan van praktisch belang zijn voor het instellen van oppositieprocedures op basis van de rechtsgrond vermeld in artikel 8, lid 5, van verordening (EG) nr. 207/2009. Het is inderdaad de bedoeling te achterhalen of de houder van een merk die krachtens deze bepaling oppositie instelt tegen de inschrijving van een nieuw merk, zijn vordering kan rechtvaardigen door een loutere

verwijzing naar het feit dat de bekendheid van zijn merk al was vastgesteld in beslissingen van het EUIPO waarbij niet dezelfde partijen betrokken waren.

A-G: De hogere voorziening wordt afgewezen.

- A-G Wathelet: de in eerdere procedures vastgestelde bekendheid van een merk kan opgevoerd worden zonder nadere bewijzen in oppositieprocedure met andere partij. ([Boek9](#))

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Duitsland – 22 januari 2018 - [Zaak C-690/17 – ÖKO-Test Verlag](#)

Consumententijdschrift; merkhouder test-label; licentieovereenkomst

Verordening (EG) nr. 207/2009. Verordening (EU) 2017/1001. Richtlijn 2008/95/EG. Verzoekster is uitgever van het tijdschrift ÖKOTEST-Magazin waarin naast algemene informatie voor consumenten in het bijzonder waren- en dienstenonderzoeken worden gepubliceerd. Verzoekster is al vele jaren houdster van verschillende ÖKO-TEST-labels die merkenrechtelijk zijn beschermd. Verzoekster staat het fabrikanten van geteste producten in beginsel toe reclame te maken met het ÖKO-TEST-label, maar verlangt hiervoor dat een licentieovereenkomst onder bezwarende titel wordt gesloten. De licentieovereenkomst eindigt wanneer de test die betrekking heeft op het product door een nieuwere test achterhaald is of de eigenschappen of kenmerken van het product zijn gewijzigd. Verweerster is fabrikant van tandpasta, onder meer van het product Aminomed. Dit product werd door verzoekster in een in 2005 gepubliceerd warenonderzoek getest en met 'sehr gut' (uitstekend) beoordeeld. Om met dit testresultaat reclame te kunnen maken voor haar product, sloot verweerster op 15/18 augustus 2005 met verzoekster een licentieovereenkomst voor het gebruik van het op dat moment actuele ÖKO-TEST-label. In oktober 2014 kwam verzoekster erachter dat Aminomed werd verkocht op websites van derden, met een gewijzigde verpakking en voorzien van het ÖKO-TEST-label. Verzoekster is van mening dat verweerster op grond van de licentieovereenkomst niet bevoegd is het litigieuze ÖKO-TEST-label te gebruiken, aangezien dit niet onder de overeenkomst viel. Prejudiciële vragen: Is er sprake van een inbreukmakend gebruik van een individueel merk in de zin van artikel 9, lid 1, tweede zin, onder b), van de Gemeenschapsmerkenverordening/Uniemerkenverordening of artikel 5, lid 1, tweede zin, onder a), van de Merkenrechtlijn, wanneer - het individuele merk is aangebracht op een product waarvoor het individuele merk niet is ingeschreven, - het aanbrengen door een derde van het individuele merk door het publiek wordt opgevat als een zogenoemd „Testsiegel” (testlabel), dus in die zin dat het product is vervaardigd en in de handel is gebracht door een niet onder de controle van de merkhouder vallende derde, maar de merkhouder dit product heeft onderzocht ten aanzien van bepaalde eigenschappen en op grond daarvan heeft beoordeeld met een bepaalde, op het testlabel vermelde score, - en het individuele merk onder meer is ingeschreven voor „Consumenteninformatie en -advies over de keuze van goederen en diensten, met name met gebruikmaking van test- en onderzoeksresultaten alsmede door middel van kwaliteitsbeoordelingen”? Voor het geval dat het Hof de eerste vraag ontkennend beantwoordt: Is er dan sprake van een inbreukmakend gebruik in de zin van artikel 9, lid 1, tweede zin, onder c), van de Gemeenschapsmerkenverordening en van artikel 5, lid 2, van de Merkenrechtlijn, wanneer - het individuele merk slechts als - onder punt 1 beschreven - testlabel bekend is en - het individuele merk door de derde als testlabel wordt gebruikt?

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Portugal - 23 januari 2018 - [Zaak C-683/17 - Cofemel](#)

Auteursrechten G-STAR

Richtlijn 2001/29/EG. Richtlijn 98/71/EG. Richtlijn 2009/24/EG. G-STAR heeft een vordering ingesteld tegen Cofemel. Cofemel zou inbreuk maken op de auteursrechten van G-Star door o.a. identieke kledingstukken in de handel te brengen en de kenmerkende elementen van de stands van verweerster op handelsbeurzen over te nemen. De verwijzende rechter heeft twijfels over de verenigbaarheid van Portugese regelgeving met de richtlijnen van de Unie, met name met de artikelen 1 en 2 van richtlijn 2001/29. Anderzijds bestaat er twijfel over de vraag of uit de arresten C-5/08 en C-145/10 een jurisprudentiële lijn kan worden afgeleid die als enige voorwaarde voor de bescherming van zogenoemde werken van toegepaste kunst, industriële tekeningen en modellen en designwerken door het auteursrecht de oorspronkelijkheid ervan stelt, in de zin dat het werk het

resultaat is van een intellectuele schepping door de auteur van het werk, zonder enige andere vereiste op te leggen. Staat de door het HvJ gegeven uitlegging van artikel 2, onder a), van richtlijn 2001/29/EG in de weg aan een bepaling van nationaal recht die auteursrechtelijke bescherming verleent aan werken van toegepaste kunst, industriële tekeningen en modellen en designwerken die, afgezien van het utilitaire doel dat ze nastreven, vanuit esthetisch oogpunt een eigen en onderscheidend visueel effect opwekken, waarbij de oorspronkelijkheid van het werk het fundamentele criterium is voor de verlening van auteursrechtelijke bescherming? Staat de door het HvJ gegeven uitlegging van artikel 2, onder a), van richtlijn 2001/29/EG in de weg aan een bepaling van nationaal recht die aan werken van toegepaste kunst, industriële tekeningen en modellen en designwerken auteursrechtelijke bescherming verleent indien zij na een zeer grondige beoordeling van het artistieke karakter ervan en rekening houdend met de heersende ideeën in culturele en institutionele kringen de kwalificatie „artistieke creatie” of „kunstwerk” verdienen? Aangehaalde (recente) jurisprudentie: Infopaq International C-5/08; Painer C-145/10; Fios C-168/09;

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Zweden – 25 januari 2018 – zaak C-705/17 – Hansson

Merkenrecht; geografische aanduiding; disclaimer; verwarringsgevaar

Richtlijn 2008/95/EG. Roslagen is de naam van een geografisch gebied aan de oostkust van Zweden. Mats Hansson heeft bij het Zweeds bureau voor intellectuele eigendom een aanvraag ingediend voor de inschrijving van ROSLAGSÖL als nationaal woordmerk voor onder andere bepaalde alcoholvrije dranken en bier van klasse 32. Tijdens de behandeling van de aanvraag rees de vraag of het aangevraagde merk zou kunnen worden verward met het ingeschreven merk ROSLAGS PUNSCH. In de onderhavige zaak wordt een ingeschreven beeldmerk dat de benaming van een geografisch gebied bevat die van bescherming is uitgesloten door een disclaimer, opgeworpen als weigeringsgrond voor inschrijving van een woordmerk dat dezelfde geografische benaming bevat. De vraag is of artikel 4, lid 1, onder b) van de merkenrichtlijn aldus moet worden uitgelegd dat op grond van die bepaling, wanneer voor bepaalde bestanddelen van het merk dat als eerste is ingeschreven een disclaimer is opgenomen, een andere beoordeling van het verwarringsgevaar is toegestaan dan wanneer die disclaimer niet is opgenomen. De verwijzende rechter stelt de volgende prejudiciële vragen: Kan de globale beoordeling van alle relevante factoren die moet plaatsvinden bij de beoordeling van het verwarringsgevaar, worden beïnvloed door het feit dat een bestanddeel van het merk bij inschrijving uitdrukkelijk van bescherming is uitgesloten, dat wil zeggen dat bij inschrijving een zogenaamde disclaimer is opgenomen?

Kan de disclaimer in dat geval de globale beoordeling zodanig beïnvloeden dat de bevoegde autoriteit het betrokken bestanddeel in aanmerking neemt maar daaraan een beperkter gewicht toekent, zodat het niet wordt beschouwd als onderscheidend zelfs indien het de facto onderscheidend is en in het oudere merk naar voren treedt? Indien het antwoord op de eerste vraag bevestigend luidt en het antwoord op de tweede vraag ontkennend, kan de disclaimer dan desondanks op enige andere wijze invloed hebben op de globale beoordeling? Aangehaalde (recente) jurisprudentie: Windsurfing Chiemsee C-108/97 en C-109/97; Sabel C-251/95; Thomson Life C-120/04; Messer C-579/08; Industrias Alen C-422/12.

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Hongarije – 31 januari 2018 – Zaak C-688/17 – Bayer Pharma

Nietigverklaring octrooi; vergoeding van schade als gevolg van voorlopige maatregelen zoals verkoopverbod?; begrip “passende schadeloosstelling”

Richtlijn 2004/48/EG. Verzoekster (Bayer Pharma) heeft octrooi aangevraagd en verkregen bij het Hongaars bureau voor intellectueel eigendom voor een uitvinding op het gebied van geneesmiddelen. Verweersters hebben een vordering tot nietigverklaring van het octrooi ingediend. Op verzoek van verzoekster zijn voorlopige maatregelen opgelegd waarbij verweersters een verbod opgelegd kregen de producten nog langer te verhandelen. Na een lange procedure volgt uiteindelijk een onherroepelijke nietigverklaring van het octrooi. Beide verweersters hebben gevorderd dat verzoekster verplicht wordt tot vergoeding van de met de voorlopige maatregelen toegebrachte schade. Gevorderd wordt een vergoeding voor het verlies aan inkomsten, voor promotiekosten in verband met de marktintroductie van de producten en voor overige immateriële schade, vermeerderd

met rente. Tussen partijen in het onderhavige geding is een discussie ontstaan over de uitlegging van artikel 9, lid 7 van richtlijn 2004/48. Het verschil van inzicht betreft de vraag of deze bepaling een materieelrechtelijke inhoud heeft en zo ja, wat die materieelrechtelijke inhoud dan is. Aangehaalde (recente) jurisprudentie: Von Colson en Kamann 14/83;

OVERIG HvJ en Gerecht

- **C-536/17** - Beroep Josel tegen arrest Gerecht EU inzake niet gebruik woordmerk NN bij beschikking afgewezen. ([Boek9](#)) - HvJ EU: Geen sprake van normaal gebruik Spaans woordmerk NN ([IE-Forum](#))
- **T-68/16** - Verordening (EG) nr. 207/2009; Uniebeeldmerk dat een kruis op de zijkant van een sportschoen afbeeldt ; Beroep verworpen
- **T-456/16** - Aangevraagd Uniewoordmerk GULLON DARVIDA afgewezen door verwarringsgevaar met ouder woordmerk DAR VIDA. ([Boek9](#))
- **T-398/16** - Is a circular logo for coffee confusingly similar to the Starbucks' one? Yes, says the General Court ([IPKat](#))

RECHTSPRAAK NL – Hoge Raad

- A-G concludeert tot vernietiging van oordeel hof inzake begripsmatige overeenstemming Heksenkaas en Witte Wievenkaas. ([Boek9](#))
- Conclusie AG: Geen bekendheid met het begrip "witte wieven" bij substantieel deel van het publiek ([IE-Forum](#))

RECHTSPRAAK LIDSTATEN

- Frankrijk: French Supreme Court in Finasteride second-medical use litigation acknowledges patentability of dosage regime claims ([IPKat](#))
- Zweden: Swedish Supreme Court confirms that domain names constitute property that can be seized by the state ([IPKat](#))
- België: Brussels court in FN Herstal v Heckler & Koch wrestles with combination invention v mere aggregation of features ([IPKat](#))

NOOT – bij HvJ 21 september 2017, zaken [C-361/15 P](#) en [C-405/15 P](#) Group Nivelles

Noot Geerts bij HvJEU Easy Sanitary Solutions v Group Nivelles. ([Boek9](#))

NOOT – bij prejudiciële verwijzing [Cordoba, C-161/17](#)

Córdoba - The CJEU to re-visit the Right of Communication to the Public ([IPKat](#))

OVERIG

- New presidency of the Council of the European Union ... new position on the EU copyright reform? ([IPKat](#))
- Protection and controls of geographical indications for agricultural products in the EU Member States ([EU publications](#))
- Fine-tuning the SPC Regulation; a never-ending story? ([IPKat](#))

IPR – Internationaal privaatrecht

HvJ – ARREST – 25 januari 2018 – zaak C-498/16 – Schrems – Oostenrijk – ECLI:EU:C:2018:37 – persbericht – arrest

Zie onder: Privacy en persoonsgegevens

HvJ – ARREST – 31 januari 2018 – zaak C-106/17 – Hofsoe – Polen – ECLI:EU:C:2018:50 – arrest

Verkeersongeval; verzekering; cessie schuldvordering; bevoegde rechter?

Verordening (EU) nr. 1215/2012. Een voertuig dat aan een natuurlijke persoon met woonplaats in Polen toebehoorde, is op 4 juli 2014 beschadigd bij een verkeersongeval in Duitsland, dat is veroorzaakt door een Duitse onderdaan die bij LVM was verzekerd.

De eigenaar van het beschadigde voertuig heeft vervolgens een vervangende auto gehuurd voor 47,50 EUR per dag. De huurkosten zijn opgelopen tot 3 465 EUR. De huur is vergoed tot een bedrag van 665 EUR. Om de resterende 2 800 EUR te verkrijgen, is een overeenkomst voor de cessie van een schuldvordering gesloten, waarbij zijn recht op vergoeding is overgedragen aan P. Hofsoe, die zijn handelsactiviteit uitoefent in Polen. Hofsoe, heeft daarom op basis van overeenkomst tot cessie van een schuldvordering, een vordering ingesteld bij de Poolse rechter die primair ertoe strekt LVM te doen veroordelen tot betaling van het resterende bedrag. Volgens LVM is de Poolse rechter niet bevoegd. Het begrip „getroffene” in de zin van artikel 11, lid 2, van die verordening zou letterlijk moeten worden uitgelegd, zodat Hofsoe, als cessionaris van de schuldvordering van de getroffene, haar niet voor een Poolse rechter kan oproepen.

Hof: Artikel 13, lid 2, van verordening (EU) nr. 1215/2012 gelezen in samenhang met artikel 11, lid 1, onder b), van die verordening, kan niet worden aangevoerd door een natuurlijke persoon van wie de beroepsactiviteit met name bestaat in het instellen van schadevorderingen tegen verzekeraars en die zich op een met het slachtoffer van een verkeersongeval gesloten overeenkomst voor de cessie van een schuldvordering beroept om de burgerlijke aansprakelijkheidsverzekeraar van de veroorzaker van dat ongeval te dagvaarden voor een rechter van de lidstaat waar de getroffene zijn woonplaats heeft en die niet de lidstaat is waar de verzekeraar is gevestigd.

HvJ – CONCLUSIE A-G SPUNAR – 30 januari 2018 – zaak C-83/17 – KP – ECLI:EU:C:2018:46 – conclusie

Onderhoudsbijdragen; gewone verblijfplaats

Haags Protocol van 2007; Verordening (EG) nr. 4/2009. De rechter twijfelt over het recht dat van toepassing is op onderhoudsverplichtingen.

A-G: Artikel 4, lid 2, van het Protocol van Den Haag dat als bijlage is gehecht aan besluit 2009/941/EG moet aldus worden uitgelegd dat de lex fori van toepassing is indien de schuldeiser van de schuldenaar onderhoudsbijdragen verlangt voor een tijdvak in het verleden, mits: 1) de procedure betreffende de onderhoudsbijdragen is ingeleid door deze schuldeiser in een andere staat dan de staat waarin de schuldenaar zijn gewone verblijfplaats heeft; 2) de schuldeiser niet op grond van het recht van de staat waar hij zijn gewone verblijfplaats heeft, dat is aangewezen door artikel 3, leden 1 en 2, van het Haags Protocol van 2007, onderhoud van de schuldenaar kan verkrijgen; 3) de lex fori het recht is van die staat waarvan de rechters bevoegd waren om een zaak over onderhoudsbijdragen te behandelen in het tijdvak waarop deze bijdragen betrekking hebben. Het is aan de nationale rechter om deze omstandigheden vast te stellen.

Artikel 4, lid 2, van het Haags Protocol van 2007 moet aldus worden uitgelegd dat de zinsnede ‚niet [...] onderhoud [...] kan verkrijgen’ in die bepaling ook ziet op gevallen waarin het recht van de vorige verblijfplaats van de schuldeiser geen recht op levensonderhoud voor een tijdvak in het verleden erkent louter omdat niet is voldaan aan bepaalde wettelijke voorwaarden.

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Luxemburg – 19 januari 2018 – [zaak C-694/17 – Pillar Securitisation](#)

Zie onder: [Consumenten](#)

LITERATUUR

- The CJEU on the scope of the Regulation (EC) No 805/2004 creating a European Enforcement Order for uncontested claims. ([conflict of laws](#))
- International and Comparative Law Quarterly 67 (2018), Issue 1: Giesela Rühl, Judicial Cooperation in Civil and Commercial Matters after Brexit: Which Way Forward? ICLQ 67 (2018), pp. 99-128 ([conflict of laws](#))

The latest issue of the „Praxis des Internationalen Privat- und Verfahrensrechts (IPRax)“ features the following articles: (o.a. onderstaande artikelen, maar het bevat nog meer artikelen)B. Heiderhoff: The new EU Regulations on Matrimonial Property Regimes and on the Property Consequences of Registered Partnerships ([conflict of laws](#)); T. Koops: Res judicata under the Brussels I Recast – Can the ruling in Gothaer Allgemeine Versicherung ./. Samskip GmbH be reconciled with the Brussels I Recast Regulation? ([conflict of laws](#))

Landbouw en visserij (B)

HvJ – ARREST – 24 januari 2018 – zaak C-433/15 – Commissie / Italië – [ECLI:EU:C:2018:31 – arrest](#)

Melk en zuivelproducten; Extra heffing op melk

Verordening (EG) nr. 1234/2007. Verordening (EG) nr. 595/2004. Italië is volgens de Commissie haar verplichtingen op grond van EU-recht niet nagekomen door er niet op toe te zien dat de extra heffing die verschuldigd was voor hoeveelheden die in Italië boven de nationale quota waren geproduceerd, vanaf het eerste verkoopseizoen waarin de extra heffing in Italië feitelijk is opgelegd (1995/1996) tot het laatste verkoopseizoen waarin in Italië overproductie is vastgesteld (2008/2009)

Hof: Door er niet op toe te zien dat de extra heffing die verschuldigd was voor hoeveelheden die in Italië boven de nationale quota waren geproduceerd, vanaf het eerste verkoopseizoen waarin de extra heffing in Italië feitelijk is opgelegd (1995/1996) tot het laatste verkoopseizoen waarin in Italië overproductie is vastgesteld (2008/2009),

– daadwerkelijk ten laste werd gelegd van de producenten die tot ieder productieoverschot hadden bijdragen en,

– door de kopers of, bij rechtstreekse verkoop, door de producenten op tijd werd betaald na kennisgeving van de hoogte van het te betalen bedrag of,

– indien niet binnen de gestelde termijnen werd betaald – werd geregistreerd en, indien mogelijk, gedwongen werd ingevorderd van die kopers of producenten,

is de Italiaanse Republiek de verplichtingen niet nagekomen die op haar rusten krachtens de artikelen 1 en 2 van verordening (EEG) nr. 3950/92, artikel 4 van verordening (EG) nr. 1788/2003, de artikelen 79, 80 en 83 van verordening (EG) nr. 1234/2007, alsook – wat de uitvoeringsbepalingen van de Commissie betreft – artikel 7 van verordening (EEG) nr. 536/93, artikel 11, leden 1 en 2, van verordening (EG) nr. 1392/2001 en, tot slot, de artikelen 15 en 17 van verordening (EG) nr. 595/2004 van 30 maart 2004 houdende vaststelling van uitvoeringsbepalingen van verordening nr. 1788/2003.

HvJ – CONCLUSIE A-G BOBEK – 18 januari 2018 – zaak C-528/16 – Confédération paysanne e.a. – [Grote Kamer](#) – Frankrijk – [ECLI:EU:C:2018:20 – persbericht](#) – [conclusie](#)

Begrip ‚genetisch gemodificeerd organisme‘; mutagenesetechnieken

Richtlijnen 2001/18/EG en 2002/53/EG. Richtlijn 2001/18/EG, regelt de doelbewuste introductie van genetisch gemodificeerde organismen (hierna: „ggo’s”) in het milieu en het in de handel brengen

ervan in de Europese Unie. In het bijzonder moet voor de onder die richtlijn vallende organismen vóór de toelating ervan een milieurisicobeoordeling worden uitgevoerd. Zij zijn tevens onderworpen aan traceerbaarheids-, etiketterings- en monitoringverplichtingen. Artikel 3, lid 1, gelezen in samenhang met bijlage I B, bepaalt dat de ggo-richtlijn niet van toepassing is op organismen die zijn verkregen door middel van bepaalde genetische modificatietechnieken, zoals mutagenese („vrijstelling voor mutagenese”). Bij mutagenese wordt het genoom van een levend wezen veranderd. Anders dan bij transgenese wordt bij mutagenese in beginsel geen vreemd DNA ingebracht in een levend wezen. De mutagenesetechnieken hebben in de loop der tijd een ontwikkeling doorgemaakt als gevolg van de wetenschappelijke vooruitgang in de biotechnologie. Volgens Confédération paysanne en anderen (hierna: „verzoekers”) houden sommige van de meest recent ontwikkelde technieken risico’s in voor de gezondheid en het milieu. Daarom hebben zij bij de verwijzende rechter beroep ingesteld tot nietigverklaring van een nationale bepaling waarbij voor organismen die door mutagenese worden verkregen vrijstelling wordt verleend van de voor ggo’s geldende verplichtingen. In deze context wordt het Hof verzocht de precieze werkingssfeer van de ggo-richtlijn, meer bepaald de draagwijdte, doelstelling en gevolgen van de vrijstelling voor mutagenese, te verduidelijken – en eventueel de geldigheid ervan te beoordelen. Meer in het algemeen wordt het Hof verzocht om zich te buigen over de betekenis van de tijd, beter gezegd over de rol die het verstrijken van de tijd en de ontwikkeling van technische en wetenschappelijke kennis dienen te spelen bij de uitlegging van het recht en de beoordeling van de geldigheid van Uniewetgeving, daarbij rekening houdend met het voorzorgsbeginsel.

A-G: Door mutagenese verkregen organismen zijn genetisch gemodificeerde organismen in de zin van richtlijn 2001/18/EG van het Europees Parlement en de Raad van 12 maart 2001 inzake de doelbewuste introductie van genetisch gemodificeerde organismen in het milieu en tot intrekking van richtlijn 90/220/EEG van de Raad, mits zij aan de materiële criteria van artikel 2, punt 2, van deze richtlijn voldoen.

De vrijstelling van artikel 3, lid 1, van richtlijn 2001/18, gelezen in samenhang met bijlage I B bij deze richtlijn, heeft betrekking op alle organismen die zijn verkregen door welke mutagenesetechniek ook, ongeacht of die technieken ten tijde van de vaststelling van die richtlijn werden toegepast, op voorwaarde dat daarbij geen andere recombinant-nucleïnezuurmoleculen of genetisch gemodificeerde organismen worden gebruikt dan die welke met behulp van een of meer van de in bijlage I B genoemde methoden zijn vervaardigd.

Richtlijn 2002/53/EG van de Raad van 13 juni 2002 betreffende de gemeenschappelijke rassenlijst van landbouwgewassen moet aldus worden uitgelegd dat door mutagenese verkregen rassen zijn vrijgesteld van de daarin vastgestelde specifieke verplichtingen met betrekking tot de opname van genetisch gemodificeerde rassen in de gemeenschappelijke rassenlijst van landbouwgewassen.

Richtlijn 2001/18 belet de lidstaten niet om maatregelen ter reglementering van mutagenese vast te stellen, mits zij daarbij hun uit het Unierecht voortvloeiende algemene verplichtingen in acht nemen.

HvJ – CONCLUSIE A-G WAHL – 25 januari 2018 – zaak C-683/16 – Deutscher Naturschutzring, Dachverband der deutschen Natur- und Umweltschutzverbände e.V. – Duitsland – ECLI:EU:C:2018:38 – [conclusie](#)

Verbod bepaalde visserijtechnieken; visserijbeleid of milieubeleid?

Verordening (EU) nr. 1380/2013. Valt een maatregel zoals een algemeen verbod op het gebruik van bepaalde visserijtechnieken en vistuig in beschermde natuurgebieden, gericht op de bescherming van het complete mariene ecosysteem, voor de toepassing van de EU-Verdragen onder de instandhouding van de biologische rijkdommen van de zee in het kader van het gemeenschappelijk visserijbeleid of onder het milieubeleid?

A-G: Artikel 11 van verordening (EU) nr. 1380/2013 staat eraan in de weg dat een lidstaat, met het oog op de nakoming van de verplichtingen die voortvloeien uit artikel 6 van richtlijn 92/43/EEG maatregelen voor onder zijn soevereiniteit of jurisdictie vallende wateren treft wanneer die maatregelen gevolgen hebben voor vissersvaartuigen van andere lidstaten door een verbod op visserij met gebruikmaking van vistuig dat de zeebodem raakt en van geankerde kieuwnetten; – maatregelen zoals het verbod op visserij met gebruikmaking van vistuig dat de zeebodem raakt, alsmede van geankerde kieuwnetten, vallen onder het begrip ‘instandhoudingsmaatregelen’ voor de toepassing van artikel 11 van verordening nr. 1380/2013;

– het begrip ‚vissersvaartuigen van andere lidstaten‘ in artikel 11 van verordening nr. 1380/2013 verwijst naar vaartuigen die zijn geregistreerd in – en derhalve de vlag voeren van – lidstaten anders dan die welke soevereiniteit of jurisdictie heeft over de betrokken wateren;
– het begrip ‚de doelstellingen verwezenlijken van de toepasselijke wetgeving van de Unie‘ op grond van artikel 11, lid 1, van verordening nr. 1380/2013 betekent dat de instandhoudingsmaatregelen een positieve en niet te verwaarlozen bijdrage moeten leveren aan het verwezenlijken van de milieudoelstellingen die door de daarin genoemde bepalingen worden nagestreefd;
– artikel 11 van verordening nr. 1380/2013 staat in de weg aan maatregelen van een lidstaat voor onder zijn soevereiniteit of jurisdictie vallende wateren, zoals die welke in het hoofdgeding aan de orde zijn, zelfs indien die noodzakelijk worden geacht voor de nakoming door de lidstaat van diens verplichtingen ingevolge richtlijn 2004/35/EG van het Europees Parlement en de Raad van 21 april 2004 betreffende milieuaansprakelijkheid met betrekking tot het voorkomen en herstellen van milieuschade.

OVERIG

- Recente ontwikkelingen Gemeenschappelijk Landbouwbeleid EU ([Europa decentraal](#))
- Totaalverbod op de Nederlandse pulsvisserij ([Europa decentraal](#))

LHBT-rechten

EHRM – ONTVANKELIJKHEIDSBESLISSING – 18 januari 2018 – Hallier e.a. t. Frankrijk – persbericht – beslissing (fr-niveau 3) – ECLI:CE:ECHR:2017:1212DEC004638610

Zie onder: [Familieleven en familierecht](#)

HvJ – CONCLUSIE A-G WATHELET – 11 januari 2018 – zaak C-673/16 – Coman e.a. – Grote Kamer – ECLI:EU:C:2018:2 – persbericht – conclusie

Zie onder: [Asiel en migratie](#)

NOOT – bij EHRM 14 december 2017, [Orlandi e.a. t. Italië](#)

Oliari, Orlandi and Homophobic Dissenting Opinions: The Strasbourg Approach to the recognition of same-sex marriages ([Strasbourg observers](#))

EHRM

Factsheet EHRM: Sexual orientation issues, januari 2018 ([ECHR](#))

OVERIG

- New academic article on same-sex marriage and ECHR ([ECHRSO](#))
- Three recent admissibility decisions ([ECHRSO](#))

Luchtvaart (c)

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Duitsland – 29 januari 2018 - [Zaak C-711/17 - Hartog](#)

Te laat melden bij incheckbalie; uitleg begrip melden bij de incheckbalie

Verordening (EG) nr. 261/2004. Verzoekster is online ingecheckt en heeft voor de in te checken bagage betaald. Vijftig minuten voor de geplande vertrektijd (om 18.35 uur lokale tijd) sloot verzoekster aan in de rij in te checken passagiers voor de door verweerster gebruikte balie. Vanwege het grote aantal wachtende passagiers kon verzoekster pas na 18.40 uur lokale tijd daadwerkelijk worden ingecheckt. Daarop werd verzoekster door verweerster de toegang tot de vlucht geweigerd omdat zij zich te laat zou hebben gemeld. Verzoekster stelt dat zij recht heeft op compensatie wegens instapweigering krachtens artikel 7, lid 1, onder a juncto artikel 4, lid 3 van de

passagiersrechtenverordening, omdat haar de toegang tot de vlucht werd geweigerd ondanks het feit dat zij op tijd in de rij voor de betreffende incheckbalie was gaan staan. Verweerster is van mening dat de vordering ongegrond is omdat verzoekster niet binnen de in artikel 3, lid 2 onder a van de passagiersrechtenverordening genoemde termijn van 45 minuten aan de incheckbalie stond.

Heeft verzoekster voldaan aan de voorwaarden van artikel 3, lid 2, onder a van de passagiersrechtenverordening door **aan te sluiten in de wachtrij** voor de betreffende incheckbalie of moet hij aan de incheckbalie staan? De verwijzende rechter stelt vragen over de voorwaarden die voor passagiers gelden om zich **bij de incheckbalie melden**.

Aangehaalde (recente) jurisprudentie: Finnair Oyj/Timy Lassooy C-22/11; Rodriguez C-321/11; Mascolo/Ministero dell'Istruzione, dell'Università e della Ricerca C-22/13; Wallentin-Herman/Alitalia – Linee Aeree Italiane SpA C-549/07.

REGELGEVING NL - PNR

Wet gebruik van passagiersgegevens voor de bestrijding van terroristische en ernstige misdrijven (Tweedekamer.nl); Dit wetsvoorstel vormt een omzetting van de PNR-richtlijn (PNR: Passenger Name Record) over het gebruik van persoonsgegevens van passagiers.

- 📌 Luchtvaartmaatschappijen moeten passagiersgegevens delen ([sconline](#))

WIKI

- 📌 [Wiki luchtvaartclaims](#)

Mededinging

HvJ – ARREST – 23 januari 2018 – zaak C-179/16 – F. Hoffmann-La Roche e.a. – Grote Kamer – ECLI:EU:C:2018:25 – [persbericht](#) – [arrest](#)

De afspraak tussen Roche en Novartis dat bedoeld was om het gebruik van Avastin terug te dringen en het gebruik van Lucentis te vergroten kan een beperking van de mededinging vormen

Artikel 101 VWEU. Richtlijn 2001/83/EG. Verordening (EG) nr. 726/2004.

Hof: Artikel 101 VWEU moet aldus worden uitgelegd dat een nationale mededingingsautoriteit ten behoeve van de toepassing van die bepaling, naast de geneesmiddelen die voor de behandeling van de betrokken aandoeningen zijn toegelaten, een ander geneesmiddel waarvan de vergunning voor het in de handel brengen zich niet uitstrekt tot die behandeling maar dat daarvoor wordt gebruikt en dat dus concreet substitueerbaar is met eerstgenoemde geneesmiddelen, tot de relevante markt mag rekenen. Om te bepalen of van dergelijke substitueerbaarheid sprake is, moet die autoriteit in het geval waarin door de daartoe bevoegde autoriteiten of de rechterlijke instanties is onderzocht of het product in kwestie voldoet aan de toepasselijke bepalingen voor het vervaardigen of het in de handel brengen ervan, rekening houden met de uitkomst van dat onderzoek door te beoordelen welke invloed dat eventueel heeft op de structuur van vraag en aanbod.

Artikel 101, lid 1, VWEU moet aldus worden uitgelegd dat een tussen de partijen bij een licentieovereenkomst voor de exploitatie van een geneesmiddel aangegane mededingingsregeling die, om de concurrentiedruk op het gebruik van dit geneesmiddel voor de behandeling van bepaalde aandoeningen te doen afnemen, strekt tot beperking van het gedrag van derden dat erin bestaat het gebruik van een ander geneesmiddel voor de behandeling van diezelfde aandoeningen aan te moedigen, niet aan de toepassing van die bepaling ontsnapt op grond dat die mededingingsregeling ondergeschikt zou zijn ten opzichte van genoemde overeenkomst.

Artikel 101, lid 1, VWEU moet aldus worden uitgelegd dat een mededingingsregeling tussen twee ondernemingen die twee concurrerende geneesmiddelen in de handel brengen, die betrekking heeft op de verspreiding bij het Europees Geneesmiddelenbureau, de beroepsbeoefenaren in de gezondheidszorg en het grote publiek van misleidende informatie over de bijwerkingen van het gebruik van een van deze geneesmiddelen voor indicaties die niet door de vergunning voor het in de handel brengen ervan worden gedekt, in een context van wetenschappelijke onzekerheid, teneinde de concurrentiedruk van dat gebruik op een ander geneesmiddel dat wordt gedekt door een

vergunning voor het in de handel brengen die deze indicaties omvat, te doen afnemen, een mededingingsbeperking „naar strekking” in de zin van die bepaling is.

Artikel 101 VWEU moet aldus worden uitgelegd dat een dergelijke mededingingsregeling niet in aanmerking kan komen voor de vrijstelling waarin lid 3 van dat artikel voorziet.

▣ [IEF17451 23/01/2018 rept over conclusie AG echter is uitspraak](#)

HvJ – CONCLUSIE A-G WAHL – 18 januari 2018 – zaak C-633/16 – Ernst & Young – Denemarken – ECLI:EU:C:2018:23 – [conclusie](#)

Controle op concentraties van ondernemingen; standstill verplichting

Verordening 139/2004. KPMG DK en Ernst en Young hebben besloten te fuseren. Het gaat om de controle op concentraties van ondernemingen, meer specifiek de verplichting tot opschorting van de totstandbrenging van een concentratie totdat zij met de gemeenschappelijke markt verenigbaar is verklaard. De vraag is hoe de precieze reikwijdte van deze standstill-verplichting moet worden bepaald. Volgens Ernst & Young zijn de regels voor controle van concentraties, in het bijzonder de standstill-verplichting, enkel van toepassing op de maatregelen die deel uitmaken van een aan te melden concentratie. Het mogelijke effect op de mededinging van maatregelen die buiten het toepassingsgebied van de standstill-verplichting vallen, moet daarentegen worden beoordeeld op basis van de artikelen 101 en 102 VWEU.

A-G: de uit de verordening 139/2004 (betreffende de controle op concentraties van ondernemingen) voortvloeiende verplichting om een concentratie op te schorten, heeft geen betrekking op maatregelen die, hoewel zij zijn getroffen in verband met het proces dat tot een concentratie leidt, aan de maatregelen die daadwerkelijk leiden tot de verwerving van de mogelijkheid een beslissende invloed uit te oefenen op een doelonderneming voorafgaan en daarvan kunnen worden gescheiden.

NOOT – bij HvJ 7 september 2017, [zaak C-248/16 Austria Asphalt](#)

Mr. dr. J.C.A. Houdijk en Mr. R.M.T.M. Jaspers, 'De eerste prejudiciële procedure over de Europese Concentratiecontroleverordening ooit: over Oostenrijks asfalt en de invulling van het begrip 'joint venture'', *NtER* 2017-9-10, p. 226-232

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Italië – 25 januari 2018 – [Zaak C-697/17 - Telecom Italia](#)

Zie onder: [Aanbesteding en overheidsopdrachten](#)

OVERIG

Can an agreement that was void at any moment due to a violation of competition law be revived? ([M-EPLI](#))

Milieu, natuur, duurzame energie (B)

HvJ – ARREST – 18 januari 2018 – zaak C-58/17 – INEOS – Duitsland – [KECLI:EU:C:2018:19 – arrest](#)

Regeling voor de handel in broeikasgasemissierechten binnen de Europese Unie; overgangsregeling voor geharmoniseerde kosteloze toewijzing van emissierechten; Begrip ,procesemissies-subinstallatie'

Richtlijn 2003/87/EG. Besluit 2011/278/EU. INEOS exploiteert een petrochemisch industriecomplex met verscheidene installaties voor de vervaardiging van organische basischemicaliën en een geïntegreerde, industriële thermische centrale om het complex van stoom te voorzien door verbranding van met name vloeibare en gasvormige reststoffen van de fabricageprocessen van de chemische productiefaciliteiten op deze locatie. Op 23 januari 2012 heeft INEOS bij de Duitse autoriteit voor handel in emissierechten (hierna: DEHSt) op grond van de wet inzake de verhandeling van broeikasgasemissierechten een aanvraag ingediend voor de kosteloze toewijzing van

emissierechten voor de handelsperiode 2013-2020. Deze aanvraag omvatte een subinstallatie met procesemissies uit de verbranding van onvolledig geoxideerde koolstof uit vloeibare reststoffen. Bij besluit van 19 februari 2014 heeft de DEHSt dit geweigerd omdat een dergelijke toewijzing alleen geldt voor gasvormige reststoffen. Het bezwaar van INEOS hiertegen is op dezelfde grond afgewezen. In beroep bij de Duitse bestuursrechter heeft INEOS aangevoerd dat besluit 2011/278 melding wordt gemaakt van de aggregatietoestand – vast, vloeibaar of gasvormig – en dat niets erop wijst dat de toepassing van de bepalingen beperkt is tot afvalgassen. Volgens de DEHSt daarentegen blijkt uit de richtlijn 2003/87 dat alleen emissies uit de verbranding van onvolledig geoxideerde koolstof uit afvalgassen in aanmerking komen voor kosteloze toewijzing van emissierechten.

*Hof: Artikel 3, onder h), van besluit 2011/278/EU moet aldus worden uitgelegd dat het zich **niet** verzet tegen een nationale regeling, op grond waarvan broeikasgasemissies uit de verbranding van onvolledig geoxideerde koolstof in vloeibare toestand niet vallen onder het begrip „procesemissies-subinstallatie” in de zin van deze bepaling.*

HvJ – CONCLUSIE A-G KOKOTT – 25 januari 2018 – zaak C-671/16 – Inter Environnement Bruxelles e.a. – België – ECLI:EU:C:2018:39 – [conclusie](#)

Is een verordening tot herinrichting van een wijk aan te merken als een plan of project in de zin van richtlijn 2001/42?

Richtlijn 2001/42/EG. Het Brusselse gewest heeft in 2008 een verordening vastgesteld in verband met de inrichting van de Europese wijk in Brussel. Daarin worden regels vastgesteld inzake de hoogte van gebouwen, per afzonderlijk gebied, en wordt nauwkeurig de ruimtelijke ordening geregeld. De vraag is of een dergelijke verordening een plan of project is in de zin van richtlijn 2001/42. De Raad van State waarbij een beroep tot nietigverklaring is ingesteld door een aantal milieuverenigingen legt deze vraag voor aan het Hof van Justitie.

A-G: Onderzocht moet worden of de vaststelling van de maatregel van het Brusselse gewest aanzienlijke gevolgen voor het milieu kan hebben. Is dat zo, dan kan er sprake zijn van een plan of programma in de zin van de EU-richtlijn. In verband met het verkavelingsplan van de Waalse regering moet nagegaan worden of de maatregelen waarvan afgeweken kan worden, gelet op de concrete lokale situatie zich verzetten tegen projecten die aanzienlijke gevolgen voor het milieu kunnen hebben. Bij de beoordeling of er sprake is van een plan of een programma in de zin van artikel 2, onder a), van richtlijn 2001/42/EG dient te worden onderzocht of de vaststelling van de betreffende maatregel aanzienlijke gevolgen voor het milieu kan hebben.

HvJ – CONCLUSIE A-G KOKOTT – 25 januari 2018 – zaak C-160/17 – Thybaut e.a. – België – ECLI:EU:C:2018:40 – [conclusie](#)

Is een rechtshandeling die bij de goedkeuring van projecten binnen een bepaalde omtrek een afwijking van stedenbouwkundige voorschriften voor bepaalde plannen toestaat, aan te merken als een plan of project in de zin van richtlijn 2001/42?

Richtlijn 2001/42/EG. In 2012 heeft de Waalse regering een verkavelingsplan goedgekeurd in een deel van het dorp Orp-Jauche in Waals-Brabant, met een oppervlakte van méér dan 4 hectare waar zich momenteel onder meer de hangars van een voormalige onderneming van landbouwmaterieel bevinden. Voor projecten van dergelijke omvang kan worden afgeweken van de stedenbouwkundige voorschriften en van de normale onteigeningsprocedure, aangezien deze projecten worden geacht van openbaar belang te zijn. De Raad van State legt hierover vragen voor aan het Hof van Justitie.

Volgens haar moet worden onderzocht of de vaststelling van de maatregel van het Brusselse gewest aanzienlijke gevolgen voor het milieu kan hebben. Is dat zo, dan kan er sprake zijn van een plan of programma in de zin van de EU-richtlijn. In verband met het verkavelingsplan van de Waalse regering moet nagegaan worden of de maatregelen waarvan afgeweken kan worden, gelet op de concrete lokale situatie zich verzetten tegen projecten die aanzienlijke gevolgen voor het milieu kunnen hebben.

A-G: Een rechtshandeling die bij de goedkeuring van projecten binnen een bepaalde omtrek een afwijking van stedenbouwkundige voorschriften voor bepaalde plannen toestaat, dient te worden

aangemerkt als een plan of een programma in de zin van artikel 2, onder a), van richtlijn 2001/42/EG indien de bestaande stedenbouwkundige voorschriften, waarvan afgeweken kan worden, gelet op de concrete lokale situatie zich verzetten tegen projecten die aanzienlijke gevolgen voor het milieu kunnen hebben.

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Duitsland – 17 januari 2018 – Zaak C-682/17 – ExxonMobil Production Deutschland

Broeikasgasemissierechten; ETS; technische kwalificatie installaties

Richtlijn 2003/87/EG. Besluit 2011/278/EU. Tot einde 2013 heeft verzoekster een onder de regeling voor handel in emissierechten vallende installatie geëxploiteerd. Deze fabriek omvatte installaties voor o.a. zwavelwinning, zogenoemde clausinstallaties. De eveneens door verzoekster gedane aanvraag om toewijzing voor procesemissies is afgewezen, op grond dat de CO₂-emissies niet het gevolg zijn van het proces van aardgasverwerking, het zogenoemde clausproces, maar reeds aanwezig zijn in de grondstof die gebruikt wordt voor de verwerking van het aardgas. De vragen gaan over de (technische) kwalificatie van de installatie. Aangehaalde (recente) jurisprudentie: Borealis e.a. C-180/15;

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Duitsland - 17 januari 2018 – Zaak C-689/17 – Conti 11. Container Schifffahrt*

Afvalstoffen; averij

Verordening (EG) nr. 1013/2006. Verzoekster heeft beroep tot schadevergoeding uit hoofde van overheidsaansprakelijkheid ingesteld. Het motorschip MSC Flaminia is een containerschip dat onder Duitse vlag voer en eigendom is van verzoekster. Tijdens de reis van Charleston (VS) naar Antwerpen ontstond averij. Op deze vaart bevonden zich 4808 containers aan boord, waarvan 151 containers voor gevaarlijke goederen. Kunnen ten gevolge van averij ontstaan schroot en het met slib en ladingresiduen vervuilde bluswater aan boord van een schip worden aangemerkt als „afvalstoffen die aan boord van voertuigen, treinen, vliegtuigen en schepen zijn ontstaan” in de zin van artikel 1, lid 3, onder b), van verordening (EG) nr. 1013/2006?

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Finland – 25 januari 2018 – zaak C-674/17 - Luonnonsuojeluyhdistys Tapiola

Habitatrichtlijn; wolvenpopulatie; vergunning om wolven te doden; openbare veiligheid

Richtlijn 92/43/EEG. Het Fins wildcentrum heeft een ontheffing verleend voor het doden van vier wolven. De vergunning gaf het recht op het doden van twee wolven uit het territorium van de roedel van Juudinsalo en twee wolven uit het gebied tussen Sukeva en Laakajärvi. De ontheffing is verleend onder bepaalde voorwaarden en heeft o.a. gemotiveerd dat geen andere bevredigende oplossing bestaat aangezien de wolven daar voor gevaar en overlast zorgen. Deze gebieden zijn perifere regio's waar gezinnen wonen (waarvan de ouders bezorgd zijn over de veiligheid van hun kinderen). De natuurbeschermingsvereniging heeft nietigverklaring van deze vergunningen geëist. De vraag is gerezen of het uit het oogpunt van strikte bescherming in de zin de habitatrichtlijn voldoende is dat de beheersjacht betrekking heeft op een plaatselijke populatie van een soort, in dit geval de wolf, waarvan de staat van instandhouding gunstig is, zonder dat bij de toekenning van de ontheffing de staat van instandhouding van de soort op het gehele grondgebied van de lidstaat wordt beoordeeld. Bovendien moet worden onderzocht of een ontheffing in het kader van populatiebeheer ook mag worden verleend wanneer de soort niet in een gunstige staat van instandhouding verkeert, op voorwaarde echter dat het toestaan van de ontheffing de ongunstige staat van instandhouding van de soort niet kan verslechteren. In dit verband refereert de Finse rechter aan het arrest van het Hof in zaak C-342/05 en aan de richtsnoeren van de Commissie. Om de beslissingen betreffende de verlening van de ontheffingen te rechtvaardigen is ook het argument gebruikt dat door het toestaan van de jacht schade aan honden wordt voorkomen en het gevoel van openbare veiligheid van degenen die in het gebied wonen, wordt verbeterd. In dit verband is echter niet uitdrukkelijk aangevoerd dat het gaat om situaties als bedoeld in artikel 16, lid 1 onder b) en c), van de habitatrichtlijn. In de onderhavige zaak moet worden beoordeeld of deze factoren in aanmerking

kunnen worden genomen bij de beantwoording van de vraag of de argumenten voor de uitoefening van beheersjacht op grond van artikel 16, lid 1 onder e) van de habitatrichtlijn voldoende zijn om deze jacht als enige bevredigende oplossing te kunnen beschouwen. Aangehaalde (recente) jurisprudentie: Commissie/Verenigd Koninkrijk C-6/04; Commissie/Oostenrijk C-508/04; Commissie/Finland C-342/05.

REGELGEVING EU

De richtlijn hernieuwbare energie: energie uit afval ([Europa decentraal](#))

EUROPESE COMMISSIE

- Commission refers Portugal to Court over its failure to adequately protect natural habitats and species ([EC](#))
- Europese Commissie wil dat alle plastic verpakkingen in 2030 recyclebaar zijn ([Europa decentraal](#))

REGELGEVING EU

Voorlopig akkoord over nieuwe EU-afvalregels circulaire-economiepakket ([Europa decentraal](#))

Omgevingsrecht (B)

EHRM – ARREST – 16 januari 2018 – Zarzoso t. Spanje – [persbericht](#) – [arrest](#) (niveau 3) – ECLI:CE:ECHR:2018:0116JUD002338312

Geluidsoverlast

Artikel 8 EVRM. Zarzoso heeft een klacht ingediend bij de gemeente van Valencia vanwege de geluidsoverlast van bars en discotheken in zijn buurt. Het Hof oordeelt dat Spanje te weinig maatregelen heeft getroffen en daarmee artikel 8 EVRM heeft geschonden. Aan de 87-jarige klager wordt een schadevergoeding van EUR 7000 toegekend en EUR 6,671.26 voor kosten.

- 📌 Spain: Pensioner is victor in noisy clubs and bars human rights row ([Human rights Europe](#))

Onderwijs (B)

EHRM – ARREST – 30 januari 2018 – Enver Sahin t. Turkije – [persbericht](#) – [arrest](#) (niveau 2) – ECLI:CE:ECHR:2018:0130JUD002306512

Discriminatie en recht op onderwijs; universiteitsgebouwen slecht toegankelijk voor een gedeeltelijk verlamd persoon

Artikel 14 EVRM in samenhang met artikel 2 van protocol 1 EVRM. Klager was in 2005 bij een ongeluk betrokken en raakte aan zijn benen verlamd. Hij was destijds eerstejaars student Mechanica was aan de universiteit. Nadat hij voldoende was hersteld, verzocht hij de universiteit om aanpassingen aan de faculteit zodat hij zijn studie kon voortzetten. De rector antwoordde dat vanwege budgettaire redenen en tijdsbependingen de aanpassingen op korte termijn niet mogelijk waren, maar dat de universiteit een persoon zou aanstellen die klager kon assisteren. Klager weigerde dat aanbod omdat dat een inbreuk op zijn privacy zou zijn. Klager stelde zonder succes bij de nationale rechter beroep in tegen de beslissing.

EHRM: De universiteit had budgettaire redenen als voornaamste reden genoemd om de aanpassingen uit te stellen. Het is niet acceptabel dat het probleem van de toegankelijkheid van de faculteitsgebouwen onopgelost zou blijven in afwachting van de beschikbaarheid van voldoende budget. De universiteit had assistentie aangeboden van een persoon, die kennelijk uitsluitend zou helpen om het de klager mogelijk te maken zich te bewegen door het drie verdiepingen tellende

faculteitsgebouw. De mogelijkheid voor mensen met een beperking om onafhankelijk te leven en hun gevoel van waardigheid en eigenwaarde volledig te ontwikkelen is van groot belang. Uit niets blijkt dat de rector deze maatregel voorstelde na een onderzoek naar klagers behoeften en een afweging van de mogelijke impact op zijn veiligheid, waardigheid en onafhankelijkheid. De assistentie van een begeleidende persoon was daarom niet redelijk als bedoeld in artikel 8 EVRM. De nationale rechter heeft geen afweging gemaakt tussen de belangen van de klager en van de samenleving. Hoewel de rechter had erkend dat autoriteiten verplicht waren om technische richtlijnen ten behoeve van personen met een beperking te volgen, had de rechter de universiteit vrijgesteld van die verplichting uitsluitend op de grond dat het gebouw gebouwd was in 1988, voordat die richtlijnen van kracht waren. De rechter had voldoende geacht dat een persoon zou worden aangesteld om klager te helpen, zonder te specificeren op welke manier dat een bevredigende oplossing zou vormen. De rechter heeft evenmin aandacht besteed aan andere mogelijke oplossingen. Schending van artikel 14 EVRM in samenhang met artikel 2 van protocol 1 bij het EVRM.

- European court rules against Turkey in paraplegic student's university access human rights dispute ([Human rights Europe](#))

EHRM – ONTVANKELIJKHEIDSBESLISSING – 19 december 2017 – A.R. en L.R. t. Zwitserland – persbericht 18.1.2018 – beslissing (fr-niveau 3) – ECLI:CE:ECHR:2017:1219DEC002233815

Zie onder : [Privacy en persoonsgegevens](#)

Overlevering en uitlevering (s)

HvJ – ARREST – 23 januari 2018 – Zaak C-367/16 – Piotrowski – België – ECLI:EU:C:2018:27 – arrest

Europees aanhoudingsbevel; Mag een EAB in België worden tenuitvoergelegd tegen een Pool die wel volgens de Poolse wetgeving meerderjarig is, maar niet volgens de Belgische?

Kaderbesluit 2002/584/JBZ. Piotrowski, die op 11 augustus 1993 te Lapy (Polen) is geboren, is een Pools staatsburger. Op 17 juli 2014 heeft de Poolse rechter een EAB uitgevaardigd tegen Piotrowski met het oog op diens overlevering aan de Poolse autoriteiten ter uitvoering van de straffen die hem bij twee door deze rechter gewezen vonnissen waren opgelegd.

Hof: De rechterlijke autoriteit van de uitvoerende lidstaat moet alleen de overlevering weigeren van minderjarigen tegen wie een EAB is uitgevaardigd en die volgens het recht van de uitvoerende lidstaat niet de leeftijd hebben die is vereist om strafrechtelijk verantwoordelijk te worden gesteld voor de feiten die ten grondslag liggen aan het tegen hen uitgevaardigde aanhoudingsbevel.

De rechterlijke autoriteit van de uitvoerende lidstaat voor haar beslissing over de overlevering van een minderjarige tegen wie een Europees aanhoudingsbevel is uitgevaardigd, moet alleen nagaan of de betrokkene de minimumleeftijd heeft om in de uitvoerende lidstaat strafrechtelijk verantwoordelijk te worden gesteld voor de feiten die ten grondslag liggen aan dat aanhoudingsbevel, zonder dat zij rekening hoeft te houden met eventuele aanvullende voorwaarden inzake een gepersonaliseerde beoordeling die in het recht van deze lidstaat concreet worden gesteld voor de vervolging of veroordeling van een minderjarige voor dergelijke feiten.

RECHTSPRAAK NL – Rechtbank Amsterdam – 11 januari 2018 – ECLI:NL:RBAMS:2018:153

Einduitspraak na aanhouding vanwege prejudiciële vragen in zaak Ardic C-571/17 PPU

Kaderbesluit 2002/584/JBZ. De opgeëiste persoon is in Polen in twee strafzaken veroordeeld tot een geheel voorwaardelijke straf. Hij is bij de inhoudelijke behandeling van de ene strafzaak aanwezig geweest en voor de inhoudelijke behandeling van de andere strafzaak in persoon gedagvaard. Nadien heeft de Poolse rechter, buiten aanwezigheid van de opgeëiste persoon, de tenuitvoerlegging van de voorwaardelijk opgelegde vrijheidsstraffen gelast. Gelet op het arrest Ardic van het Hof van Justitie

van de Europese Unie (ECLI:EU:C:2017:1026) overweegt de rechtbank het volgende. De rechtbank stelt vast dat procedures waarin de Poolse rechter de tenuitvoerlegging van de voorwaardelijk opgelegde vrijheidsstraffen heeft gelast, betrekking hadden op de vraag of de opgeëiste persoon gedurende de proeftijd de aan hem opgelegde voorwaarden had overtreden. De beslissingen van the Local Court in Bialogard houden in dat de opgeëiste persoon de aanvankelijk voorwaardelijk opgelegde vrijheidsstraffen alsnog in hun geheel moet ondergaan en hebben daarom noch de aard noch de maat van de aanvankelijk uitgesproken straffen gewijzigd. Om die reden vallen voornoemde procedures, niet onder het begrip 'proces dat tot de beslissing heeft geleid' in de zin van artikel 4 bis, lid 1, van kaderbesluit 2002/584/JBZ betreffende het Europees aanhoudingsbevel. De weigeringsgrond ex artikel 12 OLW is derhalve niet van toepassing.

RECHTSPRAAK NL – Rechtbank Amsterdam – 16 januari 2018 – [ECLI:NL:RBAMS:2018:350](#) en [ECLI:NL:RBAMS:2018:349](#)

Einduitspraak na aanhouding vanwege prejudiciële vragen in zaak Ardic C-571/17 PPU

Omzettingsbeslissing heeft de aard noch de maat van de aanvankelijk uitgesproken straf gewijzigd en valt dus niet onder het bereik van artikel 12 OLW. Overlevering toegestaan.

RECHTSPRAAK NL – PARKET bij de Hoge Raad - CONCLUSIE – 23 januari 2018 – [ECLI:NL:PHR:2018:37](#)

Vervolgingsuitlevering aan Oekraïne. Implicaties HvJEU 6 september 2016, C-182/15 (Petruhin). Doeltreffende voorziening in rechte o.g.v. art. 47 Handvest van de grondrechten van de EU. Middelen stellen de vraag aan de orde of de uitleveringsrechter moet oordelen over het beroep op art. 19 lid 2 Handvest van de grondrechten van de EU (verbod op uitlevering bij risico van o.a. onmenselijke of vernederende behandeling) en op grond van artikel 18 en artikel 21 lid 1 VWEU de autoriteiten van de EU-lidstaat van herkomst van de opgeëiste persoon op de hoogte moet brengen van het uitleveringsverzoek. Conclusie strekt tot verwerping van het beroep.

VIDEO

Over hoe lidstaten samenwerken in het kader van een AEB, interviews met een NL rechter, OvJ en rechter ([EUprisoners](#))

Prejudiciële procedure HvJ

LITERATUUR

- J. Coumans, Tips voor de redactie van verzoeken om een prejudiciële beslissing, in: [TREMA 2017/10](#)
- Jasper Krommendijk, Marc Loth, Europese rechters in gesprek Verhalende annotaties, Boom Juridische uitgevers (verschijningsdatum: 26 januari 2017)

Privacy en persoonsgegevens

EHRM – ARREST – 9 januari 2018 - López Ribalda e.a. t. Spanje – [persbericht](#) – [arrest](#) (niveau 2) – [ECLI:CE:ECHR:2018:0109JUD000187413](#)

Geheime videobewaking zonder het personeel hiervan op de hoogte te brengen is niet proportioneel en vormt een schending van artikel 8 EVRM.

Artikel 8 EVRM. Klagers, waaronder Isabel López Ribalda, zijn vijf Spaanse staatsburgers. De zaak betreft de geheime videobewaking op de werkplek van klagers. In juni 2009 waren ze werkzaam als kassier voor M.S.A., supermarktketen (familiebedrijf). De geheime videobewaking werd uitgevoerd door hun werkgever om mogelijke diefstal te onderzoeken nadat de winkelmanager

onregelmatigheden had opgemerkt. De werkgever heeft zowel zichtbare als verborgen camera's geïnstalleerd. Het bedrijf vertelde de werknemers over de zichtbare camera's, maar niet over de verborgen camera's en ze wisten dus niet dat ze werden gefilmd.

Het Hof merkt op dat de verborgen videobewaking van een werknemer op zijn werkplek als een aanzienlijke inbreuk op zijn of haar privéleven moet worden beschouwd. Het houdt een vastgelegde en reproduceerbare documentatie in van het gedrag van een persoon op zijn werkplek, welke hij of zij op grond van de arbeidsovereenkomst niet kan ontwijken. Het "privéleven" van klagers is, in de zin van artikel 8, eerste lid, door deze maatregelen geraakt. Het hof merkt op dat meerdere mensen het beeldmateriaal hebben bekeken voordat de klagers ermee geconfronteerd werden en dat zij volgens nationale wetgeving van deze camera's op de hoogte gesteld hadden moeten worden, wat hun werkgever heeft nagelaten. Bovendien was de geheime videobewaking niet het gevolg van een concrete verdenking jegens een specifiek persoon, maar was deze gericht op ieder personeelslid dat achter de kassa's werkte gedurende enkele weken, zonder enige tijdslimiet en tijdens alle werkuren. Het Hof merkt op dat de rechten van de werkgever, tot op zekere hoogte, hadden kunnen worden gewaarborgd met andere middelen, door de aanvragers, zelfs op een algemene manier, van de videobewaking op de hoogte te brengen en hen de informatie te verstrekken die is voorgeschreven in de Wet Bescherming Persoonsgegevens. Gelet op het voorgaande en niettegenstaande de *margin of appreciation* van de staat concludeert het Hof in de onderhavige zaak dat de nationale rechter geen juist evenwicht heeft gevonden tussen de recht op respect voor privéleven en het belang van de werkgever bij de bescherming van zijn eigendomsrechten. Schending artikel 8 EVRM.

Voorts hebben de klagers geklaagd dat de verborgen camerabeelden zijn gebruikt als belangrijkste bewijs bij hun veroordeling, hetgeen een inbreuk op artikel 6 zou opleveren. Het hof merkt om te beginnen op dat klagers ruimschoots de gelegenheid hebben gehad om zowel de authenticiteit als het gebruik van de verborgen camerabeelden te betwisten. De verdedigingsrechten hebben klagers adequaat kunnen uitoefenen Het Hof merkt verder op dat de betwiste opnamen niet het enige bewijs zijn waarop de veroordeling is gebaseerd. Geen schending van artikel 6 EVRM.

- Spain: Covert video surveillance of supermarket workers led to privacy violation ([human rights Europe](#))

EHRM – ONTVANKELIJKHEIDSBESLISSING – 11 januari 2018 – Anchev t. Bulgarije – persbericht – beslissing (niveau 2) – ECLI:CE:ECHR:2017:1205DEC003833408

Het Hof verklaart een klacht betreffende de onthulling van een agent van de veiligheidsdiensten tijdens het communistische tijdperk niet-ontvankelijk.

Na 16 jaar debat wordt er in 2006 in de Bulgaarse wetgeving een systeem geïntroduceerd waarin is opgenomen dat eenieder die voorkomt in de documenten die bewaard zijn gebleven van de, tijdens het communistische tijdperk actieve, veiligheidsdienst onthuld mag worden. Dit heeft tot gevolg dat klager, de heer H.B. Anchev, die gedurende het communistische regime diverse hoge posities had bekleed, tot driemaal toe aan een onderzoek wordt onderworpen; eenmaal in 2008 en tweemaal in 2014. Uit deze onderzoeken komt naar voren dat klager een agent van de veiligheidsdiensten in het communistische regime was.

Alhoewel klager in 2008 nog van mening was dat een juridische procedure zinloos zou zijn, klaagt hij in 2014 tevergeefs bij de nationale instanties. Voorts klaagt Anchev, op grond van de artikelen 8, 13 en 6, lid 1 EVRM, dat de wettelijke regeling waardoor zijn verwantschap met de veiligheidsdiensten werd onthuld niet een individuele beoordeling betrof, aldus in feite de vraag onbeantwoord latend of hij daadwerkelijk had gecollaboreerd.

Het Hof verklaart de klachten niet-ontvankelijk. Het Hof oordeelt dat het gekozen systeem in Bulgarije aan strikte regels gebonden is en omgeven door een aantal waarborgen. Bovendien valt de wettelijke regeling binnen de grenzen van de aanzienlijke speelruimte die ex-communistische staten in Oost-Europa hebben met betrekking tot de overblijfselen van ondemocratische regimes. In tegenstelling tot andere ex-communistische staten is het Bulgaarse systeem zuiver declaratoir en verbindt aan de bevindingen geen consequenties zoals het verbieden van deze mensen tot een organisatie of ontzetting uit een recht. Het Hof was er niet zeker van dat een dergelijke blootstelling in Bulgarije hetzelfde universele sociale stigma toekwam als in andere Lidstaten. Een aantal publieke figuren waren sinds 2007 onthuld zonder enige serieuze of financiële consequenties. Ten slotte oordeelt het Hof dat het niet voorzien in een individuele beoordeling alsnog gerechtvaardigd is.

- Bulgaria: Court rejects lawyer's complaint against exposure as communist-era security service agent ([Human rights Europe](#))

EHRM – ARREST – 18 januari 2018 – Fédération Nationale des Syndicats sportifs t. Frankrijk – [persbericht](#) – [arrest](#) (niveau 2) – ECLI:CE:ECHR:2018:0118JUD004815111

Verblijfplaatsvereiste dopingcontrole levert geen schending EVRM op

Artikel 8 EVRM. De zaak betreft de door het Franse antidopingagentschap (AFLD) met het oog op onaangekondigde dopingcontroles aan professionele sporters die binnen de doelgroep vallen gestelde eis hun verblijfplaats op te geven. Het Hof overweegt het effect van dit vereiste op het privéleven van de klagers niet moet worden onderschat. Desalniettemin is het Hof van oordeel dat de redenen van algemeen belang, die deze maatregel noodzakelijk maakten, van bijzonder belang waren en de beperkingen van de uit artikel 8 EVRM voortvloeiende rechten van de sporters rechtvaardigden. Het reduceren of opheffen van de betreffende verplichtingen zou leiden tot een toename van de risico's van doping voor de gezondheid van professionele sporters en eenieder die sport beoefent en zou ingaan tegen de Europese en internationale consensus over de noodzaak van onaangekondigde tests als onderdeel van dopingcontrole. Geen schending van artikel 8 EVRM.

EHRM – ONTVANKELIJKHEIDSBESLISSING – 18 januari 2018 – A.R. en L.R. t. Zwitserland – [persbericht](#) [18.1.2018](#) – [beslissing](#) (fr-niveau 3) – ECLI:CE:ECHR:2017:1219DEC002233815

Seksuele voorlichting op Zwitserse basisschool

Artikel 8 en artikel 9 EVRM. De zaak betreft de weigering van een Zwitserse basisschool om het verzoek van een moeder te honoreren haar 7-jarige dochter vrij te stellen van seksuele voorlichting. Het Hof stelt vast dat de Zwitserse autoriteiten de grenzen van de haar binnen de Conventie toekomstige beoordelingsruimte niet hebben overschreden en verklaart de klacht niet ontvankelijk. Hierbij neemt het Hof in het bijzonder in aanmerking dat de nationale autoriteiten het belang van het recht van ouders om zelf te zorgen voor de seksuele opvoeding van hun kinderen hebben onderkend. De seksuele voorlichting die op de kleuterschool en de eerste jaren van het lager onderwijs wordt gegeven is hieraan slechts complementair van aard en maakt geen vast onderdeel uit van het curriculum nu leraren in feite alleen moesten "reageren op de vragen en acties van de kinderen".

- Court: Switzerland's refusal to exempt primary school pupil from sex education class did not breach convention ([Human rights Europe](#))
- Compulsory sex education and Article 9 ECHR: *AR & LR v Switzerland* ([Law&religion](#))

HvJ – ARREST – 25 januari 2018 – zaak C-498/16 – Schrems – ECLI:EU:C:2018:37 – [persbericht](#) – [arrest](#)

Schrems mag in Oostenrijk een individuele rechtsvordering instellen tegen Facebook Ireland. Als cessionaris van rechten van andere consumenten kan hij zich daarentegen niet op het forum consumeris beroepen om een collectieve vordering in te stellen.

Verordening (EG) nr. 44/2001. Maximilian Schrems voert bij een Oostenrijkse rechter aan dat Facebook zijn recht op privacy en bescherming van zijn gegevens heeft geschonden. Zeven andere Facebookgebruikers, uit Oostenrijk en andere landen, hebben zich hierbij aangesloten (zij hebben hun vorderingen aan hem overgedragen). De vraag is of Schrems (en de anderen) in Oostenrijk kan procederen dan wel of de zaak voor een Ierse rechter moet worden gebracht.

Hof: Artikel 15 van verordening (EG) nr. 44/2001 moet aldus worden uitgelegd dat een gebruiker van een particuliere Facebookaccount niet de hoedanigheid van „consument” in de zin van deze bepaling verliest wanneer hij boeken publiceert, lezingen houdt, websites exploiteert, giften inzamelt en de rechten van talrijke consumenten aan zich laat cederen om deze rechten te doen gelden in rechte. Artikel 16, lid 1, van verordening nr. 44/2001 moet aldus worden uitgelegd dat het niet van toepassing is op de vordering van een consument die ertoe strekt om bij het forum actoris niet alleen

zijn eigen rechten geldend te maken maar ook rechten die hem werden gecedeerd door andere consumenten met woonplaats in dezelfde lidstaat, in andere lidstaten of in derde landen.

- 📌 HvJ EU: Schrems mag individuele rechtsvordering stellen tegen Facebook in Oostenrijk ([IE-Forum](#))
- 📌 Facebook-gebruikers kunnen in eigen land procederen tegen Facebook ([ECER](#))
- 📌 Schrems v Facebook. Consumer class actions and social media. ([GAVL](#))
- 📌 Austrian privacy activist says will sue Facebook in Vienna after EU ruling ([Reuters](#))
- 📌 Fifty Shades of (Facebook) Blue – ECJ Renders Decision on Consumer Jurisdiction and Assigned Claims in Case C-498/16 Schrems v Facebook ([Conflict of laws](#))
- 📌 Max Schrems is a consumer - with respect to his own claims, Court says ([ECLB](#))
- 📌 EU-hof: geen massaclaim tegen Facebook ([Europa-nu](#))
- 📌 Group litigation and territorial jurisdiction – Schrems v Facebook round 2 ([Panopticon](#))
- 📌 Facebook aanklagen mag vanuit eigen land, maar niet namens 25.000 anderen ([recht.nl](#))
- 📌 EU Hof: Schrems kan Facebook aanklagen in eigen land, maar niet namens 25.000 anderen ([mediareport](#))
- 📌 EU-burger mag Facebook aanklagen in eigen woonplaats ([Wieringa](#))

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Nederland – Raad van State – 31 januari 2018 – persbericht – [ECLI:NL:RVS:2018:347](#)

Zie onder: [Asiel en migratie](#)

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Duitsland – 16 januari 2018 - [zaak C-673/17 - Planet49](#)

Persoonsgegevens; consumentenbescherming; AVG; toestemming via website

Richtlijn 2002/58/EG; Richtlijn 95/46/EG; Verordening (EU) 2016/679 (AVG). Verweerster heeft een kansspel georganiseerd op een website. De deelnemer aan het kansspel moet behalve de postcode ook naam en adres invoeren. Twee selectievakjes geven aan dat door deze aan te vinken toestemming wordt verleend om 1) post via e-mail te ontvangen van aanbiedingen en 2) om cookies te installeren. Deelname was alleen mogelijk indien in ieder geval selectievakje 1 was aangevinkt. De deelnemer kon daarbij zelf aanvinken van welke ondernemingen hij post zou willen ontvangen. Volgens verzoeker voldoen de gevraagde verklaringen niet aan de eisen uit Duitse wet.

De verwijzende rechter legt de volgende vragen voor:

1. Is er sprake van een daadwerkelijke toestemming in de zin van artikel 5, lid 3, en artikel 2, onder f), van richtlijn 2002/58/EG, gelezen in samenhang met artikel 2, onder h), van richtlijn 95/46/EG, wanneer de opslag van informatie of het verkrijgen van toegang tot informatie die reeds is opgeslagen op de eindapparatuur van de gebruiker wordt toegestaan door middel van een vooraf ingesteld selectievakje dat door de gebruiker moet worden gedeactiveerd ingeval hij weigert zijn toestemming te verlenen?
2. Maakt het bij de toepassing van artikel 5, lid 3, en artikel 2, onder f), van richtlijn 2002/58/EG, gelezen in samenhang met artikel 2, onder h), van richtlijn 95/46/EG, enig verschil dat de opgeslagen of opgevraagde gegevens persoonsgegevens zijn?
3. Is in de in prejudiciële vraag 1 a) beschreven omstandigheden sprake van een daadwerkelijke toestemming in de zin van artikel 6, lid 1, onder a), van verordening (EU) 2016/679?
4. Welke gegevens dienen door de aanbieder van diensten aan de gebruiker te worden verstrekt in het kader van de ingevolge artikel 5, lid 3, van richtlijn 2002/58/EG te verstrekken duidelijke en volledige informatie? Vallen daaronder ook de informatie hoelang de cookies actief blijven en of derden toegang tot de cookies hebben?

- 📌 Zaak C-673/17. Planet49. Prejudiciële vragen. Bundesgerichtshof (Duitsland) ([Boek9.nl](#))
- 📌 Biometrische gegevens in -vreemdelingenadministratie ([NJB](#))

RECHTSPRAAK NL – 17 januari 2018 – College van Beroep voor het bedrijfsleven - [ECLI:NL:CBB:2015:210](#) (verwijzing CBb) - [ECLI:NL:CBB:2015:271](#) (verwijzing CBb) - [ECLI:EU:C:2017:214](#) (HvJ) - [ECLI:NL:CBB:2018:1](#) (einduitspraak)

Zie onder: [Diensten](#)

REGELGEVING NL - PNR

- Wet gebruik van passagiersgegevens voor de bestrijding van terroristische en ernstige misdrijven ([Tweedekamer.nl](#)); Dit wetsvoorstel vormt een omzetting van de PNR-richtlijn (PNR: Passenger Name Record) over het gebruik van persoonsgegevens van passagiers.
- Nederland nog niet klaar voor nieuwe privacywet ([sconline](#))

NOOT - bij HvJ 17 oktober 2017, [zaak C-194/16 Bolagsupplysningen](#)

mr. C.G. van der Plas, in: [JOR 2018/3](#)

EUROPESE COMMISSIE

- Website Europese Commissie over AVG ([EC](#))
- Website EC: regels voor bedrijven en organisaties ([EC](#))
- Persbericht Commissie publiceert richtlijnen over toekomstige nieuwe regels inzake gegevensbescherming ([EC](#))
- Q&A van de Europese Commissie ([EC](#))
- Richtsnoeren EC, 24 januari 2018 ([EC](#))

LITERATUUR

Steven Bastiaans, De inwerkingtreding van de AVG Een dreigend rechtvacuüm, in: [NJB 2018/61](#)

OVERIG

- Data Retention is still here to stay, for now... ([EU law analysis](#))
- PNR Agreements between Fundamental Rights and National Security: Opinion 1/15 ([European law blog](#))
- Data Protection: Overview of the Case Law in 2017 ([Inform](#))
- Alexander Kloth, [One law to rule them all](#), On the extraterritorial applicability of the new EU General Data Protection Regulation ([Volkerrechtsblog](#))

Procesrecht en recht op een eerlijk proces – bestuursrecht

EHRM – ARREST – 11 januari 2018 – Sharxhi e.a. t. Albanië - [persbericht](#) – [arrest \(niveau 2\)](#) – [ECLI:CE:ECHR:2018:0111JUD001061316](#)

Zie onder: [Eigendomsrecht](#)

EHRM - ARREST - 11 januari 2018 – Cipolletta t. Italië – [persbericht](#) – [arrest \(niveau 2\)](#) - [ECLI:CE:ECHR:2018:0111JUD003825909](#)

Excessieve duur van “administratieve liquidatie” en gebrek aan daadwerkelijk rechtsmiddel levert schending van rechten van crediteur op

Artikel 6 en 13 EVRM. Zaak omtrent duur procedure “administratieve liquidatie”. Hoewel het ging om een complexe procedure, was een duur van 25 jaren in het onderhavige geval niet gerechtvaardigd en voldeed deze niet aan het criterium van een ‘redelijke termijn’ in de zin van artikel 6, lid 1 EVRM. Schending van artikel 6, lid 1 EVRM.

Voorts ontbrak het in het nationale recht aan een rechtsmiddel, door middel waarvan de klager kon opkomen voor zijn recht op behandeling van de zaak binnen een redelijke termijn. Schending van artikel 13 EVRM.

Procesrecht en recht op eerlijk proces – civiel

EHRM – ARREST – 16 januari 2018 – Ciocodeica t. Roemenië – [persbericht](#) – [arrest](#) (niveau 2) – ECLI:CE:ECHR:2018:0116JUD002741309

Klaagster heeft vonnis met bevel tot schadevergoeding niet afgedwongen; Verjaring van vordering; Inactiviteit van klaagster

Artikel 13 EVRM. In september 2004 wint klaagster (in hoger beroep) een ontslagprocedure tegen haar voormalig werkgever en heeft recht op salarisbetaling vanaf het moment van het ontslag (in oktober 2003) tot aan de uitspraak. Klaagster huurt een deurwaarder in, die een bevel tot betaling stuurt en een bezoek aan het bedrijf brengt in februari 2005. Het bedrijf start een procedure tot nietigverklaring van de tenuitvoerlegging en de rechtbank beveelt de opschorting van de tenuitvoerlegging hangende die procedure. In juni 2005 oordeelt de rechtbank dat het bevel tot betaling ongeldig was, aangezien er geen kopie van het vonnis was overgelegd. In juli 2005 stuurt de deurwaarder opnieuw een bevel tot betaling met kopie van het vonnis. In november 2005 informeert klaagster bij de deurwaarder, die meldt dat het bedrijf nog steeds niet had betaald. Daarna is er geen contact meer tussen de klaagster en de deurwaarder, totdat de deurwaarder in mei 2007 meedeelt dat de zaak is verjaard. In 2014 werd het bedrijf opgeheven.

EHRM: Hoewel de handelingen van de deurwaarder ongeldig werden verklaard, heeft klaagster geen klacht ingediend tegen de deurwaarder. De klaagster had, naar nationaal recht, tenminste elke zes maanden een activiteit moeten verrichten om te demonstreren dat ze nog geïnteresseerd was in de nakoming. De klaagster heeft geen verklaring gegeven met betrekking tot haar inactiviteit. De klaagster heeft weliswaar diverse andere procedures gestart, waaronder een strafrechtelijke procedure, maar zij heeft nagelaten gebruik te maken van meer passende middelen. De klaagster heeft zich evenmin gevoegd in de procedure tot opheffing van het bedrijf. Geen schending van artikel 13 EVRM.

Opmerking: het EHRM geeft in het arrest een overzicht van zaken tegen Roemenië waarin vergelijkbare problematiek met tenuitvoerlegging van (civiele) vonnissen een rol speelt (paragraaf 89 – 95).

Procesrecht en recht op eerlijk proces – strafrecht

EHRM – ARREST – 23 januari 2018 – Kuchta t. Polen – [persbericht](#) – [arrest](#) (fr-niveau 2) – ECLI:CE:ECHR:2018:0123JUD005868308

Artikel 6 EVRM. Schending van artikel 6 EVRM door klager niet in de gelegenheid te stellen vragen te stellen aan een van de medegedaagden terwijl zijn verklaringen de basis vormden voor de veroordeling van klager.

EHRM - ARREST - 25 januari 2018 – Bikas t. Duitsland – [persbericht](#) – [arrest](#) (niveau 2) – ECLI:CE:ECHR:2018:0125JUD007660713

Meewegen vijftig vergelijkbare incidenten bij bestraffing voor vier zedendelicten niet in strijd met onschuldpresumptie

Artikel 6 EVRM. De klager is door de Duitse rechtbank voor vier gevallen van ontucht veroordeeld tot 6 jaar gevangenisstraf. De rechtbank woog hierbij in strafverzwarende zin mee dat de klager het slachtoffer in tenminste nog vijftig gevallen had gedwongen tot ontuchtige handelingen.

Het hof overweegt dat ten aanzien van deze feiten een bewijsstandaard is toegepast, die naar nationaal recht voldoende was voor het in aanmerking nemen van deze feiten bij het bepalen van de straf, maar niet voor het formeel veroordelen van de klager. Het Hof oordeelt dat de klager, in overeenstemming met de normen die door het nationale recht waren en mochten worden vastgesteld, schuldig is bevonden aan de vijftig andere gevallen van ontucht en dat de onschuldpresumptie derhalve is weerlegd. Geen schending van artikel 6, lid 2 EVRM.

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Italië – 2 januari 2018 – zaak C-646/17 - Moro

Oplegging van een straf op verzoek van de partijen

Richtlijn 2012/13/EU. Het Italiaanse wetboek van strafvordering biedt de mogelijkheid tot oplegging van een straf op verzoek van de partijen, bekend als 'patteggiamento'). Om toepassing van de patteggiamento-procedure moet vóór de opening van de terechtzitting worden verzocht. Tijdens de terechtzitting kan hierom slechts worden verzocht indien de verdachte wordt beschuldigd van een nieuw of ander feit ten opzichte van de oorspronkelijk ten laste gelegde feiten, maar niet indien de wettelijke kwalificatie van de feiten wordt gewijzigd. Strafzaak tegen Gianluca Moro, aanvankelijk verdacht van heling en vervolgens, na een nieuwe kwalificatie van de feiten die wordt aangevochten, van diefstal. De verwijzende rechter betwijfelt of een dergelijke regeling – die, naargelang de wijziging van de tenlastelegging feitelijke dan wel juridische aspecten betreft, verschillende processuele waarborgen biedt (inzonderheid de mogelijkheid om voor de patteggiamento-procedure te kiezen en de voordelen daarvan te genieten) – verenigbaar is met het Unierecht inzake het recht van verdachten en beklaagden om onverwijld en gedetailleerd te worden ingelicht over de beschuldiging en elke eventuele wijziging daarvan, welke bepalingen ertoe strekken hen in staat te stellen hun rechten van verdediging daadwerkelijk uit te oefenen.

OVERIG

Glass boxes in France aggravate presumption of guilt (Fair trials)

Rechtsbeginselen

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Roemenië – 25 januari 2018 - Zaak C-676/17 – Călin

Rechtsbescherming; termijn van een maand voor een verzoek tot herziening

Artikel 4, lid 3 VEU. Artikel 110 VWEU. Artikelen 17, 20, 21 en 47 EU Handvest. Rekwirante, Călin, heeft een tweedehands personenauto gekocht. Ten behoeve van de registratie van deze auto heeft zij de milieuheffing voldaan, maar vervolgens verzocht om teruggaaf van het voldane bedrag. Na verwerping van het beroep heeft rekwirante een eerste verzoek tot herziening ingediend waarbij zij aanvoerde dat, gezien het arrest van het Hof (C-76/14), de heffing op verontreinigende emissies en de milieuheffing onverenigbaar waren met het Unierecht. Nadat het Hof arrest had gewezen in C-586/14, heeft rekwirante een tweede verzoek tot herziening ingediend. De door verweerster opgeworpen exceptie van termijnoverschrijding werd toegewezen door de verwijzende rechter aangezien het verzoek tot herziening van verzoekster tardief was ingediend. In de nationale regelgeving is geen enkele termijn voor het indienen van een verzoek tot herziening bepaald. De verwijzende rechter constateert verder dat uit een Roemeens arrest volgt dat die termijn een maand bedraagt. De verwijzende rechter is van oordeel dat door toepassing van dit arrest in de onderhavige zaak de beginselen van loyale samenwerking, doelmatigheid en doeltreffendheid zouden worden geschonden. Aangehaalde (recente) jurisprudentie: Manea C-76/14; Budişan C-586/14; Câmpean C-200/14; Târşia C-69/14; Köbler C-224/01; Internationale Handelsgesellschaft 11/70; Administrazione delle Finanze dello Stato/Simmenthal 106/77; The Queen/Secretary of State for Transport, ex parte Factortame C-213/89;

Rijbewijs

HvJ – ARREST – 25 januari 2018 – zaak C-314/16 – Commissie / Tsjechische Republiek – ECLI:EU:C:2018:42 – arrest

Inbreukprocedure Tsjechië

Richtlijn 2006/126/EG. De Europese Commissie verzoekt het Hof vast te stellen dat Tsjechië door niet te voldoen aan de verplichting om in de definitie van de categorieën C1 en C uitsluitend motorvoertuigen op te nemen die niet tot de categorieën D1 of D behoren, de verplichtingen niet is nagekomen die op haar rusten krachtens artikel 4, lid 1 en lid 4, onder d) en f), van richtlijn 2006/126/EG en door de definitie van categorie D1 te beperken tot motorvoertuigen die zijn ontworpen en gebouwd voor het vervoer van meer dan 8 personen, de krachtens artikel 4, lid 1 en lid 4, onder h), van die richtlijn op haar rustende verplichtingen niet is nagekomen.

Volgens Tsjechië is het geenszins nodig om de bepalingen van richtlijn 2006/126 letterlijk om te zetten, mits de door de bepalingen ervan nagestreefde doelstelling wordt bereikt. Dit is het geval, aangezien de afbakening op nationaal niveau van voertuigen van de categorieën C1, C en D1, hoewel niet geformuleerd in termen die identiek zijn aan die van die richtlijn, ervoor zorgt dat geen enkel voertuig tot meerdere categorieën kan behoren. De in het Tsjechische recht opgenomen ondergrens van meer dan 8 personen, de bestuurder niet meegerekend, is noodzakelijk omdat volgens die lidstaat de voertuigen die behoren tot de categorie D1 een deelverzameling van categorie D vertegenwoordigen. Bovendien zou categorie D1 zonder die ondergrens, doordat deze motorvoertuigen bestrijkt met een lengte tot 8 m die maximaal 16 personen kunnen vervoeren, de facto de categorieën C1 en C absorberen.

Hof: Door niet te voldoen aan de verplichting om in de definitie van de categorieën C1 en C uitsluitend motorvoertuigen op te nemen die niet tot de categorieën D1 of D behoren, is Tsjechië de verplichtingen niet nagekomen die op haar rusten krachtens artikel 4, lid 1 en lid 4, onder d) en f), van richtlijn 2006/126/EG. Door de definitie van categorie D1 te beperken tot motorvoertuigen die zijn ontworpen en gebouwd voor het vervoer van meer dan 8 personen, is de Tsjechië de krachtens artikel 4, lid 1 en lid 4, onder h), van die richtlijn op haar rustende verplichtingen niet nagekomen.

Sociale media

HvJ – ARREST – 25 januari 2018 – zaak C-498/16 – Schrems – ECLI:EU:C:2018:37 – persbericht – arrest

Zie onder: [Privacy en persoonsgegevens](#)

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Oostenrijk

Austria refers Facebook 'Hate-Speech' case to the CJEU ([IPKat](#))

Staatssteun

HvJ – ARREST – 17 januari 2018 – zaak C-363/16 – Commissie / Griekenland – ECLI:EU:C:2018:12 – arrest

Staatsteun aan Grieks textielbedrijf

Verordening (EG) nr. 659/1999. United Textiles SA is een Griekse textielonderneming die actief is op het gebied van de productie van kleding, vezels en weefsel. De situatie van deze onderneming is op zijn minst sinds 2004 verslechterd, met een gestage afname van haar afzet. Haar fabrieken hebben sinds 2008 hun activiteit gestaakt omdat er geen bedrijfskapitaal meer was. Sindsdien is er met betrekking tot vrijwel al haar bankleningen sprake van wanbetaling. In maart 2009 is de productie vrijwel volledig tot stilstand gekomen. Griekenland heeft steun verleend. Volgens de Commissie is die steun onverenigbaar met de interne markt.

Hof: Door niet binnen de gestelde termijnen alle maatregelen te hebben genomen die noodzakelijk waren voor de uitvoering van besluit 2012/541/EU van de Commissie van 22 februari 2012 betreffende steunmaatregel SA.26534 (C 27/10, ex NN 6/09) die Griekenland heeft verleend aan United Textiles SA, en de Commissie onvoldoende te hebben ingelicht over de voor de uitvoering van dat besluit genomen maatregelen, is de Helleense Republiek de krachtens de artikelen 2 tot en met 4 van dat besluit en het VWEU op haar rustende verplichtingen niet nagekomen.

GERECHT EU – ARREST – 16 januari 2018 – zaak T-747/15 – EDF / Commissie – ECLI:EU:T:2018:6 – [persbericht](#) – [arrest](#)

Staatssteun aan Frans energiebedrijf EDF

Gerecht: Het Gerecht laat de beslissing van de Commissie in stand waarbij Frankrijk 1,37 miljoen euro aan verleende staatsteun aan EDF moet terugvorderen. Het beroep wordt verworpen.

GERECHT EU – ARREST – 25 januari 2018 – zaak T-818/14 – BSCA / Commissie – ECLI:EU:T:2018:33 – [arrest](#)

Staatssteun luchthaven Charleroi

Besluit C(2014) 6849 final. De luchthaven Charleroi vraagt het Gerecht van de EU om een besluit van de Europese Commissie over onrechtmatige staatsteun nietig te verklaren. In 2014 heeft de Commissie namelijk vastgesteld dat de domaniale onder-concessieovereenkomst van 15 april 2002 die de Société wallonne des aéroports (SOWAER) en BSCA hebben gesloten, en aanhangsel nr. 3 van 29 maart 2002 bij de overeenkomst tussen het Waals Gewest en BSCA, en ook het investeringsbesluit van het Waals Gewest van 3 april 2003, onrechtmatige staatsteun vormen.

Gerecht: Het beroep wordt verworpen.

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Italië – 10 januari 2018 – [Zaak C-659/17](#) – [Azienda Napoletana Mobilità](#)

Staatssteun; openbaar vervoer

Artikel 107 VWEU. Beschikking 2000/128/EG. De Europese Commissie heeft de aan ANM toegekende verlagingen van de sociale bijdragen voor aanwervingen op basis van opleidings- en arbeidsovereenkomsten onrechtmatig verklaard voor zover niet aan specifieke voorwaarden werd voldaan. De Italiaanse instantie (IDPS) vordert alle bedragen terug. Verzoekster ANM komt op tegen die terugvordering. Deze vordering is toegewezen. Het INPS heeft die beslissing aangevochten. De verwijzende rechter wil weten of beschikking nr. 2000/128/EG ook van toepassing is op exploitanten van plaatselijk openbaar vervoer die – in wezen in een context die niet aan mededinging onderhevig is gezien de exclusiviteit van de verleende dienst – als werkgever vanaf de inwerkingtreding van wet nr. 407 van 1990, in casu in het tijdvak [tussen mei] 1997 en mei 2001, van verlaging van sociale bijdragen hebben geprofiteerd bij het sluiten van opleidings- en arbeidsovereenkomsten.

EUROPESE COMMISSIE

- State aid: Commission opens in-depth investigation on Slovenia's new proposed commitments for Nova Ljubljanska Banka ([EC](#))
- Staatssteun scoreboard 2017: 97% van de steunmaatregelen onder de AGVV ([Europa decentraal](#))

REGELGEVING NL

Wetsvoorstel terugvorderen staatsteun aangenomen ([sconline](#))

Strafrecht

Literatuur

Pim Geelhoed, Leendert Erkelens en Arjen Meij, Shifting Perspectives on the European Public Prosecutor's Office, Asser Instituut (book launch, 9 maart 2018, 14.00 uur, Den Haag)

Verkiezingen

EHRM – ARREST – 23 januari 2018 – Magyar Kétfarkú Kutya Párt t. Hongarije - persbericht – arrest (niveau 2) – ECLI:CE:ECHR:2018:0123JUD000020117

Politieke partij overtrad niet regels met mobiele telefoonapp waarop foto's en opmerkingen geplaatst konden worden aangaande een referendum

Artikel 10 EVRM. Magyar Kétfarkú Kutya Párt, de klager, is een politieke partij, geregistreerd in Boedapest. De zaak betrof de klacht van de partij betreffende een uitspraak van de nationale rechter dat een app voor mobiele telefoons die de partij had ontwikkeld de verkiezingsregels had geschonden. Kiezers konden de app gebruiken tijdens een referendum in 2016 over plannen van de Europese Unie betreffende herverdeling van migranten om anonieme foto's van ongeldige stembiljetten te plaatsen en opmerkingen te maken over de redenen waarom zij hun stem uitbrachten. Naar aanleiding van een klacht van een particulier heeft de Nationale Verkiezingscommissie een boete opgelegd aan de partij nadat zij constateerde dat de app regels schond over eerlijke verkiezingen, geheimhouding en de juiste uitoefening van rechten. De *Kuria* bevestigde enkel dat de app de juiste uitoefening van rechten schond en verminderde de boete.

Het Europese Hof neemt kennis van het oordeel van de nationale rechter, herhaald door de regering, dat de boete geen inbreuk heeft gemaakt op het recht van de klager op de vrijheid van meningsuiting, aangezien de klager niet zelf heeft deelgenomen aan het politieke debat. Het Hof benadrukt dat artikel 10 EVRM het recht garandeert om informatie te verstrekken en het recht van het publiek om het te ontvangen. Het Hof stelt ook dat de vrijheid van meningsuiting de publicatie van foto's omvat. Bovendien is artikel 10 niet alleen van toepassing op de inhoud van de informatie, maar ook op de wijze van verzending of ontvangst, aangezien elke beperking die aan het middel wordt opgelegd, noodzakelijkerwijs het recht om informatie te ontvangen en te verstrekken verstoort. De mobiele telefoonapp bezit een communicatieve waarde en vormt dus een uiting van een zaak van openbaar belang, zoals beschermd door artikel 10.

Het doel van de regelgeving op grond waarvan de boete is opgelegd is "de rechten van anderen" te beschermen volgens de regering. Het Hof kan zich hier niet in vinden. De regering heeft niet gewezen op enig ander recht van anderen dat negatief zou zijn of zou kunnen worden beïnvloed door de anonieme publicatie van beeldmateriaal van gemarkeerde of ongeldige stembiljetten. De regering heeft niet overtuigend vastgesteld dat er een verband bestaat tussen de nationale wetgeving en de doelen die uitputtend zijn opgesomd in het tweede lid van artikel 10. Hieruit volgt dat het Hof van oordeel is dat de onderhavige beperking van artikel 10 geen legitiem doel nastreefde. Het hof stelt een schending van artikel 10 EVRM vast.

Vervoer

HvJ – CONCLUSIE A-G BOBEK – 23 januari 2018 – zaak C-530/16 – Commissie / Polen – ECLI:EU:C:2018:29 – conclusie

Inbreukprocedure tegen Polen; Veiligheid spoorwegen; Onafhankelijkheid onderzoeksorgaan

Richtlijn 2004/49/EG. Volgens de Europese Commissie is Polen haar verplichtingen niet nagekomen omdat, volgens haar, het Poolse onderzoeksorgaan niet onafhankelijk is van de spoorwegonderneming en de infrastructuurbeheerder. Deze bewering is gebaseerd op de nauwe banden die bestaan tussen het orgaan en de minister van Infrastructuur en Bouw, die

verantwoordelijk is voor vervoer die daadwerkelijk zeggenschap heeft over zowel de infrastructuurbeheerder als de spoorwegonderneming.

A-G: te verklaren dat Polen, door niet alle maatregelen te nemen die nodig zijn om te garanderen dat het onderzoeksorgaan onafhankelijk is van de voor vervoer verantwoordelijke minister, die zeggenschap heeft over de infrastructuurbeheerder en de spoorwegonderneming en dus een partij is waarvan de belangen in strijd kunnen zijn met de taken die aan het onderzoeksorgaan zijn toevertrouwd, de vereisten niet is nagekomen van artikel 21, lid 1, van richtlijn 2004/49/EG en van richtlijn 2001/14/EG.

RECHTSPRAAK LIDSTATEN

Frankrijk: Arbeidszaak over de status van een van de chauffeurs van Uber. Volgens de Franse rechter is de app geen vervoersdienst, maar een bemiddelende dienst en kan de Uber app daarom niet worden aangemerkt als werkgever

- Uber is geen transportdienst volgens Franse rechter ([nu.nl](#))
- French labor court backs Uber in driver contract dispute ([Reuters](#))
- A French court has ruled ride-hailing app Uber is not an employer ([verdict](#))
- Uber wins French employment case ([ET](#))

KAMERVragen

Vragen van het lid Gijs van Dijk (PvdA) over de uitspraak van het Europese Hof van Justitie dat Uber een taxibedrijf is, ingezonden 8 januari 2018 (Vergaderjaar 2017-2018 Aanhangselnummer 1009) - zaak C-434/15 - [persbericht](#) - [arrest](#)

Verzekeringen

HvJ – ARREST – 31 januari 2018 – zaak C-106/17 – Hofsoe – Polen – ECLI:EU:C:2018:50 – arrest

Zie onder: [IPR](#)

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Letland – 11 januari 2018 – [zaak C-648/17](#) – [Balcia Insurance](#)

Begrip “verzekerde gebeurtenis” en “deelneming aan het verkeer”; schade geparkeerde auto; WA-verzekering

Richtlijn 72/166/EEG. Richtlijn (84/5/EEG). Een passagier in een geparkeerde auto heeft bij het openen van de portier een andere auto die daarnaast was geparkeerd beschadigd. De bestuurders van de auto's hebben een minnelijke auto-ongevalsaangifte ingevuld. Balcia Insurance, verzoekster, was de verzekeraar van de eigenaar van de beschadigde auto. Verweerster was de verzekeraar van de auto die de schade heeft veroorzaakt. Verzoekster heeft ten behoeve van de reparatiekosten een bedrag van 47,42 LVL aan de eigenaar van de beschadigde auto betaald. Verzoekster heeft verweerster verzocht de gemaakte kosten te vergoeden (47,42 LVL). Verweerster heeft dit geweigerd omdat een ongeval bij stilstaande voertuigen niet als verzekerde gebeurtenis zou kunnen worden beschouwd. De verwijzende rechter stelt vragen over de begrippen “verzekerde gebeurtenis” en “deelneming aan het verkeer”. Aangehaalde (recente) jurisprudentie: *Asociația Accept* C-81/12; *Marques Almeida* C-300/10; *Delgado Mendes* C-503/16; *Vnuk* C-162/13; *Pinheiro Vieira Rodrigues de Andrade en da Silva Rodrigues de Andrade* C-514/16; *Ambrosio Lavrador en Olival Ferreira Bonifácio* C-409/09; *Marques Almeida* C-300/10; *Drozdovs* C-277/12; *Petillo* C-371/12.

EHRM – ARREST – 9 januari 2018 – Catalan t. Roemenië – persbericht – arrest (niveau 2) – ECLI:CE:ECHR:2018:0109JUD001300304

Ontslag van een ambtenaar die informatie aan de pers lekte was niet in strijd met artikel 10 EVRM.

Artikel 10 EVRM. Klager, Catalan, werkte als adviseur voor de Nationale Raad voor onderzoek naar de Securitate-archieven. Hij verschaftte de pers informatie betreffende de onnatuurlijke praktijken en samenwerking van het hoofd van de Orthodoxe Kerk met de Securitate; de voormalige politie onder het communistische regime. Deze informatie kwam vervolgens als een artikel, ondertekend door de broer van klager, in een landelijk dagblad terecht. Klager werd vervolgens op het matje geroepen en, nadat hij bleef zwijgen hoe hij aan deze informatie was gekomen, ontslagen.

Klagers beroep op artikel 10 EVRM slaagt niet. Het Hof komt tot het oordeel dat, mede gelet op de geheimhoudingsplicht van klager en de taken en verantwoordelijkheden die een ambtenaar heeft, de inbreuk op artikel 10 EVRM gerechtvaardigd is en legitieme doelen diende, namelijk het voorkomen van het onthullen van geheime informatie aan anderen en het beschermen van de rechten van anderen. De inbreuk was derhalve noodzakelijk was in een democratische samenleving.

- 📌 Romania: Court set for judgement over dismissal of civil servant blamed for “outing” Orthodox Church patriarch ([Human rights Europe](#))

EHRM - ARREST - 9 januari 2018 – GRA Stiftung gegen Rassismus und Antisemitismus t. Zwitserland – persbericht – arrest (niveau 2) – ECLI:CE:ECHR:2018:0109JUD001859713

Oordeel laster schendt recht op vrije meningsuiting Zwitserse NGO

Klacht van niet-gouvernementele organisatie over oordeel nationale gerechten dat deze NGO zich schuldig heeft gemaakt aan laster jegens een politicus, door zijn opmerkingen ten aanzien van een referendum over het verbieden van minaretten aan te merken als “verbaal racisme”. Zowel de bewuste toespraak van de politicus als het gewraakte artikel van de NGO maakten deel uit van een intens publiek debat ten tijde van het referendum. Door zijn politieke denkbeelden te uiten, stelde de politicus zichzelf bewust bloot aan openbare kritiek. Hij diende dan ook een hogere mate van tolerantie te tonen voor kritiek op zijn uitlatingen. De toespraak van de politicus diende tot steun van een initiatief, dat door verscheidene organisaties als discriminatoir, xenofob of racistisch was omschreven. Het aanmerken van deze toespraak als “verbaal racisme” gebeurde dan ook niet zonder enige feitelijke grondslag. De nationale gerechten hebben onvoldoende aandacht besteed aan de principes en criteria voor het afwegen van het recht op respect voor het privéleven en het recht op vrije meningsuiting. Schending van artikel 10 EVRM.

- 📌 Racist language, free expression and Article 10: *GRA Stiftung* ([Law&religion](#))
- 📌 Switzerland: Court backs anti-racism NGO in minarets referendum free expression complaint ([Human rights Europe](#))

EHRM - ARREST - 30 januari 2018 – Sekmadienis t. Litouwen – persbericht – arrest (niveau 2) – ECLI:CE:ECHR:2018:0130JUD006931714

Reclamecampagne kledingbedrijf met verwijzingen naar Jezus en Maria

Artikel 10 EVRM. Het kledingbedrijf Sekmadienis heeft voor een reclamecampagne in de stad Vilnius en op de website van Sekmadienis verwijzingen naar Jezus en Maria gebruikt. Er wordt een boete opgelegd. Sekmadienis vindt de boete onterecht en start een procedure. Het Hof oordeelt dat de reclame-uitingen niet beledigend zijn, noch aanzetten tot haat. De Litouwse autoriteiten hebben, volgens het hof, niet een juiste afweging gemaakt tussen bescherming van de openbare orde en goede zeden en het recht van gelovigen enerzijds en het recht van vrijheid van meningsuiting van het bedrijf anderzijds.

- 📌 EHRM: Advertenties verwijzend naar Jezus en Maria niet in strijd met openbare zeden ([IEF481](#)) EHRM 30 januari 2018, IEF 17481; RB 3092; IEFbe 2475; Application no. 69317/14 (Sekmadienis LTD. tegen Litouwen)

- 📌 Lithuania: Jesus and Mary fashion adverts complaint set for human rights court ruling ([Human rights Europe](#))
- 📌 Case Law, Strasbourg: Sekmadienis Ltd v Lithuania, Fine over "Jesus" and "Mary" advertising campaign, Article 10 violation – Hugh Tomlinson QC ([Inforrm](#))
- 📌 Advertising and public morals: *Sekmadienis* ([Law&religion](#))
- 📌 Can 'public morals' prevent the use of religious symbols and motifs in advertising? No, says the European Court of Human Rights ([IPKat](#))

EHRM – ONTVANKELIJKHEIDSBESLISSING – 19 december 2017 – Szpiner t. Frankrijk – persbericht 25.1.2018 – beslissing (niveau 3) – ECLI:CE:ECHR:2017:1219DEC000231615

Zie onder: [Advocaten](#)

NOOT - bij EHRM 7 november 2017, Einarsson t. IJsland

Egill Einarsson v Iceland: the Court deals with an offensive Instagram post. ([Strasbourgobservers](#))

Witwassen (s)

HvJ – ARREST – 17 januari 2018 – zaak C-676/16 – CORPORATE COMPANIES – ECLI:EU:C:2018:13 – arrest

Richtlijn 2005/60/EG. Corporate Companies is een rechtspersoon, gevestigd in Tsjechië, met als maatschappelijk doel de verkoop van „kant-en klare“-vennootschappen, zijnde reeds in het vennootschapsregister ingeschreven vennootschappen. Corporate Companies verkoopt deze vennootschappen door haar aandelen in het kapitaal van deze vennootschappen aan haar cliënten over te dragen. De minister van Financiën heeft een controle ingesteld teneinde vast te stellen of Corporate Companies de krachtens de antiwitwaswet opgelegde verplichtingen nakwam. Corporate Companies, die meende geen „aan verplichtingen onderworpen persoon“ te zijn in de zin van deze wet, heeft bij de rechter beroep ingesteld tot vaststelling dat de door de minister van Financiën ingestelde controle onwettig was. Is artikel 2, lid 1, punt 3, onder c), van richtlijn 2005/60, gelezen in samenhang met artikel 3, punt 7, onder a), van deze richtlijn van toepassing op een persoon wiens handelsactiviteit bestaat in de verkoop van vennootschappen die hijzelf heeft opgericht, zonder dat zijn mogelijke cliënten vooraf daarom hebben verzocht, met het oog op verkoop aan deze cliënten, via de overdracht van zijn aandelen in het kapitaal van de vennootschap die wordt verkocht?

Hof: Artikel 2, lid 1, punt 3, onder c), van richtlijn 2005/60/EG gelezen in samenhang met artikel 3, punt 7, onder a), van deze richtlijn, zijn van toepassing op een persoon wiens handelsactiviteit bestaat in de verkoop van vennootschappen die hijzelf heeft opgericht, zonder dat zijn mogelijke cliënten vooraf daarom hebben verzocht, met het oog op verkoop aan deze cliënten, via de overdracht van zijn aandelen in het kapitaal van de vennootschap die wordt verkocht.

REGELGEVING EU

Steun Europarlement voor aanscherping antiwitwasrichtlijn ([sconline](#))

Deel II - Algemeen

Algemeen

Brexit

- Can an Article 50 notice of withdrawal from the EU be unilaterally revoked? ([EU law analysis](#))
- Le Brexit vu d'ici et d'ailleurs ([ELSJ](#))
- Post-Brexit Procurement: new European Commission (short) guidance, and some broader thoughts ([how to crack a nut](#))

Rechtsstaat

- Failing to Struggle or Struggling to Fail? On the New Judiciary Legislation Changes in Romania ([Verfassungsblog](#))
- The Commission takes a step back in the fight for the Rule of Law ([Verfassungsblog](#))
- Aanbeveling (EU) 2018/103 van de Commissie van 20 december 2017 over de rechtsstaat in Polen ter aanvulling van de Aanbevelingen (EU) 2016/1374, (EU) 2017/146 en (EU) 2017/1520, C/2017/9050, *PB L 17 van 23.1.2018*

Overig

- Bulgars EU-voorzitterschap van start ([ECER](#))
- Report: Romania making "little progress" in fight against corruption among MPs, judges and prosecutors ([Human rights Europe](#))
- Report: Spain's compliance with anti-corruption standards "remains globally unsatisfactory" ([Human rights Europe](#))

Cursus en opleiding

Dit overzicht staat ook op de [Wikipagina Cursus en opleiding Europees en Internationaal recht Jaaroverzicht 2018 van het EJTM](#)

Datum	Onderwerp	Titel
e-learning	EU Handvest	Toepasselijkheid van EU Grondrechten Digitale zelfstudiemodule over artikel 51 EU Handvest van de Grondrechten, SSR
e-learning	straf	The European Arrest Warrant: 10 Key Questions for Defence Counsel, specialised e-learning course, ERA
e-learning	ie	How to make the best use of the case law of the CJEU on EU copyright in your legal practice? Ten questions on European copyright law, ERA
e-learning	algemeen	The Preliminary Reference Procedure before the CJEU, ERA
podcast	aanbesteding	EJTN podcast: EU Public Procurement Law training for

Rechtspraak Europa, 2018, nummer 2 (februari)

Datum	Onderwerp	Titel
		judges podcast series, March 5-6, 2015 - filmed at The Academy of European Law (ERA), Trier
podcast	milieu & natuur	EJTN podcast: Seminar on Access to Courts in Environmental Law Matters (seminar van 7 oktober 2013)
webcollege	algemeen	Gratis webcolleges EU-recht beschikbaar op MIJN SSR: Webcolleges EU en haar invloed op het Nederlandse rechtssysteem
webcollege	asiel & migratie	SSR webcollege 'Procedurerichtlijn, het rechterlijk toetsingskader
webcollege	erfrecht	Europese erfrechtverordening, via SSR.nl (alléén voor de rechtspraak)
webcollege	EVRM	Gratis webcollege door docenten Prof. mr. Egbert Myjer en Prof. mr. Martin Kuijer over het EVRM
23 feb 2018	FISCAAL;STAATSSTEUN	New Perspectives on Fiscal State Aid: Legitimacy and Effectiveness of Fiscal State Aid Control
2-3 maart 2018	IPR	Conference on the "Europeanness" of European Private International Law, Berlijn
3 april 2018	CIVIEL	Europees privaatrecht, actualiteiten, SSR, Utrecht, 13.30-16.45 uur
8 maart 2018	ASIEL&MIGRATIE	Actualiteiten jurisprudentie Hof van Justitie EU, Stichting migratierecht, 12.30 uur tot 17.15 uur Rotterdam
13-14 maart 2018 26-27 juni 2018 2-3 oktober 2018	STRAFRECHT; EU HANDVEST	Fundamental rights protection in the context of criminal proceedings in the European Union: The application and relevance of the Charter of Fundamental Rights of the European Union and EU legislation EIPA Barcelona, 13-14 March 2018, Warschau 26-27 June 2018, Luxemburg, 2-3 oktober 2018
13 april 2018	CONSUMENTENRECHT	Consumer Law in the Data Economy - conference invitation, Amsterdam
16-17 april 2018	HANDEL	Conference on International Sales, London, 16-17 April 2018, Londen
19-20 april 2018	HANDVEST EU	Applicability and effect of the EU charter on fundamental rights in national proceedings (HFR/2018/03), EJTN
30 april - 4 mei	STRAFRECHT	EJTN Cursus Language training on the vocabulary of judicial cooperation in criminal matters, bij SSR in Utrecht een taalcursus die in het Engels en in het Frans gevolgd kan worden van vijf dagen op het gebied van strafrecht. Voor deze cursus heeft SSR als medeorganisator 8 plaatsen gekregen. De cursus is voor rechters, raadsheren en officieren van justitie. Aanmelden kan tot en met 16 februari via ssr.international@ssr.nl.

Datum	Onderwerp	Titel
16-17 mei 2018	IPR	Brussels I Regulation - Jurisdiction and the Recognition and Enforcement of Judgements in civil matters (CI/2018/03), EJTN, Zagreb
4-6 okt 2018	MEDEDINGING	Training of national judges in EU competition law, 2018 EDITION, Florence

Nieuwsbrieven

Algemeen

- [Nieuwsbrief van de persafdeling van het EU-Hof](#) (ECER website)
- [EUR-Alert jurisprudentienieuwsbrief van het Belgische GCE-netwerk \(INTRO\)](#) – nr. 2 2017
- [Brussels law societies](#) (externe link): nov/dec 2017
- [Information note ECHR](#): december 2017

Bestuursrecht

- [Jurisprudentienieuwsbrief bestuursrecht Landelijk Bureau Vakinhoud rechtspraak](#)

Dataproductie

- [European data protection supervisor \(EDPS\) nieuwsbrief](#): januari 2018

Strafrecht

- [KESM \(voorheen EKS\) nieuwsbrief Rechtbank Amsterdam \(alleen intern\)](#): nummer 11/12 2017

Vreemdelingenrecht

- [EASO \(European asylum support office\)](#): oktober 2017
- [Centrum voor Migratierecht van de Radboud Universiteit Nijmegen](#):
[CJEU Overview of judgments and pending cases](#): 2017/4
[NEMIS: newsletter on European migration issues](#): 2017/4
[NEAIS: newsletter on European asylum issues](#): 2017/4

NL prejudiciële verwijzingen

Instantie	datum	ECLI-nummer	onderwerp	zaak nr.	naam	AG	arrest
Hoge Raad	2 feb 2018	ECLI:NL:HR:2018:126 ECLI:NL:HR:2018:127	SZ, vo.148/71				
RvS	31 januari 2018	ECLI:NL:RVS:2018:347	Migratie; privacy en persoonsgegevens				
CRvB	1 dec 2017	ECLI:NL:CRVB:2017:4338	SZ				
Rb Den Haag, zittingsplaats Utrecht	30 nov 2017	ECLI:NL:RBDHA:2017:14187 ECLI:NL:RBMNL:2017:5960 (e-archief)	Visumcode	C-680/17	Vethanayagam e.a.		
Rb Den Haag	14 nov 2017	ECLI:NL:RBDHA:2017:13124	asiel;	C-635/17	E.		
Hoge Raad	10 nov 2017	ECLI:NL:HR:2017:2820	antidumping	C-644/17	Eurobolt		
Hoge Raad	27 okt 2017	ECLI:NL:HR:2017:2681	SZ; zeevarende	C-631/17	Inspecteur van de belastingdienst		
Hof Den Bosch	12 okt 2017	ECLI:NL:GHSHE:2017:4323	fiscaal; dividend	C-598/17	A-Fonds		
Raad van State	4 okt 2017	ECLI:NL:RVS:2017:2669	asiel; nieuw motief	C-586/17	D. en I		
Rb Amsterdam	28 sept 2017	ECLI:NL:RBAMS:2017:7037	overlevering/ uitlevering	C-571/17 PPU	Ardic		19.12.17
Rb Amsterdam	28 sept 2017	ECLI:NL:RBAMS:2017:7038	overlevering/ uitlevering	C-573/17 PPU	Poplawski		
Raad van State	27 sept 2017	ECLI:NL:RVS:2017:2571 ECLI:NL:RVS:2017:2572	asiel; internat. bescherming	Gevoegd C-582/17 C-583/17	H. ea.		
Gerechtshof Den Haag	22 sept 2017	ECLI:NL:GHDHA:2017:2815	milieu; strafrecht; eveo	C-624/17			
Hoge Raad	22 sept 2017	ECLI:NL:HR:2017:2431	btw; webcam	C-568/17	Geelen		
Raad van State	20 sept 2017	ECLI:NL:RVS:2017:2492	Asiel en migratie; verblijfsrecht door fraude	C-557/17	Y.Z.		

Rechtspraak Europa, 2018, nummer 2 (februari)

Hoge Raad	8 sept 2017	ECLI:NL:HR:2017:2269	Insolventie ; EEX	C-535/17	NK		
CRvB	4 aug 2017	ECLI:NL:CRVB:2017:2914	SZ; vo 883/2004; schaatsers	C-477/17	Balandin		
Raad van State	4 aug 2017	ECLI:NL:RVS:2017:2119	Gezinshere nigingsricht lijn; inburgering s-examen	C-484/17	K.		
Gerechtshof Den Haag	4 juli 2017	ECLI:NL:GHDHA:2017:1935	Geneesmid delenrichtlij n	C-423/17	Warner- Lambert Company		
Raad van State	21 juni 2017	ECLI:NL:RVS:2017:1609	Gezinshere niging; termijn	C-380/17	K en B		
Rb Noord- Holland, zittingsplaats Haarlem	15 juni 2017	HAA 15/2526 (e-archief)	tariefindeli ng	C-372/17	Vision research Europe		
Rb Rotterdam	8 juni 2017	ECLI:NL:RBROT:2017:4362	Karkassen	C-347/17	A ea.		
Raad van State	24 mei 2017	ECLI:NL:RVS:2017:1370	kentekenbe wijzen	C-326/17	RDW		
Gerechtshof Arnhem- Leeuwarden	23 mei 2017	ECLI:NL:GHARL:2017:6697	IE	C-310/17	Levola		
Rb Amsterdam	18 mei 2017	ECLI:NL:RBAMS:2017:3348	EAB; overleverin g	C-270/17 PPU	Tupikas	26.7.17	10.8.17
Rb Amsterdam	18 mei 2017	ECLI:NL:RBAMS:2017:3355	EAB; overleverin g	C-271/17 PPU	Zdziaszek	26.7.17	10.8.17
Raad van State	17 mei 2017	ECLI:NL:RVS:2017:1259 ECLI:NL:RVS:2017:1260	Milieu; habitatricht lijn	C-293/17 C-294/17	Coöperatie ME en Vereniging Leefmilieu; Werkgroep behoud de Peelen		
Hoge Raad	12 mei 2017	ECLI:NL:HR:2017:849	SZ	C-272/17	Zyla		
Rb Rotterdam	11 mei 2017	ECLI:NL:RBROT:2017:3625	diensten; Postrichtlij n	C-256/17	Sandd		
Raad van State	10 mei 2017	ECLI:NL:RVS:2017:1252	asiel migratie &	C-257/17	C en A		
Rb. Den Haag	20 april 2017	ECLI:NL:RBDHA:2017:4032	asiel	C-213/17	X		
RvS	19 april 2017	ECLI:NL:RVS:2017:1098	nationalitei t	C-221/17	Tjebbes ea.		

Rechtspraak Europa, 2018, nummer 2 (februari)

RvS	29 maart 2017	ECLI:NL:RVS:2017:858 ECLI:NL:RVS:2017:869	asiel	C-175/17 C-180/17	X		24.1.18	
Hoge Raad	3 maart 2017	ECLI:NL:HR:2017:346 ECLI:NL:HR:2017:342	dividendbelasting	C-156/17 C-157/17	Köln-Aktienfonds Deka			
Rb Den Haag	26 jan 2017	ECLI:NL:RBDHA:2017:873	Asiel	C-47/17	X			
Rb Den Haag	26 jan 2017	ECLI:NL:RBDHA:2017:872	Asiel	C-48/17	X			
CBb	20 dec 2016	ECLI:NL:CBB:2016:440	Landbouw	C-667/16	Nooren			
Hoge Raad	9 dec 2016	ECLI:NL:HR:2016:2834	IE	C-644/16	Synthon			
Rb Den Haag	26 okt 2016	ECLI:NL:RBDHA:2016:12824	Asiel & migratie	C-550/16	A en S	26.10.17		
CRvB	26 okt 2016	ECLI:NL:CRVB:2016:4101	SZ	C-551/16	Klein Schiphorst			
Hoge Raad	30 sept 2016	ECLI:NL:HR:2016:2195	invoerrecht en kippenvlees	C-522/16	X			19.10.17
Rb. A'dam	2 sept 2016	ECLI:NL:RBAMS:2016:5710	EAB	C-477/16 PPU	Kovalkovas	19.10.16		10.11.2016
Rb A'dam	16 aug 2016	ECLI:NL:RBAMS:2016:5206	EAB	C-452/16 PPU	Poltorak	19.10.16		10.11.2016
Rb A'dam	16 aug 2016	ECLI:NL:RBAMS:2016:5207	EAB	C-453/16 PPU	Özçelik	19.10.16		10.11.2016
Hoge Raad	12 aug 2016	ECLI:NL:HR:2016:1866	btw	C-463/16	Stadion Amsterdam			18.1.2018
Hoge Raad	8 juli 2016	ECLI:NL:HR:2016:1351	vennootschapsbelasting	C-398/16	X BV	24.10.17		
Hoge Raad	8 juli 2016	ECLI:NL:HR:2016:1350	vennootschapsbelasting	C-399/16	X NV	24.10.17		
CBb	4 juli 2016	ECLI:NL:CBB:2016:258	landbouw	C-383/16	Vion livestock	29.6.17		19.10.17
Rb Den Haag	9 juni 2016	ECLI:RBDHA:2016:6389	asiel & migratie	C-331/16 en C-366/16	K. ea.			
Rb Noord-Nederland	18 mei 2016	ECLI:NL:RBNNE:2016:4032	luchtvaartclimax	C-302/16	Krijgsman	-		11.5.17
RvS	18 mei 2016	ECLI:NL:RVS:2016:1351	Habitatrichtlijn	C-281/16	Vereniging Hoeksche	15.6.2017		19.10.17

					waards Landschap		
Hof Arnhem- Leeuwarden	19 april 2016	ECLI:NL:GHARL:2016:3097	landbouw	C-227/16	Arts		9.11.2017
Hoge Raad	29 maart 2016	ECLI:NL:HR:2016:515	asiel &migratie	C-225/16	Ouhrami	18.5.17	26.7.17
Rb Den Haag	9 maart 2016	ECLI:NL:RBDHA:2016:2350	IE	C-163/16	Louboutin	22.6.17	
Rb Midden-NL	24 februari 2016	ECLI:NL:RBMNE:2016:954	arbeid	C-126/16	FNV Smallsteps	29.3.17	22.6.2017
Hoge Raad	29 januari 2016	ECLI:NL:HR:2016:133	douane	C-59/16	The Shirtmakers		11.5.17 Einduitspraak 15.9.2017 ECLI:NL:HR:2017:2331

NL zaken bij het EHRM

Datum	Naam	Communicated case	NL zaak	Onderwerp	EHRM
16.1.2018	G. e.a.	statement of facts	?	Asiel&migratie	
11.1.2018	Zaloilo	statement of facts	Rechtbank Den Haag, Raad van State	vreemdelingen detentie	
15.12.2017	Soumah e.a.	statement of facts	??? (blijkt niet uit statement of facts) ECLI:NL:RBOVE:2014:6165 (Soumah) - e-archieff ECLI:NL:RBROT:2015:7051 (Chaloub) ECLI:NL:RBDHA:2016:10259 (Kadiatou Barry) etc.	asiel; vrouwen-besnijdenis	
5.10. 2017	Cernea	statement of facts	ECLI:NL:GHAMS:2016:1838	detentie; overlevering	
5.10.2017	Voicu	Statement of facts	ECLI:NL:GHAMS:2017:220	detentie; overlevering	
5.10.2017	Orubulescu	Statement of facts	ECLI:NL:GHAMS:2016:4900	detentie; overlevering	
24.11.2017	De Legé	statement of facts	ECLI:NL:HR:2015:1359	belasting; informatieve buitenlandse banken	
22.11.2017	Stichting Landgoed Steenbergene a	statement of facts	ECLI:NL:RVS:2016:2421	bestuursrecht; bekendmaking vergunningverlening online	